2015

Стратегия за развитие на индустриалните зони

Съдържание

I. Въведение 2
II. Анализ на текущото състояние.....4
II.1 Макроикономически анализ и инвестиционна активност.....4
II.2 Анализ на средата на регионално, областно и общинско ниво…….....……..…..16
II.3 Секторен анализ…….……..57
Информационни и телекомуникационни технологии.....61
Мехатроника и чисти технологии……...64
Индустрии за здравословен живот и биотехнологии……..….66
Нови технологии в креативни (творчески) и рекреативни индустрии…….…...66
Транспорт и логистика…….…….……67
Интернационализация……...70
Прогноза за бъдещо развитие на иновативни сектори и регионална специализация..71
II.4 Общ преглед на индустриалните зони в България…….…...73
II.5 Анализ на действащата регулаторна рамка…….....84
II.6 Стимули за повишаване на конкурентоспособността на зоните……...……...….....90
II.7 SWOT анализ…….....104
III. Стратегия за развитие на индустриалните зони…….…106
III.1 Визия…….…...107
III.2 Стратегическа цел 1, оперативни цели и дейности……....108
III.3 Стратегическа цел 2, оперативни цели и дейности……..…..111
III.4 Стратегическа цел 3, оперативни цели и дейности …….….....113
III.5 Оперативен план за изпълнение на стратегията…….……...116
III.6 Институционално партньорство и координация в изпълнението на стратегията..120
III.7 Мониторинг и оценка на изпълнението на стратегията…….…….…….123
IV.Фигури……...126
V.Таблици……..……127
VI. Приложение……128
Приложение №1……128
Приложение №2……129
VII. Съкращения……...134
VIII. Използвана литература……..136

I. Въведение

Основната цел на настоящата стратегия за развитие на индустриалните зони е да послужи като стратегически документ, който определя общата рамка и диференцира целевите пазари и групи, откроява и анализира факторите на пазара, добрите модели и бизнес възможности, както и потенциала, свързан със спецификата в инфраструктурата на дадените индустриални локации. За да бъдат набелязани бъдещите потенциални предизвикателства и бизнес възможности е необходимо да бъде очертана макроикономическата рамка, в която се развиват индустриалните зони.

В настоящия, следкризисен период, необходимостта от свежи инвестиции в нови технологии е факт, който не се нуждае от икономическа обосновка. Ако страната не успее да привлече такива капитали, то конкурентоспособността на нашата икономика ще бъде сериозно компрометирана. Последни данни на БНБ и НСИ разкриват тревожни тенденции на инвестиционния пазар в страната, които се потвърждават и от експерти, констатиращи липса на реални стимули за насърчаване на инвестициите и по-добра бизнес среда[1]. В резултат от икономическата и финансова криза, неблагоприятен е инвестиционният климат не само в България, но и в ЕС - инвестициите в съюза намаляха с около 15 % спрямо върховата си стойност от 2007 г. Надежди за реабилитиране на националните икономики се възлагат на редица сектори, както и на мерки, насърчаващи инвестициите в тях. Една от причините икономическият растеж на България все още да не се е върнал до равнищата си отпреди кризата през 2008-2011 г. е продължителната политическа нестабилност в следкризисния период – риск, който макар и вторично, доведе до спад на инвестициите и отлив на интерес към проекти в индустриалния сектор. Предлагането остана оскъдно, а ако има развитие, то е основно при строителството за собствени нужди или по поръчка (build-to-suit).

Въпреки това, или може би именно заради това, в средносрочен и дългосрочен план, целите на България за постигане на конкурентоспособна икономика са в приоритетна степен свързани с развитието на индустрията. Политическото внимание върху промишлеността се основава на разбирането, че една силна индустриална база е от ключово значение за просперираща и икономически успешна Европа. Вследствие на икономическата и финансова криза се появиха нови предизвикателства, които засилиха необходимостта от фундаментални структурни реформи. Редица европейски правителства, в опит да подпомогнат оздравяването на ключови индустрии,

[1] http://www.regionalprofiles.bg/var/docs/Rec-2015/RP_Recommendations_2015.pdf

инициираха дебати за необходимостта от по-активна регионална индустриална политика. В отговор на това, Комитетът за Регионално Развитие към Европейския парламент възложи изготвянето на Регионални стратегии за развитие на индустриалните зони, стратегически документ, който да послужи за база при дискусии за бъдещи конкретни параметри на индустриални политики. С обновената индустриална стратегия, описана в съобщението на ЕК COM(2012) 582, Комисията се стреми да ограничи намаляващата роля на промишлеността в Европа и да стимулира нейното развитие от сегашното си ниво от около 16% от БВП до 20% до 2020 г. чрез преориентиране към икономика с ниски нива на въглеродни емисии и ефективно използване на ресурсите.

Разбирането на индустриалната политика се е променило с течение на времето. Като се започне от подход, насочен към големи предприятия и сектори, енергийна зависимост и висока трудоемкост, фокусът днес се насочва към хоризонталните политики и междусекторни подходи, които променят бизнес средата, насърчават малките и средни предприятия с акцент върху използването на енергийно ефективни и екологосъобразни технологии, както и подкрепят интелигентната специализация на всяка национална икономика.

За разлика от редица европейски държави, в България няма поставена нормативна и методологическа основа за реализация на индустриалните политики и особено за развитие на техния ключов инструмент - индустриалните зони. Основната цел на настоящата стратегия е да извърши обективно и икономически целесъобразно представяне на общите и специфичните условия на икономическата среда, в която са разположени индустриалните зони, за да може да се разкрие пълният потенциал на ползите за бъдещите инвеститори.

Целта е представеното в този документ да набележи конкретни действия за развитието на индустриалната база в страната в съответствие с приоритетни сектори и стимули за привличане, задържане и разширяване на инвестиции на територията на зоните. Стратегията се изготвя и в съответствие с цел 14 *„Създаване на благоприятна среда за инвестиционна дейност на зелено в индустриални зони”* към приоритет 3.5 „Подобряване на бизнес средата за насърчаване на инвестиционната активност и подкрепа на българските производители” на Програма на правителството за стабилно развитие за периода 2014-2018 г.

Методологията за изготвяне на документа се базира на методи за качествено проучване – съдържателен анализ на документация и проведени интервюта с ключови експерти от тази област. При подготовката на инструментариума за качествено изследване, фокусът беше ориентиран към проучване на тенденциите, посоките и перспективите за развитие на индустриалните зони в България и някои европейски държави. Използвани са и вторични източници на информация – стратегически и планови национални, регионални и общински документи, специализирана литература, както и редица други аналитични ресурси. Следните документи се изследваха обстойно, за да се осигури пълна съгласуваност на документа с действащи стратегически планове: Национална програма за развитие: България 2020, Програма на правителството за стабилно развитие за периода 2014-2018 г., Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020, Национална стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020, Национална пътна карта за научна инфраструктура, Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2020 и други.

Използвани са данни и информация от НСИ, Българска агенция за инвестиции,"НКИЗ" ЕАД, Българска Търговско-промишлена палата, Министерство на икономиката.

II. Анализ на текущото състояние

II.1 Макроикономически анализ и инвестиционна активност

Стабилността и развитието на индустриалния сектор имат водеща роля за повишаване на икономическия растеж, създаването на нови работни места и увеличаването на експортния капацитет на страната. Развитието на индустриалните зони в България е в пряка зависимост от макроикономическото състояние и бизнес климата в страната, наличието на стимули за привличане на чуждестранни инвеститори и условията за осъществяване на инвестициите, инфраструктурата, качеството на образованието и наличието на квалифицирана работна ръка. Положително влияние върху привлекателността на индустриалните зони също осигурява диверсификацията в икономиката, благоприятната бизнес среда и висококачествените услуги.

Р. България се характеризира със стратегическо местоположение в Югоизточна Европа. През нейната територия преминават основни пътища от Европа към Близкия изток и Азия, а именно пет от десетте общоевропейски транспортни коридора (ОЕТК) IV, VII,

VIII, IX и X. Благоприятното географско местоположение на страната е ключово за привличане на инвестиции и фактор за повишаване на конкурентоспособността на България.

В резултат на провежданата политика в България и последиците от световната финансово-икономическа криза, в макроикономическото развитие на страната за периода 2008-2014 г. се наблюдават динамични процеси и положителна тенденция в края на периода. Независимо, че нарастването на БВП на България все още не е достигнало предкризисните нива, се наблюдава плавна, но стабилна тенденция. През 2009 г. икономическият растеж се забави с 5%, за което спомогна спада в износа и вноса на стоки и услуги. През 2010г. външното търсене на стоки и услуги се възстанови, което допринесе за нарастването на БВП. През 2011 г. ръстът на външното търсене се запази относително висок, положителна тенденция отбеляза и вътрешното потребление. Реалният темп на изменение на БВП на годишна база, според данни на НСИ и МФ, за периода 2012-2014 г. е съответно 0,5%, 1.1% и 1.7%. Крайното потребление се изравни с износа на стоки и услуги, докато вносът изпревари тяхното развитие през 2014 г.

Фигура № 1 Изменение на БВП и компонентите за крайно използване на национално ниво в % спрямо предходната година

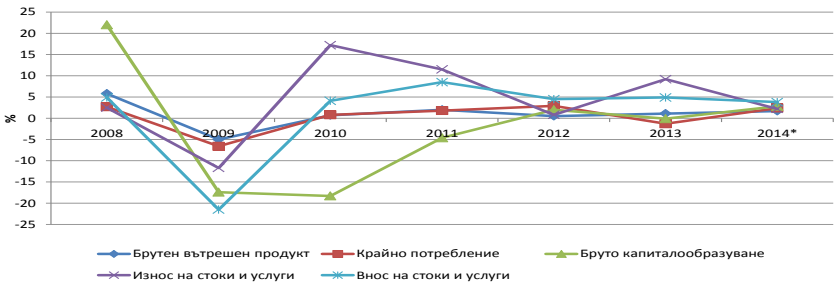

Източник: НСИ; БНБ, Дирекция „Статистика“[2] Предварителни данни за 2014 г.

Брутната добавена стойност, реализирана от субектите на националната икономика по предварителни данни за 2014 г., възлиза на 70 666 млн.лв. След 2010 г. динамиката в БДС започна да се подобрява и за 2011 г. годишният темп на изменение е 2.3%. За 2013 г. брутната добавена стойност в икономиката отчита годишен ръст от 1.2% спрямо 2012 г., а за 2014г. по предварителни данни той е съответно 1.6%.

[2] БНБ, Дирекция „Статистика“,Макроикономически показатели към 20.03.2015 г.

Фигура № 3 Изменение на Брутната добавена стойност в млрд.лева и годишен реален темп на изменение в %

Фигура № 2 Брутна добавена стойност в млн.лева по сектори

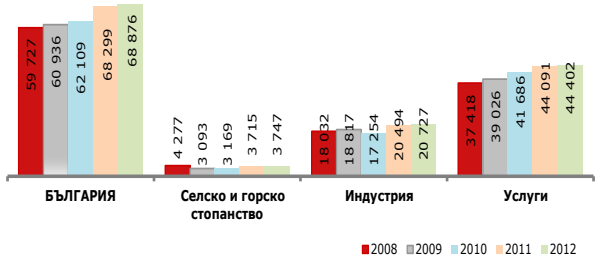

Източник:БНБ, Дирекция „Статистика“[3], Източник:НСИ, Предварителни данни за 2014 г.

Текущото състояние на българската икономика се наблюдава чрез индикатора на икономическата активност (ИИА[4]). Той се анализира от дирекция „Икономическа и финансова политика" към Министерство на финансите и чрез него се оценява състоянието на икономиката на база на динамичен факторен модел, състоящ се от петнадесет макроикономически променливи, проследяващи промените във вътрешната и външната икономическа среда на страната. След 2009 г. тенденцията в изменението на ИИА е силно положителна до периода 2011-2014 г., когато се наблюдават флуктуации в изследвания индикатор, дължащи се на спад във външното търсене и невъзможност вътрешното търсене да го компенсира изцяло. За 2014 г. основните изводи за състоянието на икономиката от анализа на МФ относно резултатите от Индикатора на икономическата активност са:

- нараснала вътрешна активност;
- нараснала активност в експортно-ориентираните дейности на икономиката;
- ръст в стойностите на краткосрочните бизнес индикатори;
- ръст в оборота в търговията на дребно;
- нарастване на индекса на строителната продукция;
- подобрена бизнес среда като цяло в страната.

[3] БНБ, Дирекция „Статистика“,Макроикономически показатели към 20.03.2015 г.
[4] Индикатор на икономическата активност в България http://www.minfin.bg/bg/page/872, стр.5

Фигура № 4 Индикатор на икономическата активност и реалния растеж на БВП

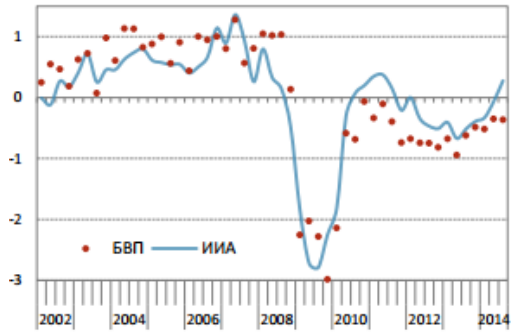

Източник: МФ[5]

Развитието на българската икономика следва бизнес цикъла в Еврозоната с малко закъснение. Тенденциите, които се наблюдават в Еврозоната относно икономическата активност, засягат и страната ни. След влошаване на бизнес цикъла в европейската и българската икономика през 2009 г., се отчита възстановяване на доверието и циклични колебания в периода 2012-2014 г. Тези колебания се дължат на развитието на икономическата активност и доверието на потребителите.

Фигура № 5 Оценени циклични колебания в еврозоната и България

Източник:CEPR, МФ[6]

В България се наблюдава най-ниското ниво на цените в Европейския съюз в абсолютни стойности. Обикновено в страната се отчита годишна инфлация над средното за ЕС, както и изпреварващ темп на нарастване на производителността спрямо средния за съюза. След 2011 г. в България се отчита спад в годишната инфлация поради намалената икономическа активност. В края на 2013 г. годишната инфлация силно се

[5] Министерство на финансите, Дирекция "Икономическа и финансова политика", Индикатор на икономическата активност в България, бр. 4/2014

[6] Пак там

понижава под влияние на по-ниските международни цени на храните, горивата и спад в регулираната цена на електроенергията за бита, понижението на цените на хранителните продукти и транспортните горива за вътрешно потребление.

Фигура № 6 Изменение на Индекса на потребителските цени в %

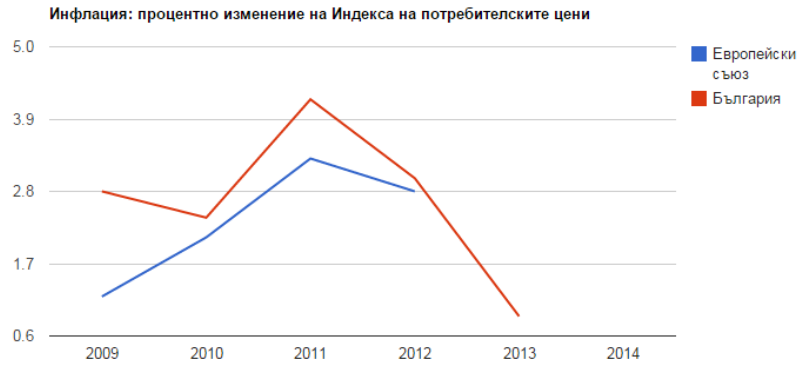

Източник: TheGlobalEconomy.com, Световната банка

Данъчната политика в страната е благоприятна за насърчаване на преките чуждестранни инвестиции. Корпоративният данък и данъкът върху доходите на физическите лица са в размер на 10%, , данък добавена стойност е 20%, социалните осигуровки за сметка на работодателя варират около 18,3%, а за сметка на работника около 12,9%. Съществуват множество данъчни стимули при осъществяване на инвестиционни проекти.

Българският пазар на труда се характеризира с високо ниво на безработица и ниска заетост, което носи негативни последици върху икономиката като цяло, и води до повишаване на риска от бедност. Особено негативно върху пазара на труда се отрази финансово-икономическата криза. За периода 2010-2013 г. по данни на НСИ[7] безработните лица в България на възраст между 15-64 г. са се увеличили от 345,9 хил. души на 433,2 хил. души, а коефициентът на безработица сред същата група е нараснал от 10,3% до 13%, поради намалено търсене на труд, спад в разкритите нови работни места и съкращаване на съществуващи. По аналогия, негативните последствия се отразяват и на нивото на заетост. За 2010 г. и 2011 г. коефициентът на заетост в страната спада от 59,7% до 58.4% сред 15-64 годишните лица. След 2012 г. се наблюдава оживление и равнището на заетост се увеличава с 0.4 процентни пункта (2012 г.) и 0.7 процентни пункта (2013 г.), макар че все още не са достигнати предкризисните нива от 64% (2008 г.). Заетостта в България е значително по- ниска

[7] НСИ, Наблюдение на работната сила към 20.03.2015 г.

(средно с 5 процентни пункта) и изостава спрямо средните нива на заетост в Европейския съюз, които са относително постоянни 64,0% - 64,2% при 15-64 годишните лица. Освен това, негативните последици от кризата се отразяват в по-голяма степен върху заетостта в България, отколкото в ЕС. През 2014 г. се отчитат признаци на подобряване на ситуацията на пазара на труда в страната, като коефициентът на безработица спада до 11.5%, а безработните лица в разглеждания възрастов интервал намаляват с 51,9 хил. души спрямо предходната година и достигат 381,3 хил.души. Независимо, че пазарът на труда в България все още изпитва проблеми във връзка с активното участие на населението в него, може да се обобщи, че като цяло се наблюдава подобрение.

Фигура № 7 Безработица (хил.) и коефициент на безработица (%)на 15-64г.

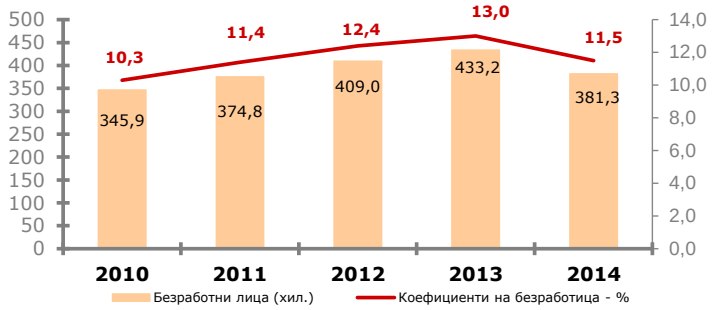

Фигура № 8 Коефициент на заетост в % на 15-64г. лица в ЕС-28 и България

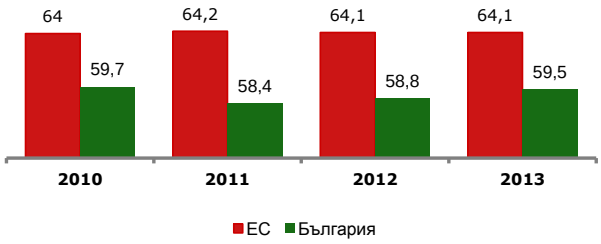

Източник: НСИ, Наблюдение на работната сила[8], Eurostat[9]

Важен фактор за развитието на индустрията в България, както и за икономиката като цяло, е нивото на образование и квалификация в страната. Сред заложените национални цели е: относителният дял на населението на възраст 30 - 34 г. със завършено висше образование да достигне 36% до 2020 г . По данни на НСИ броят на лицата, завършили висше образование по години, се увеличава значително от 54 910 лица за 2008 г. на 66 423 лица за 2013 г., постигнат ръст от 21%. Променлива тенденция се наблюдава в индикатора „относителен дял на населението на възраст 30 - 34 г. със завършено висше образование“- за периода 2008-2012 г. той варира от 26.9%

[8] НСИ- http://www.nsi.bg към 20.03.2015г.
[9] Eurostat, Employment rate, age group 15–64, 2003–13 (%) YB15.png, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Employment_rate,_age_group_15%E2%80%9364,_2003%E2%80%9313_(%25)_YB15.png към 20.03.2015г.

до 27.9%. За 2013 г. е отчетен ръст от 2,5 процентни пункта спрямо 2012 г., което спомага за постигането на националната цел.

Фигура № 9 Завършили висше образование по образователно-квалификационна степен и относителен дял на 30 - 34 годишните със завършено висше образование

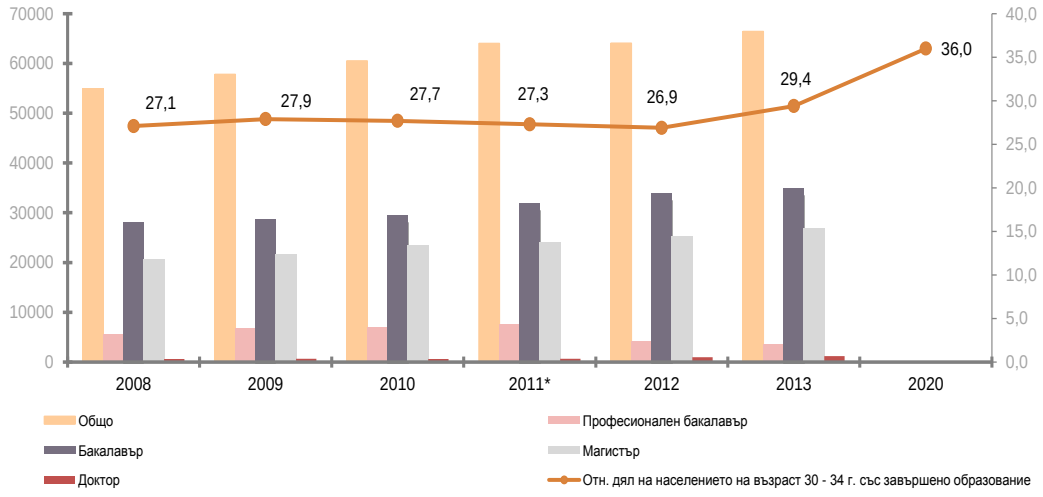

Източник: НСИ, Наблюдение на работната сила

България е страната и с най-ниско ниво на разходи за труд в Европейския съюз по данни на Евростат[10] за 2013 г. Средните разходи за труд на час на годишна база в ЕС-28 са 23.7 евро, а в България те са едва 3.7 евро, следвана от Румъния с 4,6 евро на час. Най-високи са разходите за труд на час в Норвегия (48,5 евро), Швеция (40,1 евро), Дания (38,4 евро), Белгия (38 евро). По сектори за 2013 г. в ЕС най-високо е заплащането в сектора „индустрия“ - средно 24.6 евро/час, следвано от сектора „услуги“ - 23.9 евро/час и „строителство“ - 21 евро/час. Независимо, че в България след 2007 г. се наблюдава ускорено нарастване на работната заплата, породено от увеличаването на минималните осигурителни прагове и освобождаването на ниско квалифицирани и съответно ниско платени работници и служители, тя е далеч под средната за ЕС и се влияе негативно от различни икономически и институционални фактори. Наличието на квалифицирана работна сила и сравнително ниски разходи за труд в страната благоприятстват за привличане на чуждестранни инвестиции. Средната годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в България за 2013 г. по данни на НСИ[11] е 9301 лв. В обществения сектор нейният размер е 10 027 лв., а в частният - 9 054 лв.

[10] http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/8/89/Hourly_labour_costs%2C_2013_%281%29_%28EUR%29_YB14_II.png Данните се отнасят за предприятия с и над 10 служители, изключени са данните за средните заплати в сектора селско стопанство и публична администрация

[11] НСИ, Годишна статистика на заетостта и разходите за труд, Средна работна заплата, данни извлечени към 20.03.215 г.

Най-висока за 2013 г. е средната годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в икономическите дейности:

- „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения” - 21988 лв.
- „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива” – 18546 лв.
- „Финансови и застрахователни дейности” – 18034 лв.

Най-ниски са средните заплати на наетите лица в икономическите дейности:

- „Хотелиерство и ресторантьорство” – 5 751 лв.
- „Административни и спомагателни дейности” – 6 227 лв.
- „Други дейности” – 6 302 лв.

Фигура № 10 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности и сектори за 2013 година, България

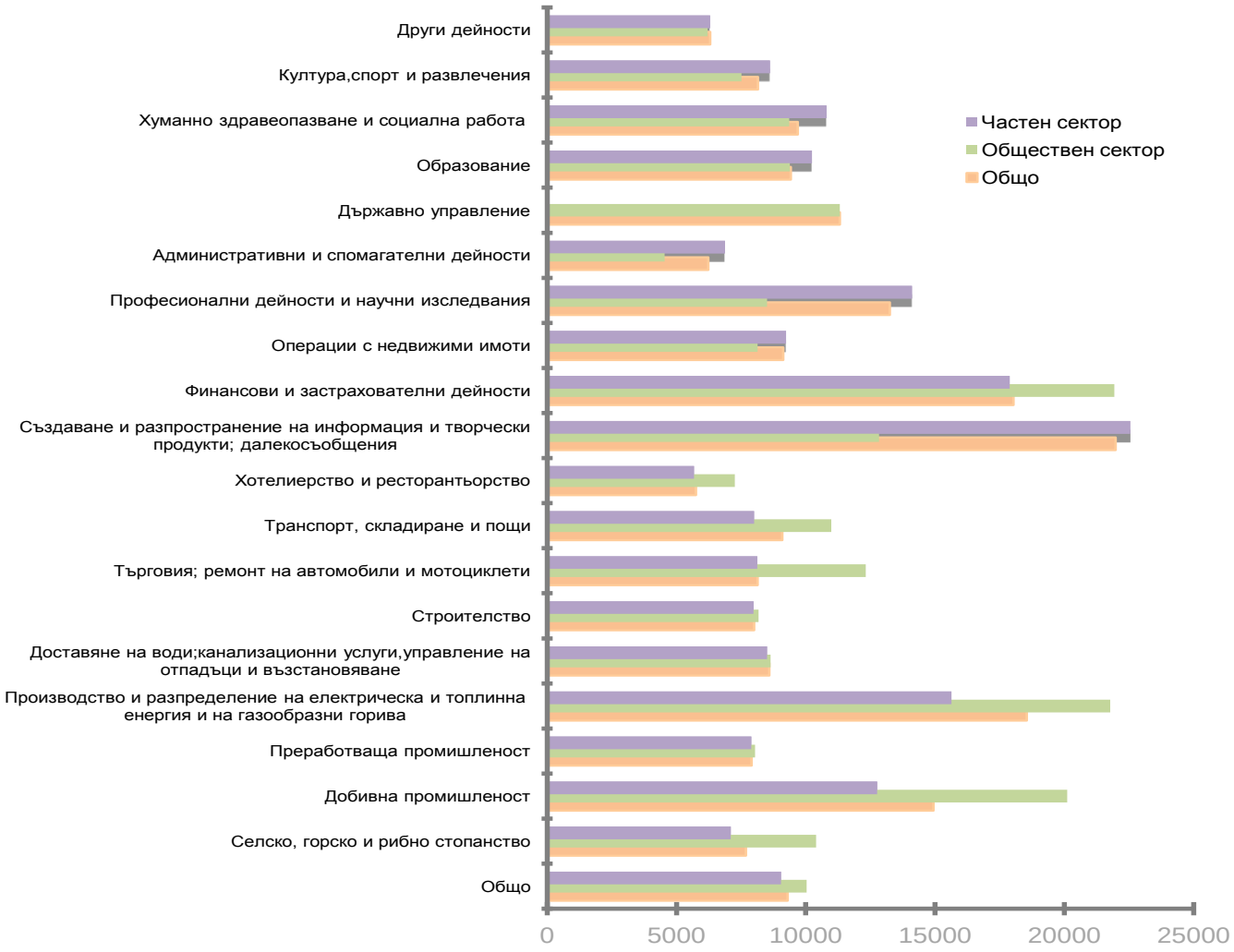

Източник: НСИ,Икономическа статистика, Пазар на труда

Динамиката на производителността на труда в България е обвързвана и отговаря на размера на трудовите възнаграждения и разходите за труд, което ясно се вижда и от фигурата по- долу. В страната освен, че се отчитат най-ниските разходи за труд на час (3,7 евро), се наблюдава и най-ниската производителност на труда на един отработен час (4.9 евро). Най-висока производителност на труда е отчетена в Норвегия - 69,6 евро/час, а средното ниво в ЕС-28 е 32,1 евро/час. За да се достигнат тези средни европейски нива на производителност, е необходимо да се въведат най-вече мерки за технологична модернизация и управление на бизнеса в индустриалния сектор в България.

Фигура № 11 Средни годишни разходи за труд на час в евро и производителност за един отработен час в евро за 2013 г.

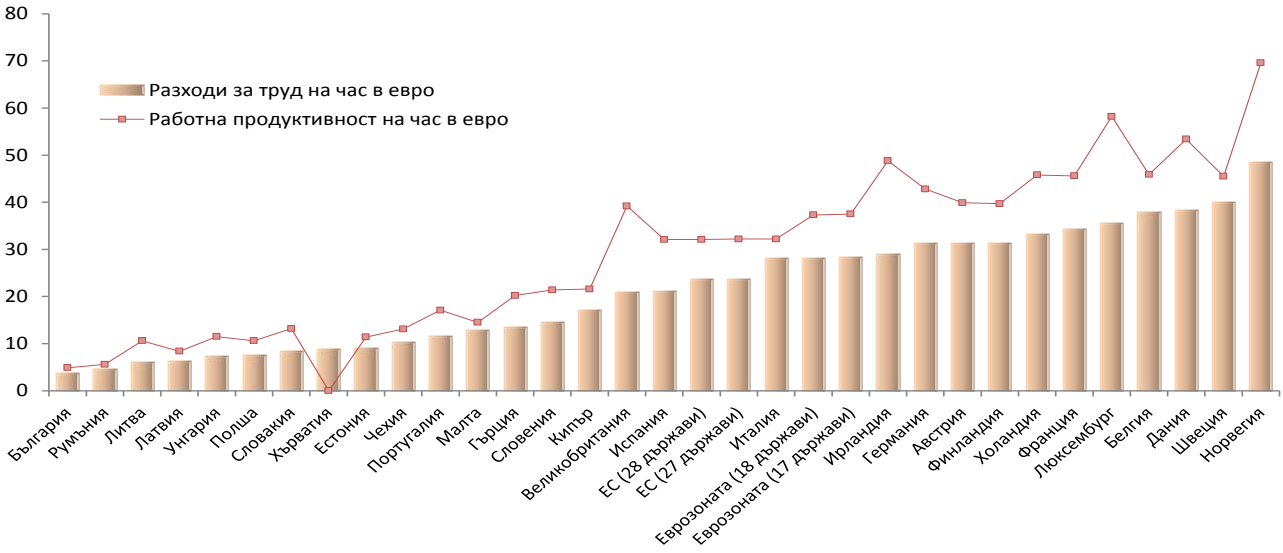

Източник: Eurostat[12][13]

Разходите в научно-изследователската и развойна дейност (НИРД) в България са много под средното ниво на ЕС, според данни на НСИ. За 2013 г. в България те възлизат на 0,65% от БВП, а за ЕС те са 2,02% от БВП. В Програмата за реформи, съгласно приоритетите в стратегия „Европа 2020", е заложена следната национална цел: инвестициите в НИРД в България да достигнат до 1,5% от БВП до 2020 г., т.е. увеличение на разходите за НИРД над два пъти спрямо текущото състояние. За периода

[12] Eurostat http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00173
[13] Eurostat http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tsdec310
Заб:Данните за Люксембург и Малта се отнасят за 2012 г., няма данни за Хърватия , Производителността на труда за един отработен час се изчислява върху реалното производство (верижно обвързани оценки на компонентите на БВП по средногодишни цени на 2005 година) за единица вложен труд

2009-2013 г. се отчита положителна тенденция и ръст от 27,45% в инвестициите в НИРД, които трябва да бъдат подсилени с насърчаване на развитието на технологиите, навлизане на ноу - хау в България и създаване на нови иновативни продукти. Освен това е необходимо подсилване на връзката между бизнеса и университетите и академичните среди, както и нарастване на разходите на бизнес сектора за НИРД. По данни на НСИ[14] за периода 2008- 2013 г. разходите за НИРД в сектор „предприятия“ са нараснали над 2 пъти от 101 112 хил.лв. за 2008 г. на 318 188 хил.лв. за 2013 г. Инвестициите в НИРД са фактор, влияещ положително върху икономическия растеж и конкурентоспособността на страната.

Фигура № 12 Инвестиции в научноизследователската и развойна дейност (НИРД) като % от БВП

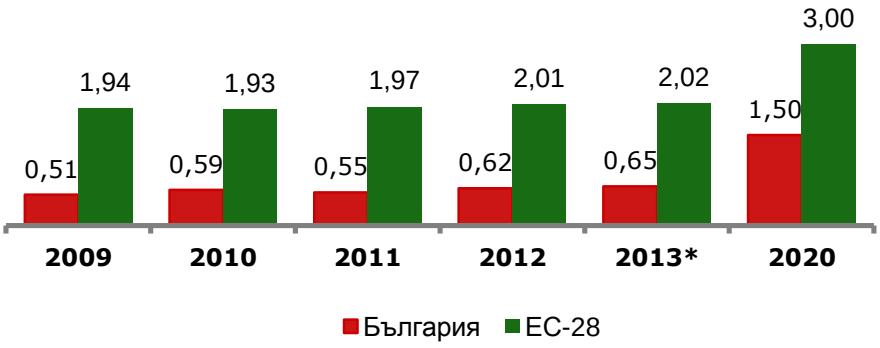

*2013 г - Предварителни данни.

Източник: НСИ, Наблюдение “Научноизследователска и развойна дейност”

Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) са също основен източник на икономически растеж и фактор за подобряване на конкурентоспособността. Те са пряко свързани с брутния вътрешен продукт, разкриването на нови работни места, технологичното обновление на предприятията, нивото на управление и оптимизиране на организацията на предприятията.

Текущата политика в страната, съгласувана със стратегическите приоритети на ЕС, е насочена към насърчаване на инвестициите за подобряване на технологичната модернизация и създаването на продукти и услуги с висока добавена стойност.

[14] НСИ, Бизнес статистика, Разходи за НИРД в сектор Предприятия по големина на предприятията към 20.03.2015 г. * Данните за 2013 г. са предварителни

Преките чуждестранни инвестиции в България по данни на БНБ[15] за 2014 г. са в размер на 1289,1 млн.евро, отчита се сериозен спад спрямо 2013 г., когато ПЧИ са 1446,3 млн.евро. Делът на ПЧИ от БВП за 2014 г. е 3,1%, достигайки нивата от 2010 г.

Инвестиционната активност на регионално ниво се влияе от готовността на местните власти да привличат инвестиции. Тя им дава възможност да постигат по-висока финансова самостоятелност. Атрактивността на даден район също се определя от вече споменатите фактори: нивото на развитие на района, наличието на други големи инвеститори, бизнес средата, инфраструктурата, нивото на предоставяните услуги, стандарта на живот, ПЧИ, разходите за НИРД, наличието на високо квалифицирани работници и служители, цената на труда и други.

Изводите от оценките на бизнес средата и конкурентоспособността на България през призмата на различни класации и изследвания, са следните:

- Според класацията Doing Business[16] (възможност за правене на бизнес) на Световната банка за 2015 г., България е класирана на 38-мо място от 189 икономики на базата на зададени критерии. Спрямо 2014 г. България отстъпва с 2 позиции от 36-то място. Показателите, по които България отчита най- добър резултат, са: защита на миноритарните акционери (14 място), получаване на кредит (26 място); уреждане на несъстоятелност (38 място), стартиране на бизнес (49 място). По останалите показатели България е необходимо да подобри своята позиция, като най-критично е състоянието на страната по показателите: свързване с електрическата мрежа (125 място), получаване на разрешение за строителство (101 място); плащане на данъци (89 място). В сравнение с други европейски държави в класацията за 2015 г. за възможността да се прави бизнес, България е изпреварена от от Великобритания (7 място), Швеция (11 място), Ирландия (13 място), Германия (14 място). Икономики, класирани на по-неблагоприятни позиции от България за правене на бизнес, са: Белгия (42 място), Чехия (44 място), Румъния (48 място), Унгария (54 място), Италия (56 място), Гърция (61 място) и др.

[15] БНБ- www.bnb.bg
[16] Doing Business- http://www.doingbusiness.org/rankings

- Според Доклада на Световния икономически форум /2014-2015/[17], България заема 54-та позиция по конкурентоспособност от 144 страни, със стойност на индекса - 4.37. През последните години се наблюдава подобрение на конкурентоспособността на страната спрямо предходните три доклада, където България е класирана съответно на 57-мо място (2013-2014 г.), 62-ро място (2012- 2013 г.), 71-во място (2011-2012 г.). Класирането е разделено в три подкатегории: базисни; ефективност на икономиката и иновативност на икономиката. Най-добри резултати България отчита по отношение на ефективността на икономиката - 52-ро място и стойност на под индекса 4.3. Според резултатите от класацията, България изпреварва по резултат няколко държави от ЕС, като например - Румъния, Унгария, Словения, Словакия, Хърватия и Гърция.
- Индексът за възприятие на корупцията[18] на Асоциация "Прозрачност без граници" отчита степента на възприемане на корупцията по заложени показатели. За 2014 г. изчисленият показател за степента на възприемане на корупцията в България е със стойност 43 (при референти стойности 0- за високо ниво на корупция и 100- за ниско ниво на корупция), което нарежда страната на 69-то място от 175 изследвани държави. За периода 2011-2013 г. България понижава нивото на корупция според класацията по Индекса за възприятие на корупцията, като за 2011 г. страната е заемала 86-то място.

Изводи относно макроикономическата среда в България:

- Благоприятен инвеститорски климат в страната.
- Стратегическо географско местоположение - наличие на важни паневропейски коридори на територията на страната.
- Макроикономическа и фискална стабилност в България, възможност за прогнозиране на възвръщаемостта на дългосрочни инвестиции в отделни сектори.

[17] The Global Competitiveness Report
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf;
http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/#economy=BGR

[18] Corruption Perception Index- https://www.transparency.org/cpi2014

- Нараснала вътрешна и външна активност спрямо следкризисните нива.
- Пазарът на труда се характеризира с високо ниво на безработица и ниска заетост.
- Наблюдават се най-ниските разходи за труд в ЕС и най-ниската производителност на труда на един отработен час в България.
- Наличие на ниски данъчни ставки и финансови стимули за инвестиции.
- Отчитат се ниски разходи за НИРД.
- Спад в ПЧИ и връщане на страната на нива от 2010 г.
- Относително добро представяне на страната по критериите на международните класации за нивото на бизнес средата и конкурентоспособността на България.

II.2 Анализ на привлекателността на средата на регионално, областно и общинско ниво

Анализ на привлекателността на средата на Северозападен район на планиране

Северозападният район на планиране (СЗР) се отличава с най-малък принос в създаването на Брутния вътрешен продукт (БВП) на България спрямо останалите райони на ниво 2. Област Видин е една от най- слабо развитите области не само в СЗР, но и в страната, което допринася до големите вътрешно-регионални различия в района. БВП на СЗР на глава от населението за 2012 г. е 6 816 лв. и е съществено по-нисък от средния за България - 10 956 лв. По същия показател, в област Видин е отчетена стойност от 5 384 лв., която е под средната за СЗР.

По отношение на икономическото и социалното развитие на област Плевен се наблюдава изоставане спрямо други области в България, макар че спрямо областите в СЗР има водещо място след област Враца. Доказателство затова са отчетените стойности по различни показатели: БВП генериран от областта за 2012 г. е в размер на 1 627.054 млн.лв. и осигурява 2,03% от националния брутен вътрешен продукт (БВП) и 28,76% от БВП на СЗР. Размерът на БВП на човек в област Плевен за 2012 г. е 6 142 лв. при среден размер за страната 10 956 лв. , а за СЗР - 6 816лв.

Приносът на икономическите сектори в Брутната добавена стойност (БДС) на СЗР за 2012 г., според данни на НСИ, е разпределен както следва: 52% от сектор „услуги“; 35% от сектор „индустрия“ и 13% от сектор „селско и горско стопанство“. Според Регионалния план за развитие на Северозападен район за периода 2014-2020 г. СЗР се оценява с висок потенциал на развитие на селското стопанство, а структуроопределящите производства в района са: производството на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия; производството на текстил, облекло и обувки, производството на каучук, пластмасови изделия и други неметални изделия; машиностроенето, металообработването, електротехниката и електрониката. За 2011 г. БДС на област Видин се сформира от: 64% - сектор „услуги“; 17% - сектор „индустрия“ и 19% от сектор „селско и горско стопанство“. За периода 2009-2011 г. се наблюдава тенденция на спад в дела на сектора „услуги“ в приноса на БДС за сметка на ръст в дела на останалите два икономически сектори.

Приносът на област Плевен в БДС на страната за 2012 г. по данни на НСИ е 1400,028 млн.лв., разпределен както следва: 60,9%- сектор „услуги“; 27,3 %- сектор „индустрия“ и 11,8% сектор „селско и горско стопанство“. Наблюдава се висок дял на аграрния сектор в икономиката на областта. Промишлеността в област Плевен е загубила своето определящо значение, като отстъпва по дял на сектора „услуги“ и „аграрния сектор“. В община Червен бряг дейността на структуроопределящите предприятия е насочена към отраслите: текстилен, металообработващ, хранително- вкусов и мебелен. Икономическият профил на община Червен бряг се определя като промишлено-аграрен.

Северозападният район е на последно място по привлечени чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия в страната - 2,5% от общия обем към 31.12.2011 г. Независимо, че ПЧИ в област Видин са по-ниски от останалите области (с изкл. на област Монтана) в СЗР, към 31.12.2012 г. е отчетено нарастване на ПЧИ от почти 2 пъти спрямо 2011 г., а именно от 33057,9 хил. евро на 61232,6 хил. евро.

Нивото на преките чуждестранни инвестиции и привлекателността на област Плевен се покачва за периода 2010-2013 г. спрямо останалите области в Северозападния район. Най - осезаем ръст се отчита през 2013 г. спрямо 2012 г., когато стойността на ПЧИ достига 311 089,3 хил.евро спрямо 194 965.01 хил.лв. към 31.12.2012 г. Относителният дял на чуждестранните инвестиции, насочени към област Плевен, се покачва до 44,4% от инвестициите в СЗР, а през останалите години на разгледания период е варирал от

29,9% до 34%. Към 31.12.2013 г. тези инвестиции са 1,3% от общите в страната при 0,9% за 2012г.

Относителният дял на разходите за научноизследователска и развойна дейност (НИРД) в СЗР е изключително нисък и за периода 2011-2013 г. варира от 1,7% до 2% от общите разходи за НИРД в България. Положително за СЗР е, че за разглеждания период се отчита възходяща тенденция и бавен ръст в разходите за НИРД, за 2013 г. те са в размер на 10 671 хил. лв., а в област Видин тези разходи са в размер на 419 хил.лв. (4% от разходите за НИРД в СЗР).

Динамиката на разходите за НИРД в област Плевен през периода 2010-2013 г. е положителна – от 3 182 хил.лв. през 2010 г., те достигат стойност от 5 681 хил. лв. през 2013г. Осезаем ръст от 49% се наблюдава спрямо 2012 г., когато разходите за НИРД са били 3 811 хил.лв. През 2013 г. в област Плевен са генерирани 53% от разходите в района.

В Северозападния район функционират следните ВУЗ и колежи: Медицински университет в гр. Плевен, Педагогически колеж - филиал Плевен и Педагогически колеж - филиал Враца на Великотърновския университет "Св. Св. Кирил и Методий", Медицински университет София - филиал Враца, Технически колеж – Ловеч, в гр. Долна Митрополия - Факултет „Авиационен" на Националния военен университет "В. Левски" гр. Велико Търново.

Образованието в област Плевен е представено от всички видове и степени на образователната система - от предучилищно обучение, средно (в т.ч. профилирано), професионално и висше образование. През учебната 2013/2014 г. функционират общо 117 учебни институции, от които общообразователни училища - 85, специални училища - 4, училища по изкуствата и спортни училища - 2 , професионални гимназии - 25, университети и специализирани висши училища - 1.

Образованието в община Червен бряг е представено единствено от предучилищно основно и средно образование. Там функционират общо 13 учебни институции, от които 9 образователни училища и 4 професионални гимназии.

В област Видин няма висши учебни заведения, а професионалното обучение се осъществява в 7 учебни заведения, където могат да бъдат придобити 39 професии и специалности. Областта се характеризира с нисък дял на завършилите висше образование - само 14.6% от населението от 15 - 64 навършени години при среден за

страната - 25.6% за 2013 г. В община Видин функционират общо 17 учебни институции през учебната 2013/2014 г., от които 12 са общообразователни училища, 1 специално училище и 4 професионални гимназии. Учащите лица в общината за същата учебна година са общо 6800 лица, което представлява 71% от всички учащи в областта.

Средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за 2013 г. в СЗР е 7 449 лв., а за област Видин е 6 195 лв. - най-ниската сред областите в района. Отчетената стойност на средната годишна работна заплата в община Видин за същата година е 6334 лв., като за периода 2009 – 2013 г. се наблюдава стабилна положителна тенденция по този показател и ръст от 16,5% спрямо 2009 г. Най-високи средни годишни заплати за 2013 г. в община Видин са отчетени в икономическите дейности: „Добивна промишленост“ (10 242 лв.), „Финансови и застрахователни дейности“ (11 138лв.), „Държавно управление“ (10 073лв.), „Образование“ (8 250лв). Най-ниски са средните годишни заплати в икономическите дейности: „Административни и спомагателни дейности“ (4341лв.) и „Хотелиерство и ресторантьорство“(4 120 лв.). Най-високата средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Видин за периода 2009-2013 г. е отчетена през 2010 г. в сектора „Добивна промишленост“ - 19 180 лв.

В графиката е илюстрирано развитието на средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Видин за периода 2009-2013 г. по икономически дейности, представени по Номенклатурата на икономическите дейности А21.[19]

Фигура № 13 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в община Видин

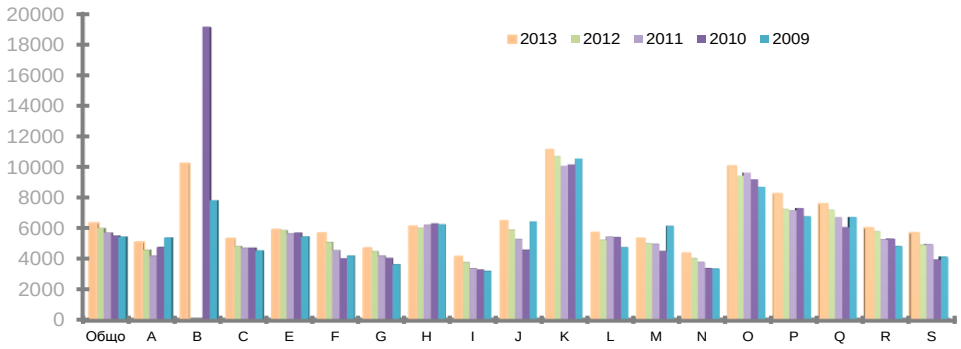

Източник: НСИ

[19] Виж Номенклатурата на икономическите дейности А21 в Приложение №1

Средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за 2013 г. в област Плевен е 7046 лв., а в община Червен бряг тя е значително по-ниска – 6514 лв. За периода 2010 - 2013 г. се отчита осезаем ръст по този показател, както на ниво област, така и на ниво община Червен бряг. За сравнение за 2010 г. средната заплата е била съответно 6093 лв. в област Плевен и 5524 лв. в община Червен бряг. Най-висока средногодишна заплата за 2013 г. в област Плевен е отчетена по икономическата дейност: „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ - 13805 лв., следвана от „Финансови и застрахователни дейности“ - 13177 лв., а най-ниска по дейността - „Административни и спомагателни дейности“ - 4384 лв. В община Червен бряг най-високата средна заплата за същата година е била заплатена в дейността: „Преработваща промишленост“ - 8044 лв., а най-ниската в дейността „Култура, спорт и развлечения“- 3329 лв.

Ситуацията на пазара на труда за периода 2010-2013 г. се подобрява както в СЗР, така и в област Видин. Коефициентът на заетост на населението на 15 - 64 навършени години се повишава от 53.8% на 54.6% в СЗР, независимо че остава под средното ниво за България. За област Видин нарастването на стойността на този показател е още по-осезаемо- от 48.7% на 55.6%. Колеблива е ситуацията според средногодишния коефициент на безработица сред населението на СЗР и област Видин. Безработицата в СЗР за разглеждания период е над средната за страната и коефициентът варира от 11% до 14%. Най- високият коефициент на безработица[20] в област Видин е отчетен за 2011 г. - 19.8%, като спада до 17.7% за 2013г.

Средногодишното равнище на безработица за периода 2011-2014 г.[21] в община Видин варира от 12,0% до 15,6%, като за последните две години се наблюдава запазване на нивото на този показател. Регистрираните безработни лица през 2014 г. в община Видин са 4109 д., от които с висше образование са 401 лица, със средно- 2336 лица, с основно - 658 лица и с начално или по-ниско – 715 лица. Над 48% от безработните лица са без квалификация, следвани от лицата с работническа професия. Най-малко са безработните специалисти в общината - 23% (от всички регистрирани безработни лица), от които най-много са от областите на образование: „техника и технологии“ и „икономика и право“. Заявените работни места по програмите на ОП РЧР за 2014 г. в община Видин са 824 места, а безработните лица, започнали обучения са 52.

[20] Източник: НСИ
[21] Източник: Агенция по заетостта

По данни на АЗ, средногодишното равнище на безработица за 2014 г. в област Плевен е 17,1%, а в община Червен бряг - 29,9%- най-високото ниво на безработица спрямо всички разглеждани общини в стратегията. Средномесечният брой на регистрираните безработни лица в бюрата по труда в областта е 18418 лица, в община Червен бряг е съответно 3064 лица. Образователната структура на регистрираните безработни лица за 2014г. в област Плевен е следната: с висше образование са 1290 лица, със средно- 9761 лица, с основно - 2762 лица и начално или по-ниско – 4604 лица. Анализът показва, че в областта преобладават регистрираните безработни лица със средно образование. Подобна е ситуацията в община Червен бряг, където регистрираните лица с висше образование са 116,със средно - 1728, с основно - 522, с начално или по-ниско – 698 лица. В област Плевен най-много от регистрираните лица са тези без квалификация- 8351 лица (45% от всички регистрирани), следвани от безработните лица с работническа професия - 6678 лица. Общо регистрираните безработни специалисти в областта са 3388 лица, като най-много от тях са от областите на образование: „техника и технологии“- 1302 лица, „обществени науки, икономика и право“ - 914 лица. В община Червен бряг за 2014г. регистрираните безработни специалисти са 506 лица, от които отново най- много са от областта на образование: „техника и технологии“ - 225 лица.

Слабото развитие на Северозападния район налага предприемането на конкретни мерки в района, насочени към повишаване на ПЧИ, местните инвестиции, производството и икономическата активност през периода 2014-2020 г., включително развитие на съществуващите и създаването на нови индустриални зони и логистични центрове. В приетите стратегически планове за периода 2014-2020 г. са залегнали следните приоритети, подприоритети и мерки:

Регионален план за развитие на Северозападен район за периода 2014-2020 г.[22]

„ПОДПРИОРИТЕТ 1.1.3: Привличане на местни и чуждестранни инвестиции в преработващата промишленост и други ефективни стопански дейности“

[22] Регионален план за развитие на Северозападен район за периода 2014-2020 г.- http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521

„Мярка: Осигуряване на подходящи места за развитие на нов бизнес, изграждане на индустриални зони и логистични центрове, както и подкрепа за веригите на доставките. За подпомагане развитието на бизнес инфраструктурата, която е основа за ускореното развитие на местната икономика и намаляването на първоначалните разходи за създаването на нов бизнес, ще бъдат приложени целенасочени мерки за създаването и изграждането на организирани бизнес пространства (индустриални/бизнес зони, логистични центрове и паркове), които да служат като места за ускореното развитие на местните предприятия.“

„ПРИОРИТЕТ 1.2: Насърчаване на иновациите и ресурсната ефективност“

Мерки:

- „Укрепване на връзките между регионалния бизнес и университетите и изследователските центрове.“
- „Стимулиране на иновационни МСП.“

Областна стратегия за развитие на Област Видин 2014-2020 г.[23]

„ПОДПРИОРИТЕТ 1.1.1: Подобряване на условията за развитие на Малки и средни предприятия (МСП) сектора, чрез модернизиране на бизнес инфраструктурата“

„ПОДПРИОРИТЕТ 1.2.1: Развитие на изследователска дейност, технологично развитие и иновации в подкрепа на икономиката“

„ПОДПРИОРИТЕТ 1.2.2: Насърчаване развитието на публично-частни партньорства“

Интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Видин 2014-2020[24]

За Зона с потенциал за икономическо развитие е очертана : „Северна промишлена зона-разширение“.

Областна стратегия за развитие на област Плевен 2014-2020 г.[25]

„Мярка 1.5: Научна и развойна дейност в подкрепа на земеделието и свързаните отрасли:“

[23] Областна стратегия за развитие на Област Видин 2014-2020 г- http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=844

[24] Интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Видин 2014-2020- www.vidin.bg

[25] Областна стратегия за развитие на област Плевен 2014-2020 г- http://www.pleven-oblast.bg/subsection-500-oblastna_strategiya_za.html

„Ключов проект: Изграждане на Интер-университетски кампус с технологичен парк в гр. Плевен.“

„Мярка 2.1: Инвентаризация на възможностите за изграждане на индустриални зони:

Проекти

Ключов проект: Проектиране и изграждане на индустриална зона със съпътстваща инфраструктура в гр. Плевен.

Ключов проект: Проектиране и изграждане на индустриални зони със съпътстваща инфраструктура в градовете Червен бряг, Долна Митрополия, Левски и Никопол.

Ключов проект: Създаване на кадастрална карта за територията на цялата област и изработване на Общи устройствени планове за общините от областта;

Ключов проект: Проектиране и изграждане на индустриална зона със съпътстваща инфраструктура на площадка „АЕЦ - Белене” с функции, съобразени с плана за управление на ПП „Персина”.

Общински план за развитие на Община Червен бряг за периода 2014-2020г.[26]

„Приоритет 1 – Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика за подобряване на жизнения стандарт, устойчивата заетост и доходите на населението.“

„Специфична цел 3 - Създаване на предпоставки за подобряване на бизнес средата“

„Мярка 1.3.2. Подкрепа за развитие на нов бизнес- обособяване на организирани бизнес пространства и формиране на бизнес инкубатор.“

Изводи:

- Индустриалните и логистични центрове от района се характеризират със стратегическо географско положение и лесен достъп до различен вид транспорт - речен, шосеен, железопътен.
- Наличие на изградена инфраструктура, която трябва да бъде модернизирана и допълнена според изискванията на бъдещите инвеститори.

[26] Общински план за развитие на Община Червен бряг за периода 2014-2020 г

- Наличие на свободни производствени и складови помещения и неусвоени терени.
- Не се наблюдава силна конкуренция в района.
- Възможност за осигуряване на по-високо икономическо развитие на региона чрез приток на чуждестранни инвестиции и развитие на производства с висока добавена стойност, привличане на нови модерни технологии, ноу-хау, чуждестранна и местна квалифицирана работна сила, създаване на нови работни места, повишаване на оборота на местните производства с допълващи стоки и услуги.
- Северозападният район е най-слабо развития район в България, който се отличава с нисък принос в националните БВП и БДС, ниски ПЧИ и разходи за придобиване на ДМА, висока безработица, но евтина работна ръка. През последните години се наблюдава подобряване в някои от показателите за икономическо и социално развитие.
- Слабата осигуреност с висши учебни заведения рефлектира върху по-малък брой обучени и квалифицирани кадри в региона. Мрежата от професионални учебни заведения е добре развита.

Анализ на привлекателността на средата на Северен централен район на планиране

Северен централен район (СЦР) на планиране заема предпоследно място по показателя относителен дял от националния БВП. За периода 2010- 2012 г. стойността на този показател показва стабилна положителна тенденция, която варира от 7.8% до 8%, за 2012 г. в района е създаден 6407,959 млн.лв. от БВП на страната. Подобна положителна тенденция се наблюдава в създадения БВП от област Русе, където се генерира 1 964.114 млн.лв. или 2,5% от БВП на страната за 2012 г.

Приносът на СЦР в Брутната добавена стойност (БДС) на страната за 2011 г. според данни на НСИ е 5392,039 млн.лв., разпределен както следва: 56% от сектор „услуги“; 33% от сектор „индустрия“ и 11% от сектор „селско и горско стопанство“. Реализираната БДС в област Русе за 2011 г. е в размер на 1543,584 млн.лв., от които 872,851 млн.лв. са генерирани от сектор „услуги“; 538,907 млн.лв. от сектор „индустрия“ и 131,826 млн.лв. от сектор „селско и горско стопанство“.

Фигура № 14 БДС по икономически сектори за 2011 г. в млн.лв.

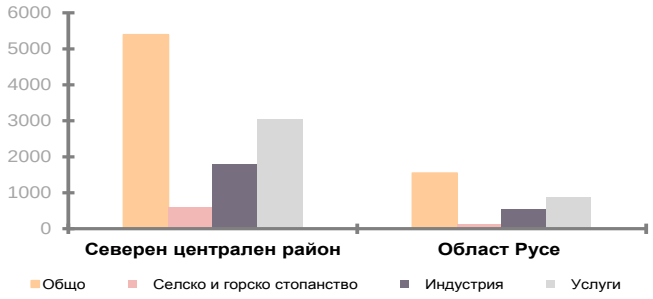

Източник: НСИ

Северен централен район е на предпоследно място по показателя привлечени чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия в страната с 3,8% от общия обем към 31.12.2013 г. Най-голям принос в привлечените чуждестранни преки инвестиции в СЦР има област Русе - 42% от инвестициите в района (372 823,2 хил.евро). Положителна тенденция се отчита и в разходите за придобиване на ДМА в област Русе, съответните разходи през периода 2011-2013 г., са: 386 368 хил.лв. (2011 г.) 421 876 хил.лв. (2012 г.), 440 017 хил.лв. (2013 г.).

Основните източници на научноизследователска и развойна дейност в СЦР са петте университета, които функционират в района: Технически университет „Ангел Кънчев“ в Русе, Технически университет в гр.Габрово, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, Военен университет в гр. Велико Търново и Стопанска академия „Д. Ценов“ в Свищов. Освен това са регистрирани два научноизследователски центъра: НИС към ТУ„Ангел Кънчев“ в гр.Русе и „Съюз на математиците“, филиал Русе. Концентрацията на академични институции в района, обаче, не спомага за отчитане на по-високо ниво на инвестиции в НИРД , а напротив в този район за 2013 г. се отчитат най-ниските разходи за НИРД спрямо общите за страната - 1,9% (9 799 хил.лв.). Персоналът, зает с научноизследователска и развойна дейност в СЦР, е 1 484 д., от които най-много са заетите в сектора „висше образование“ - 1058 д.

Структурите на предучилищното, основно и средно образование са добре развити по цялата територия на СЦР. В област Русе през учебната 2013/2014 г.функционират общо 74 учебни институции, от които общообразователни училища- 54, специални училища- 1, училища по изкуствата и спортни училища - 2, професионални гимназии - 15, професионални колежи с прием след средно образование - един, университети и

специализирани висши училища - един. От тях на територията на община Русе се намират общо 45 учебни институции, от които 27 общообразователни училища, 1 специално училище, 2 училища по изкуствата и спортни училища, 13 професионални гимназии, един професионален колеж с прием след средно образование, един университет. Учащите през учебната 2013/2014 г. в област Русе са общо 32 029 лица, от които 26 978 лица са в община Русе. Във висшето учебно заведение в общината се обучават 9 819 души- 3,7% от всички учащи в университети и специализирани висши училища в страната.

На фона на добрата образователна структура в община Русе, средногодишното равнище на безработицата за 2014 г. в област Русе е 9.5%, а в община Русе- 4,7% по данни на АЗ. Общият брой безработни лица в Северен централен район за 2014 г. е 48.5 хил.души, а заетите лица- 318.9 хил.д. (при население над 15г.), в област Русе съответно те са: 10.4 хил.души (безработни лица) и 86.4 хил.души (заети лица). Регистрираните безработни лица в бюрата по труда в област Русе към 31.12.2013 г. са 10 995 души. Средно месечният брой на регистрираните безработни лица през 2014г. в област Русе е 9807 д., а в община Русе - 3815 д. По показателя образователна структура на средно месечно регистрираните безработни лица през 2014г. в община Русе, безработните лица с висше образование са 921 лица, със средно-2019 лица, с основно-300 лица и с начално или по-ниско – 575 лица. Интересен е факта, че 32% от средно месечно регистрираните безработни лица в общината за 2014 г. са без квалификация, следвани от лицата с работническа професия - 28%, а най- много от тях са специалистите - 40%, което означава, че в общината има търсене на свободни места за квалифицирани специалисти, от което могат да се възползват бъдещите инвеститори. Най- много от регистрираните безработни специалисти са от областите на образование: „техника и технологии“ - 502 д., „обществени науки, икономика и право“ - 380 д., „услуги, транспорт и охрана“ - 374 д. По възрастов критерий делът на средно месечните регистрирани безработни над 55 г. е 28%. Заявените свободни работни места за 2014г. в община Русе са 3844 бр., от които в секторите „Преработваща промишленост“ са 2118 бр.,“Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“-473 бр., „Административни и спомагателни дейности“ – 238 бр. и около 30% от заявените работни места са били заети в края на периода. Заявените работни места по програми на ОП РЧР за 2014 г. в община Русе са 518 места.

Средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за 2013 г. в СЦР е 7 474лв., а за област Русе е 7 589лв. На ниво община Русе средната годишна работна заплата за същата година е по-висока - 7 688 лв. В графиката по-долу е показана тенденцията за периода 2009-2013 г. за община Русе по показателя средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности, представени по Номенклатурата на икономическите дейности А21[27]. През разглеждания период средната заплата в общината бележи стабилна положителна тенденция и ръст от 24%, като за 2009 г. тя е била 6 225 лв. В повечето икономически дейности се наблюдава покачване на средната работна заплата за периода, като най-добре заплатени за 2013 г. са дейностите: „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ (14 514 лв.), „Финансови и застрахователни дейности“ (12 466 лв.), „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения“ (10 243 лв.), „Държавно управление“ (10 478 лв.), „Хуманно здравеопазване и социална работа“ (10 680 лв.). Най- ниско заплатени са отново дейностите „Хотелиерство и ресторантьорство“ (4 546 лв.) и „Административни и спомагателни дейности“ (4 621 лв.).

Фигура № 15 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в община Русе

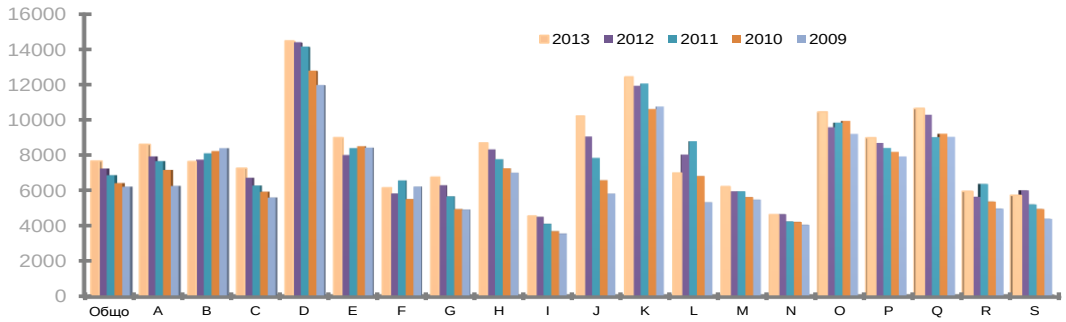

Източник: НСИ

В съответствие с основните приоритети на стратегия „Европа 2020“ в регионалните, областните и общинските стратегии част от приоритетите и целите за периода 2014-2020 г. са насочени към икономическо развитие на съответното ниво чрез инвестиции в нови технологии, иновации, развитие на развойна дейност и подкрепа на партньорството между научните институции и бизнеса. Основните цели и мерки,

[27] Виж Номенклатурата на икономическите дейности А21 в Приложение №1

касаещи директно или индиректно развитието на индустриалните зони и паркове на отделните нива - СЦР, област, община, град са:

Регионален план за развитие на Северен централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.[28]

***„Стратегическа цел 1:* Икономическо сближаване – достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката, характерни за районите от Дунавското пространство“**

„Специфична цел 1.1.1. Подобряване на инфраструктурата за нуждите на икономическите субекти в градските и селските райони“

- „Изготвяне на проекти и изграждане на индустриални, технологични и транспортно-логистични и панаирни паркове.“

Областна стратегия за развитие на област Русе 2014-2020 г.[29]

***„Стратегическа цел 1* Икономическо сближаване във вътрешно - регионален, национален и европейски план чрез развитие на собствения потенциал на област Русе и използването на европейски механизми“**

***„Приоритет 1.1.* Подкрепа за повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес и развитие на икономика, основана на знанието, иновациите и новите технологии“**

„Специфична цел 1.1.1. Развитие на ефективна бизнес инфраструктура за подкрепа на стопанската инициатива и предприемачеството и повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес чрез стимулиране на въвеждането на нови технологии, иновативни практики и създаването на клъстери“

„Мярка 1.1.3.4. Развитие на ефективна бизнес инфраструктура за целенасочена подкрепа на стопанската инициатива и предприемачеството“

[28] Регионален план за развитие на Северен централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521

[29] Областна стратегия за развитие на област Русе 2014-2020 г.http://www.ruse.bg/

- „Изграждане на индустриална зона в гр. Две могили“
- „Изграждане на индустриална зона към летище Щръклево“

Общински план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г.[30]

„СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1 Подобряване на инвестиционния и бизнес климат в Общината, повишаване качеството на административното обслужване на гражданите и бизнеса и развитие на икономика, основана на знанието и иновациите“

„Приоритет 1.2 Насърчаване на предприемачеството и конкурентоспособността на предприятията в Общината“

„Специфична цел 1.2.1 Насърчаване на трансфера на технологии и развитието на клъстери чрез стимулиране на партньорства между научните институции, публичния и частния сектор“

- „Научен високотехнологичен парк – Русе“

„Специфична цел 1.2.2 Привличане на инвестиции и насърчаване диверсификацията на икономическите дейности в малките населени места“

- „Разработване и изпълнение на Стратегия за инвестиционен и сити маркетинг“

Изводи:

- Сравнително ниска наемна цена на площите.
- Наличие на сериозни конкуренти в региона.
- Развит административен капацитет за обслужване на зоната.
- Благоприятна икономическа и социална среда за привличане на чуждестранни инвеститори в региона и на местно ниво - икономическа стабилност на региона, ниски разходи за работна сила, подходяща квалификация на работната сила.
- Слабо развит индустриален сектор от общия дял на икономиката в общината.

[30]Общински план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г. http://ruse-bg.eu/bg/pages/529/index.html

- Ниско ниво на привлечени чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия.
- Слабо развита иновационна инфраструктура.
- Добре изградена система от институции за образование, допълнителна квалификация и преквалификация, наличие на висши учебни заведения в региона.
- Изградени и добре функциониращи структури за научно-изследователска и развойна дейност в региона.
- Търсене на свободни места за квалифицирани специалисти в община Русе, от което могат да се възползват бъдещите инвеститори.
- Сравнително ниска средногодишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение.

Анализ на привлекателността на средата на Южен централен район на планиране

Южният централен район на планиране е един от шестте района за планиране в България, включва областите Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян и Хасково. Площта му е 22 365 кв.км., а населението – 1 млн. 446 хил. души (31.12.2014 г. - НСИ). Най-големият град в района и негово икономическо ядро е Пловдив.

Област Пловдив се характеризира със стратегическо местоположение. През нейната територия преминават общоевропейските транспортни коридори VIII и IV, главни пътища - АМ „Тракия“, международни пътища Е-80 и Е-773, главна жп линия. В област Пловдив се осъществят важни транспортни връзки между север и юг, изток и запад. През Карловска община преминава важен шосеен и железопътен транспорт- главен шосеен път Е-78 и подбалканската жп-линия София – Бургас, с отклонение за Пловдив. Изградени са шосейни пътища до всички селища в общината.

По данни от преброяването към 01.02.2011 г., в област Пловдив живеят 9,3% от населението на страната, по този показател тя се нарежда на второ място след област София (столица). Населението на община Карлово е третото по брой след общините Пловдив и Асеновград в областта.

По данни на НСИ Южен централен район (ЮЦР) на планиране заема второ място по показателя създаден БВП (11 384 млн.лв.- 2012 г.) след Югозападен район (38 100 млн.лв.- 2012 г.). За периода 2010-2012 г. по показателя относителен дял от националния БВП се отчита постоянно ниво от 14% .

По отношение на икономическото развитие на област Пловдив, анализът показва, че икономиката в областта е добре представена на национално ниво по редица икономически показатели. БВП, генериран от областта за 2012 г., е в размер на 6 064.461 млн.лв. и осигурява 7,58% от националния брутен вътрешен продукт (БВП) и 53,27% от БВП на ЮЦР. Положителна е динамиката в развитието на БВП за периода 2009-2012 г., отчетен е ръст от 18,35% спрямо 2009 г. Размерът на БВП на човек от населението в област Пловдив за 2012 г. е 8 920 лв. при среден размер за страната 10 956 лв. и среден за ЮЦР - 7 761 лв.

Според данни на НСИ, за 2011 г. ЮЦР допринася за натрупването на Брутната добавена стойност (БДС) с 9 604 млн.лв., разпределен както следва: 53,5% от сектор „услуги“ (5 134 млн.лв.); 37,5% от сектор „индустрия“ (3607,8 млн.лв.); и 9% - сектор „селско и горско стопанство“ (863 млн.лв.). Приносът на индустриалния сектор е висок спрямо други райони в страната. Индустриалният сектор в ЮЦР е специализиран в машинно строителство, електроника, козметика и парфюмерия. По-различна е ситуацията на областно ниво - БДС в област Хасково е в размер на 1197,619 млн.лв., от които 722,836 млн.лв. са генерирани от сектор „услуги“ (60,4%); 326,146 млн.лв. от сектор „индустрия“ (27,2%) и 148,637 млн.лв.- сектор „селско и горско стопанство“ (12,4%). Тук индустрията отстъпва за сметка на добавената стойност от останалите два сектора.

Фигура № 16 БДС по икономически сектори за 2011 г. в млн.лв. за ЮЦР и област Хасково

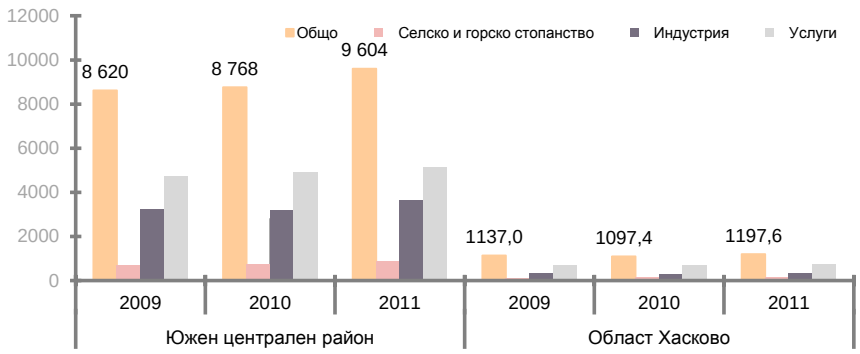

Източник: НСИ

Приносът на Пловдивска област в БДС за 2011 г. според данни на НСИ е 4910,3 млн.лв., разпределен както следва: 55,3% от сектор „услуги“; 39,7% от сектор „индустрия“ и 5% от сектор „селско и горско стопанство“. Пловдивска област се отличава с промишлен характер. Водещо значение за местната икономика на община Карлово има машиностроенето, хранително-вкусовата промишленост и производството на парфюмерийно-козметични изделия.

Южен централен район е на трето място по привлечени чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия към 31.12.2013г. Относителният дял на района спрямо общо привлечените инвестиции в страната е 10.2%. ПЧИ в област Хасково са най- ниските сред останалите области в ЮЦР- 74 285,3 хил.евро към 31.12.2013 г., като областта е изпреварена дори от област Смолян (76 025,3 хил.евро) по този показател.

Най-голям дял по привлечени чуждестранни преки инвестиции към 31.12.2013г.в ЮЦР се отчита от област Пловдив 69% (1 648 669,2 хил.евро) от инвестициите в района, които са 2 372 345,6 хил.евро. Спрямо останалите области в страната, по стойност на привлечените чуждестранни инвестиции се нарежда на трето място след София (столица) и Бургас. Делът на областта в общите натрупани чуждестранни преки инвестиции в страната е 7% към същия период.

Източниците на научноизследователска и развойна дейност в ЮЦР са предприятията, държавния сектор и университетите, които функционират в района. По отношение на разходите за НИРД за 2013 г. Южният централен район отстъпва на Североизточния район и заема трето място с реализирани разходи в размер на 24 586 хил.лв. (4,7% от общите разходи за НИРД в страната). По данни на НСИ в предприятията са реализирани 54% от тях, в държавния сектор - 28%, а останалите 18% от секторите „висше образование“ и „нетърговски организации“. За 2012 г. разходите за НИРД в ЮЦР са били в размер на 27 217 хил.лв. (5,5% от общите разходи за НИРД), а за 2011 г.- 22 502 хил.лв.(5,2%). Персоналът, зает с научноизследователска и развойна дейност в ЮЦР, е 2107 д. за 2013 г., от които в сектора „висше образование“ са 1039 д.

Разходите за НИРД в област Пловдив през периода 2008-2013 г. нарастват от 13 717 хил.лв.(2008 г.) до 20 104 хил. лв. (2013г.) Общите разходи за НИРД в ЮЦР за 2013 г. са 24586 хил.лв. Пловдивска област генерира 81,77% от тези разходи.

Образователната структура на населението в ЮЦР притежава следните характеристики спрямо средните за страната– относително по- нисък процент на населението е с висше и средно образование и съответно по-висок процент на населението е с основно, незавършено начално образование и никога не посещавало училище. По данни на НСИ, през учебната 2013/2014 година университетите и специализираните висши училища в ЮЦР са 6 бр., с общ брой студенти – 36929 д. (14% от студентите в България) и преподаватели 3123д. (14% от преподавателите в страната). Колежите в ЮЦР през същата учебна година са 2 бр.

Образователната инфраструктура е добре развита в област Пловдив, като тук функционират учебни заведения от всички видове - общо 213 учебни институции през учебната 2013/2014 г., от които общообразователни училища - 162, специални училища - 5, училища по изкуствата и спортни училища - 4 , професионални гимназии - 31, професионални колежи с прием след средно образование - 3, самостоятелни колежи - 2, университети и специализирани висши училища - 6. Висшите учебни заведения са съсредоточени в град Пловдив: Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Аграрен университет, Университет по хранителни технологии, Медицински университет, Технически университет – София, филиал Пловдив, Европейски колеж по икономика и управление, Колеж по икономика и администрация, Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство, Висше училище „Земеделски колеж“. Наличието на тези учебни заведения в областта предопределя възможността за генериране на по- качествена работна ръка в региона.

В община Карлово функционират общо 16 учебни институции, от които общообразователни училища - 12, професионални гимназии - 4. В училищата на община Карлово са застъпени предимно профилите хуманитарен, чуждоезиков, технологичен.

В област Хасково функционират общо 86 учебни институции през учебната 2013/2014 г., от които общообразователни училища - 70, специални училища - 3, училища по изкуствата и спортни училища - 1, професионални гимназии - 11, професионални колежи с прием след средно образование - един. От тях на територията на община Свиленград функционират общо 7 учебни институции- общообразователни училища- 5, специални училища- 1 и професионални гимназии - 1.

По данни на АЗ средногодишното равнище на безработица за 2014 г. в област Пловдив е 9.5%, а в община Карлово - 16,4%. Средно месечният брой на регистрираните безработни лица в бюрата по труда за 2014г. в областта е 28886 лица, в община Карлово съответно 3533 лица. По образователна структура на регистрираните безработни лица за 2014г. в област Пловдив с висше образование са 3274 лица, със средно - 9623 лица, с основно - 4732 лица и с начално или по- ниско – 11257 лица. Анализът показва, че в областта преобладават регистрираните безработни лица с ниско или без образование. Подобна е ситуацията в община Карлово, където регистрираните лица с висше образование са 171 лица, със средно- 1084 лица,с основно- 474 лица, с начално или по- ниско – 1804 лица. Логично в областта най-много са регистрираните безработни лица без квалификация 17604 лица, което представлява 61% от всички регистрирани в БТ в област Пловдив за 2014 г. Регистрираните безработни специалисти в областта са 5648 лица, от които най- много са от областите на образование: „техника и технологии“ - 1886 лица, „обществени науки, икономика и право“ - 1511 лица, „услуги, транспорт и охрана“ - 978 лица. И в община Карлово се наблюдава подобно разпределение на безработните специалисти по области на образованието- от „техника и технологии“ - 222 лица, „обществени науки, икономика и право“ - 97 лица, „услуги, транспорт и охрана“ - 30 лица.

По данни на АЗ средногодишното равнище на безработица през 2014 г. в област Хасково е 12.7%, а в община Свиленград - 9,6%. Минимално подобрение по този показател се наблюдава единствено спрямо предходната година в областта и в общината. По данни на НСИ за 2014 г. общият брой безработни лица в Южния централен район е 82 хил.души[31], заети лица - 603.3 хил.д.[32], в област Хасково те са съответно 11.4 хил.души и 97.7 хил.души. Регистрираните безработни лица в бюрата по труда в област Хасково към 31.12.2013 г. са 14 299 души. Средно месечният брой на регистрираните безработни лица през 2014г. по данни на АЗ в област Хасково е общо 13224 лица, а в община Свиленград е 1031 лица. По образователна структура на регистрираните безработни лица (средно месечно) през 2014г. в община Свиленград: с висше образование са общо 102 лица, със средно образование - 412 лица, с основно образование - 181 лица и с начално или по- ниско – 335 лица. Анализът показва, че

[31] НСИ, Безработни лица и коефициенти на безработица на населението на 15 и повече навършени години през 2014 година

[32] НСИ, Заети лица и коефициенти на заетост на населението на 15 и повече навършени години през 2014 година,

безработните лица с висше и средно образование са около 50% от общия брой. Безработните специалисти през 2014 г. в общината са 226 лица, а най-много са безработните лица без квалификация - 501 лица (49% от всички средно месечно регистрирани безработни лица). От регистрираните безработни специалисти най- много са от областта: „обществени науки, икономика и право“- 66 лица. По възрастов критерий делът на регистрираните безработни лица над 55 г. е 22%. Заявените свободни работни места за 2014 г. в община Свиленград са 351. Заявените работни места по програми на ОП РЧР за 2014 г. в общината са 167 места.

Средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за 2013 г. по данни на НСИ[33] в ЮЦР е 7 449лв., а за област Хасково е 6 581 лв. В община Свиленград средната годишна заплата е 6647 лв. За периода 2009-2013 г. се наблюдава плавна положителна тенденция по този показател в общината като за 2009 г. средната заплата е била 5603 лв. и е нараснала с 19 процентни пункта. В предоставената информация данните за „Добивна промишленост“ са конфиденциални за разглеждания период от време. В графиката по-долу е показана тенденцията за периода 2009-2013 г. по показателя *Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности*, представени по Номенклатурата на икономическите дейности А21[34] в община Свиленград. В отделните сектори се наблюдава неравномерни тенденции за анализирания период. Най- висока за 2013 г. е средната заплата в сектора „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ - 12 962 лв., следвана от секторите „Държавно управление“- 9873 лв. и „Хуманно здравеопазване и социална работа“ – 9445 лв. Най-ниска е средната заплата в секторите „Професионални дейности и научни изследвания“ - 4180 лв. и „Други дейности и услуги“- 4079 лв. Жените традиционно получават по-ниско възнаграждение от мъжете, като средната годишна работна заплата за 2013 г. на жените в общината е 6563 лв., а на мъжете - 6742 лв.

[33] НСИ- Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по райони през 2013 г.
[34] Виж Номенклатурата на икономическите дейности А21 в Приложение №1

Фигура № 17 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в община Свиленград

Източник: НСИ

Средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за 2013 г. в област Пловдив е 7922 лв., а в община Карлово е 6580 лв., като най-висока заплата се отчита по икономическите сектори: „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“- в областта – 16492 лв. и в общината - 15930 лв.; „Финансови и застрахователни дейности“ - в областта – 13021 лв. и в общината - 11386 лв.;“Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“ - в областта – 12674 лв., „Държавно управление“ - в общината - 9314 лв.

Основните цели и мерки, които са залегнали в плановете за развитие, касаещи директно или индиректно развитието на индустриалните зони и паркове на отделните нива- ЮЦР, област, община, град, са:

Регионален план за развитие на Южен централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.[35]

***„Стратегическа цел 1:* Икономическо сближаване в национален и вътрешно регионален план базирано на щадящо/еколосъобразно ползване на собствени ресурси“**

„П1.1: Повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес като движеща сила на регионалната икономика“

[35] Регионален план за развитие на Южен централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.- http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521

„СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1: Повишаване на достъпа и изграждане на регионална и местна бизнес инфраструктура.“

„Дейностите, които ще бъдат изпълнявани, са ориентирани към подобряване на достъпа до инфраструктурни мрежи на територията на обособени производствени зони в ЮЦР като водоснабдяване, канализация, пречистване на отпадъчните води, вътрешна мрежа от пътища/улици в производствената зона, захранване с ел. енергия, захранване с природен газ, достъп до интернет, осигуряване на достъп до логистични и складови услуги и др. Ще се обърне внимание на осигуряването на достъп до широколентов интернет, който да подпомогне въвеждането на нови технологии от предприятията и да съдейства за развитието на иновации и разработване на нови продукти.“

Областна стратегия за развитие на област Хасково за периода 2014-2020 г.[36]

„Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване във вътрешнообластен и регионален план чрез използване на собствения потенциал“

„Приоритет 1.1. Повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика и подкрепа за малкия и средния бизнес“

„Специфична цел 1. Подкрепа за изграждане на местна бизнес инфраструктура“

„Специфична цел 2. Развитие на изследователската дейност и използване на иновации и нови технологии.“

Общински план за развитие на община Свиленград за периода 2014-2020 г.[37]

„Стратегическа цел 1: Подобряване качеството на живот на територията на община Свиленград“

„Приоритет 1: Развитие на икономиката за устойчив растеж и заетост на висококвалифицирани специалисти“

[36] Областна стратегия за развитие на област Хасково за периода 2014-2020 г. http://www.hs.government.bg/bg/strategii.html

[37] Общински план за развитие на община Свиленград за периода 2014-2020 г. http://www.svilengrad.bg/index.php?cat=3&sub=115

„Специфична цел 1.1. Създаване на среда за възникване, подкрепа и насърчаване на малкия и среден бизнес на територията на община Свиленград“

„М 1.1.1.Инфраструктура за подкрепа на бизнеса на територията на общината“

Индикатор:

-„Завършена индустриално-логистична зона Свиленград“

-„Функциониращ бизнес-информационен център“

Областна стратегия за развитие на област Пловдив 2014-2020 г.[38]

„Приоритет 2: Стимулиране на инвестиционната активност и повишаване на нивото на заетост“

„Мярка 2.1. Определяне на територии за интегрирани териториални инвестиции и подходящи терени за инвестиции на „зелено“ в иновационни производства;

Мярка 2.2. Създаване и поддържане на публична карта на инвестиционния потенциал на област Пловдив.“

Общински план за развитие на Община Карлово за периода 2014-2020 г[39]

„Приоритет 1 - Ускорен растеж и повишена конкурентоспособност на местната икономика, базирана на знанието“

„Мярка 1.4. Развиване на местната бизнес инфраструктура“

Изводи:

- Стратегическо местоположение на индустриалните зони в района- в близост до българо-гръцката и българо-турската граница, достъп до паневропейски транспортен коридор и важни международни пътища.
- Изградена инфраструктура, която е необходимо да бъде модернизирана, за да отговори на изискванията на клиентите и предприемачите.
- Наличие на свободни и незаети площи, вкл. терени за инвестиция на зелено и складове.

[38] Областна стратегия за развитие на област Пловдив 2014-2020 г- http://www.pd.government.bg/uploads/files/OSR/OSR_Plovdiv_2014-2020.pdf

[39] Общински план за развитие на Община Карлово за периода 2014-2020 г- http://www.karlovo.bg

- Наличие на инвеститорски интерес.
- Сравнително големи инвеститори оперират в зоните, голяма част от тях са класифицирани като иновативни.
- Наличие на конкурентни проекти в развитие, в които ще бъде инвестирано в бъдеще.
- Наличие на силна конкуренция в област Пловдив.
- Много добра среда за инвестиции- стабилно икономическо развитие на областта, голям дял на ПЧИ, на разходите за НИРД, добра образователна структура на населението, наличие на ВУЗ и професионални гимназии.
- Възможност за обучение в професионални и висши учебни заведения в ЮЦР.
- Развит пазар на труда, сравнително по-ниска средна работна заплата.
- Сравнително високо средногодишно равнище на безработица за 2014 г. в област Хасково и община Свиленград. Безработните лица с висше и средно образование са около 50% от общия брой регистрирани безработни лица в община Свиленград , а най- много са безработните лица без квалификация.

Анализ на привлекателността на средата на Югозападен район на планиране

Югозападният район на планиране е най-напредналият район в страната по отношение на степента на урбанизация, икономическо развитие, иновации, развитие на пазара на труда и степента на заетост и безработица, по брой висши учебни заведения и студенти, развитие на научно-развойната дейност, привличане на преки чуждестранни инвестиции, здравеопазване, ниво на образование, транспортна мрежа и други. Голяма част от развитието на района се дължи на област София и съответно на Столицата на България, включени в състава на ЮЗР. Югозападният район граничи с три държави- Сърбия, Гърция и Република Македония. Степента на урбанизация на ЮЗР е сред най-високите - 83,1% към 2011 г., а град София е определен като агломерационно ядро от общоевропейско значение (Metropolitan European Growth Area - MEGA).

По отношение на икономическото развитие ЮЗР отново заема първо място в България. За 2012 г. създава 38099,942 млн.лв. от националния БВП, т.е. 48% от общия БВП за страната- 80044,37 млн.лв. Сравнено с 2007 г. ЮЗР допринася с 9 683 млн.лв. повече в БВП. БВП на глава от населението за 2012 г.в района е 17 887 лв. при среден за

страната - 10 956 лв. БВП на човек. По този показател за 2011 г. област София (столица) изпреварва над два пъти средния за страната - отчетена е стойност на показателя в областта от 23 256 лв. при средна стойност за страната - 10 674 лв.

Брутната добавена стойност (БДС) на ЮЗР за 2011 г., според данни на НСИ, е 33 067 млн.лв., разпределена както следва: на първо място от сектор „услуги“ с 74,7%, следван от сектор „индустрия“ -23,8% и с най-ниска значимост за района е сектора „селско и горско стопанство“- 1,5%. БДС в област София (столица) за 2011г. е в размер на 26047,7 млн.лв., от които 21183,4 млн.лв. (81,33%) са генерирани от сектор „услуги“; 4809,2 млн.лв. от сектор „индустрия“ (18,46%) и само 55,072 млн.лв. от сектор „селско и горско стопанство“ (0,21%). Анализът показва, че водещ сектор както в ЮЗР, така и в област София, е сектора „ услуги“.

Фигура № 18 БДС по икономически сектори за 2011 г. в млн.лв. в ЮЗР и област София (столица)

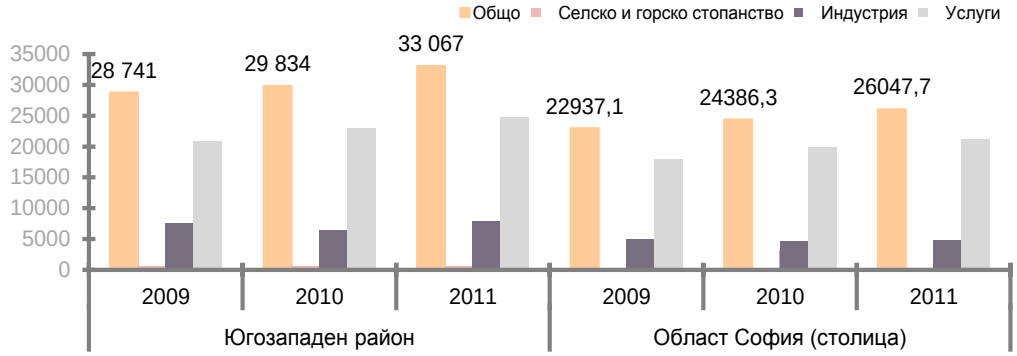

Източник: НСИ

Най-голям относителен дял по привлечени чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия към 31.12.2013 г. от общите в страната е отчетен в Югозападния район- 59,8% от всички реализирани в страната. Общият размер към 31.12.2013 г.на ПЧИ в района е 13 959 046,8 хил.евро при 23 339 733,1 хил.евро общо за страната. От тях ПЧИ в област София (столица) са 12 074 015,9 хил.евро (86% от реализираните в ЮЗР). Преките чуждестранни инвестиции са силно повлияни от световната финансова и икономическа криза, поради което към края на 2011 г. се наблюдава спад от 871602,3 хил.евро спрямо натрупаните към края на 2010 г. ПЧИ.

В Югозападния район е съсредоточена голяма част от инвестициите и инфраструктурата на научно-изследователската и развойна дейност. Това се дължи на

концентрацията на висши учебни заведения, технологични и иновационни центрове, БАН, иновативни предприятия, индустриални сдружения. За периода 2011-2013 г. по данни на НСИ се наблюдава чувствително нарастване на разходите за научно-изследователска и развойна дейност в ЮЗР от 360 548 хил.лв. за 2010 г. до 430305 хил.лв. за 2013 г., т.е. ръст от 21%. Стойността на общите разходи за НИРД в страната за 2013 г. са 521682 хил.лв., което показва че реализираните разходи в ЮЗР са 82,5% от общите. Най-много разходи за НИРД за 2013 г. са извършени от предприятията в ЮЗР – 268082 хил.лв. (62,3% от общите за ЮЗР), държавният сектор е генерирал 126556 хил.лв. разходи, т.е. 29,4%, секторът на висшето образование съответно 33410 хил.лв.- 7,8%, а нетърговските организации - 2257 хил.лв.,т.е. 0,5%. Над 62% от персонала, зает с НИРД, е концентриран в ЮЗР за 2013 г.

И по отношение на системата от образователни институции в Югозападния район се отчита най-добро ниво на развитие в страната в сравнение с останалите райони в страната. По данни на НСИ учебните институции през учебната 2013/2014 г. на територията на района са общо 647 институции, като мрежата обхваща 480 общообразователни училища, 13 специални училища, 15 училища по изкуствата и спортни училища, 90 професионални гимназии, 20 професионални колежи с прием след средно образование, 5 самостоятелни колежи и 24 университета и специализирани висши училища. От тях в област София (столица) функционират общо 319 учебни институции (12 % от всички учебни заведения в страната). Броят на професионалните гимназии е 36 (9% от всички в страната), 18 професионални колежи с прием след средно образование (46% от всички в страната), 4 самостоятелни колежи (50% от всички в страната) и 20 университета и специализирани висши училища (44% от всички в страната).

Общо учащите през учебната 2013/2014 г. в област София (столица) са 233623 души. Във ВУЗ се обучават 111905 студенти, т.е. 40,3% от всички учащи в университети и други специализирани висши училища и колежи в страната.

Югозападният район е лидер и в условията, които предлага на трудовия пазар. Това е видно от отчетените стойности по показателите- ниво на заетост и безработица. По данни на НСИ в ЮЗР коефициентът на безработица на населението на 15-64 г. за 2014 г. е 9% (при среден за страната -11,5 %). Коефициентът на заетост на населението на възраст 15 - 64 навършени години за 2014 година е 66,1% (при среден за страната –

61%). По същите показатели отчетените стойности в област София (столица) са още по-добри: коефициентът на заетост е 69,2%, а коефициентът на безработица - 6,4%.

Средногодишното равнище на безработица по данни на АЗ за 2014 г. за София-град е 3,2%. Средно месечният брой на регистрираните безработни лица през 2014 г. в София е 21034 лица. По образователна структура средно месечните регистрирани безработни лица за 2014 г. в гр. София са разпределени както следва: с висше образование - 7670 лица, със средно - 10240 лица, с основно- 1295 лица и с начално или по-ниско – 1830 лица. На база на данните за професионалната им квалификация най-много (53% от всички регистрирани безработни лица в София за 2014 г.) са безработните специалисти, което показва какъв е потенциала на свободната работна ръка в района на София-град. Анализът на безработните специалисти по области на образоване за 2014 г. в София (столица) показва, че най-много от регистрираните безработни лица са от областта: „услуги, транспорт и охрана“- 6005 лица (54% от всички регистрирани безработни специалисти), на следващо място са специалистите от областта „обществени науки, икономика и право“- 2132 лица (19% от всички регистрирани безработни специалисти), на трето място - от областта „техника и технологии“ - 1654 лица (15% от всички регистрирани безработни специалисти). Регистрираните безработни младежи на възраст до 29 г. вкл. са 3701 лица, което представлява 17,6% от всички регистрирани безработни лица в областта. Заявените свободни работни места за 2014 г. в София (столица) са 20684 бр.

Средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за 2013 г. в ЮЗР е 11583 лв. Районът е водещ по този показател сред останалите райони от ниво 2, като ръстът на работната заплата за 2013 г. в сравнение с 2012 г. е 6,3% при среден ръст за страна 5,7%. Средната годишна работна заплата, отчетена в област София(столица), е 12851 лв. за 2013г. В графиката по-долу е показана динамиката за периода 2009-2013 г. по показателя средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в София (столица) по икономически дейности, представени по Номенклатурата на икономическите дейности А21[40]. За периода 2009-2013 г. в област София (столица) се наблюдава положителна динамика в показателя и отчетеният ръст е 30% спрямо 2009 г., когато стойността на работната заплата е 9913 лв. Стабилна положителна тенденция се наблюдава в средната годишна заплата във всички икономически дейности, като най-осезаемо е нарастването

[40] Виж Номенклатурата на икономическите дейности А21 в Приложение №1

в дейностите: „Добивна промишленост“ (47,4% за 2013 г. спрямо 2009 г.), „Административни и спомагателни дейности“ (40,6% за 2013 г. спрямо 2009 г.), “Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“ (36,1% за 2013 г. спрямо 2009 г.). Най- добре заплатените дейности за 2013 г. в област София (столица) са: „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“ (24618 лв.), „Финансови и застрахователни дейности“ (20542 лв.), “Професионални дейности и научни изследвания“ (16023 лв.). Най- ниско заплатени са дейностите „Хотелиерство и ресторантьорство“ (6491 лв.) и „Селско, горско и рибно стопанство“ (7452 лв.).

Фигура № 19 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в област София (столица)

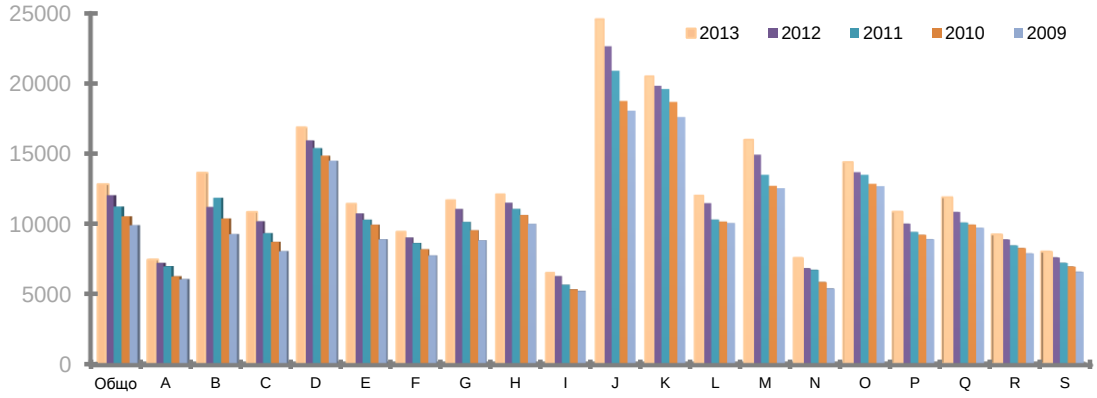

Източник: НСИ

Основните цели, приоритети и мерки, които са залегнали в плановете за развитие, касаещи директно или индиректно развитието на индустриалните зони и паркове на отделните нива - ЮЗР и община са:

Регионален план за развитие на Югозападен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.[41]

„Приоритет I. **Повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика“**

„Специфична цел I.3: Подобряване на бизнес инфраструктурата в индустриалните зони“.

Общински план за развитие на Община Божурище 2014-2020 г.[42]

„Стратегическа цел 1: Ускорено развитие на конкурентоспособна икономика и привличане на инвестиции с цел повишаване на доходите“.

„Приоритет 1.1: Развитие на конкурентноспособна икономиката“.

„Мярка 1.1.3.: Адекватно развитие на зоните за локализация на бизнеса.

Обособяване и развитие на индустриално-икономически зони“.

Изводи:

- Стратегическо местоположение на индустриалните зони.
- Изграждане на модерна инфраструктура, отговаряща на търсенето на инвеститорите.
- Възможност за предоставяне на интегриран пакет от услуги.
- Изградени интермодални терминали.
- Привлечени инвеститори, сертифицирани с клас „А“ и клас „Б“ на инвестициите по изискванията на Закона за насърчаване на инвестициите.
- Наличие на висока конкуренция на пазара на индустриалните площи в района.
- Местонахождение в най-напредналия район в страната по отношение на степента на урбанизация, икономическо развитие, иновации, развитие на пазара на труда и степента на заетост и безработица, по брой висши учебни заведения и студенти, развитие на научно-развойната дейност, привличане на преки

[41] http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521

[42] Общински план за развитие на Община Божурище 2014-2020 г.- http://www.bozhurishte.bg/

чуждестранни инвестиции, здравеопазване, ниво на образование, транспортна мрежа и други.

- Наличие на квалифицирана работна ръка във всички икономически дейности.
- Нисък коефициент на безработица. По-висока цена за наемане на работници и служители от пазара на труда.
- Достъп до държавни институции.

Анализ на привлекателността на средата на Югоизточен район на праниране

Югоизточният район (ЮИР) на планиране е среден по големина район с потенциал и реален принос в индустриалното развитие на страната. Основните индустриални сектори, които се развиват на територията на района са: нефтохимическа промишленост, хранително-вкусовата промишленост, текстилна промишленост, дървообработваща промишленост и други. Приносът на ЮИР в създаването на брутния вътрешен продукт (БВП) на България нарежда районът на трето място с 9 784 млн.лв. (2012 г.) спрямо останалите райони на ниво 2. Той съставлява 12% от БВП на страната (общо 80 044 млн.лв.). По показателя БВП на човек от населението ЮИР се нарежда на второ място след Югозападния район с 9 140 лв. при среден за България - 10 956 лв. По същия показател в област Бургас е отчетена стойност от 9 367 лв., което е над средната стойност за ЮИР.

Анализът на приноса на икономическите сектори в БДС на Югоизточния район показва, че най-голям е приноса на сектора „услуги“, който формира 52,1% от БДС на ЮИР за 2011 г., при среден за страната- 64,6%, вторият по принос е сектора „индустрия“, който има важно значение за регионалната икономика и формира 41,3% от БДС на ЮИР, при средно за страната 30%, и на последно място е сектора „селско и горско стопанство“ с 6,6% от БДС за района. Наблюдават се значителни вътрешно регионални различия в приноса на отделните области във формирането на БДС в района, като област Бургас допринася за формирането на 41,15% от БДС на ЮИР. Приносът на отделните икономически сектори в БДС на областта са както следва: 59,4% от сектор „услуги“; 35,6% от сектор „индустрия“ и 5% от сектор „селско и горско стопанство“.

Фигура № 20 БДС по икономически сектори за 2011 г. в млн.лв. ЮИР и область Бургас

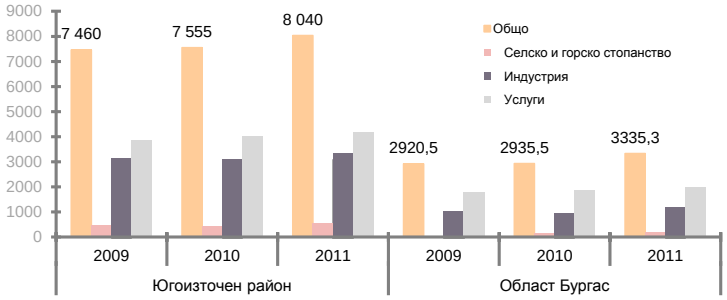

Източник: НСИ

В община Бургас структуроопределящите отрасли са химическата и нефтопреработващата промишленост, хранително-вкусовата, корабостроене, електротехническата и електронна промишленост, машиностроене и металообработване.

Югоизточният район е на второ място след Югозападния район по показателя привлечени чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия към 31.12.2013 г. по данни на НСИ, като общо за страната са привлечени 23 339 733,1 хил.евро, а от ЮИР - 3 385 948,9 хил.евро (14,5% от общите ЧПИ към края на 2013 г.), от област Бургас съответно 2 438 309,0 хил.евро (72% от ЧПИ в ЮИР).

По показателя инвестиции в научноизследователска и развойна дейност ЮИР изостава спрямо Югозападния район, независимо от наличието на висши учебни заведения с традиции и научно изследователски центрове. Разходите за НИРД по данни на НСИ в Югоизточния район за 2013 г. възлизат на 16 580 хил.лв., което съставлява 3,2% от общите разходи за НИРД за тази година в страната (521 682 хил.лв.). Наблюдава се положителна тенденция за периода 2011-2013 г. по този показател, отчетен е ръст от 21% спрямо 2011 г. (13685 хил.лв.). Разпределението на разходите за НИРД в ЮИР по сектори за 2013 г. е следното: в сектора на предприятията – 61% (10183 хил.лв.),в държавния сектор – 24% (3891 хил.лв.) и в сектора на висшето образование – 15% (2506 хил.лв.).

На територията на община Бургас функционират общо 59 учебни институции през учебната 2013/2014 г.- 42 общообразователни училища, едно училище за деца със специални нужди, две училища по изкуствата и спортни училища, 11 професионални гимназии, един професионален колеж с прием след средно образование и два университета и специализирани висши училища. Общо учащите през учебната

2013/2014 г. в страната са 1 028 240 души, в област Бургас те са 55 905 души, от които 36 187 души са в община Бургас. Във ВУЗ се обучават 7905 лица, 3% от всички учащи лица в университети и специализирани висши училища в страната, а в колежи - 1771 лица - 11,8% от всички учащи в колежи в страната.

Общото ниво на безработицата в Югоизточния район за 2014 г. по данни на НСИ е 11,9%, то е близко до средното ниво за страната 11,4%., а отчетено ниво в област Бургас е по-ниско от средното за страната – 11%. Коефициентът на заетост на населението на 15 и повече навършени години в ЮИР за 2014 година е 45,7% при среден за страната 48%, за област Бургас коефициентът на заетост е 48,6%. По данни на АЗ средногодишното равнище на безработица за 2014 г. в област Бургас е 8.1%, а в община Бургас - 4,8%. Положителна тенденция по този показател се наблюдава в община Бургас, където равнището на безработица намалява, като за 2012 г. е било 5,5%

Средно месечният брой на регистрираните безработни лица в община Бургас за 2014 г. е 5131 лица, от които с висше образование са 1289, със средно- 2600, с основно - 415 и с начално или по-ниско – 828. Над 48% от регистрираните безработни лица са със средно образование, от които 1857 лица са със средно професионално образование. От регистрираните безработни лица специалистите са общо 1954 лица (38% от общо регистрираните безработни лица в общината за 2014 г.), от които най-много са специалистите в областта на „обществени науки, икономика и право“ - 614 лица, „техниката и технологиите“ - 611 лица. Без квалификация са 37,6% от общо регистрираните безработни лица за същата година. Анализът показва, че в община Бургас има голям брой свободни квалифицирани лица, които могат да бъдат наети на подходящи длъжности и професии. Регистрираните безработни младежи на възраст до 29 г. в общината за 2014 г. са 929 лица, а над 55 г. са 1028 лица. Заявените свободни работни места за 2014г. в община Бургас са 4091 места. Заявените работни места по програми на ОП РЧР за 2014 г. в общината са 647.

Средната годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в ЮИР за 2013 г. е 8 363лв. Районът е на второ място след ЮЗР (11583лв.) по този показател спрямо останалите райони в страната. Средната заплата в област Бургас е 8 212 лв., а в община Бургас съответно 9349 лв. за 2013 г. Анализът показва, че цената на труда в община Бургас е относително по-висока. На графиката по-долу е изложено разпределението на средната заплата по икономически дейности в община Бургас.

За периода 2009-2013 г. се наблюдава положителна динамика в средната годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Бургас. За 2013 г. най-високо заплатен е трудът по икономическата дейност „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ - 17874 лв., дължащо се на високите възнаграждения в "Лукойл Нефтохим Бургас" АД. В дейността „Финансови и застрахователни дейности“ също се отчита висока годишна средна заплата от 13193 лв., интересен е фактът, че за 2013 г. по дейността „Професионални дейности и научни изследвания“ е отчетен сериозен ръст на средната заплата от над 2 пъти и тя достига 13 525 лв. (при 6381 лв. за 2009 г.).

Фигура № 21 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в община Бургас

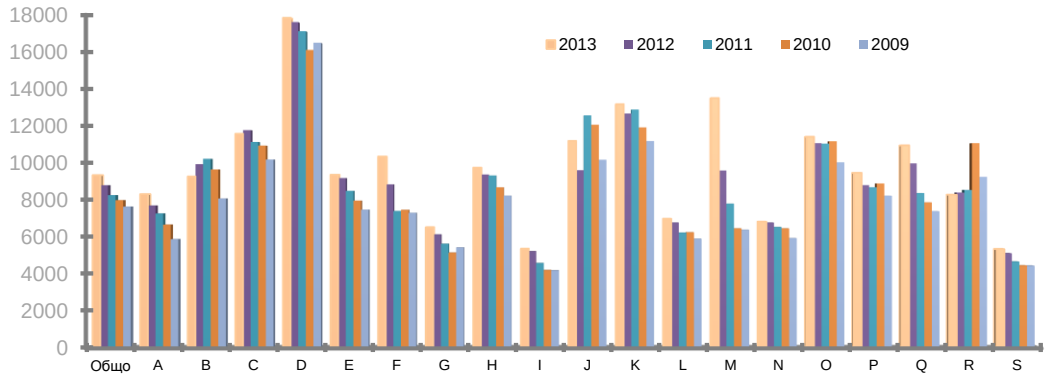

Източник: НСИ

Основните цели и мерки, които са залегнали в плановете за развитие, касаещи директно или индиректно развитието на индустриалните зони и паркове на отделните нива - ЮИР, област, община, град са:

Регионален план за развитие на Югоизточен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.[43]

***„Стратегическа цел 1:* Икономическо сближаване на ЮИР на междурегионално и вътрешнорегионално ниво посредством използване на собствения потенциал на района в условията на щадящо околната среда развитие“**

[43] http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521

„Приоритет 1. Повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика и подкрепа за малкия и средния бизнес в Югоизточен район.“

„Специфична цел 1. Подобряване на достъпа до производствените зони в ЮИР и изграждане и реконструкция на бизнес инфраструктура, мрежи и клъстери.“

„В допълнение, в зависимост от регионалните потребности и традиции, ще се подкрепя изграждането на нови и реконструкцията на съществуващи бизнес и производствени зони, бизнес инкубатори, бизнес центрове, индустриални и технологични паркове, регионални офиси за обслужване на инвеститори, които са важен фактор за привличане на инвестиции.“

Индикатор: Изградени и/ли обновени технопаркове, бизнес инкубатори и индустриални зони, в бр.- 5 бр.

Общински план за развитие на Община Бургас за периода 2014-2020 г.[44]

„Приоритетна ос 4 „Добро управление““

„Мярка 4.1.Насърчаване на развитието на бизнеса, предприемачеството и привличане на инвестиции и стимулиране на ПЧП“

„Проект: Изграждане на техническата инфраструктура на Индустриален и логистичен парк -Бургас и Високотехнологичен парк Българово.“

Интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Бургас[45]

„Специфична цел 1: Засилване на конкурентоспособността на местната икономика, чрез изграждане на модерни и комплексно-устроени индустриални бизнес зони“

[44] Общински план за развитие на Община Бургас за периода 2014-2020 г http://www.burgas.bg/bg/info/index/835

[45] Интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Бургас http://www.burgas.bg/bg/info/index/835

Изводи:

- Стратегическо местоположение на индустриалните зони.
- Наличие на различни по големина свободни терени, изградена модерна довеждаща инфраструктура.
- Изработване на интегриран пакет от услуги за бъдещите инвеститори.
- Конкурентни цени на имотите в община Бургас.
- Наличие на административен капацитет за управление на зоната.
- Подписани договори с инвеститори с добри финансови показатели.
- Наличие на развита и развиваща се конкуренция.
- Югоизточният район (ЮИР) на планиране е с висок потенциал и реален принос в индустриалното развитие на страната. Основни индустриални сектори в района: нефтохимическа промишленост, хранително-вкусовата промишленост, текстилна промишленост, дървообработваща промишленост и други.
- Структуроопределящите отрасли в община Бургас са химическата и нефтопреработващата промишленост, хранително-вкусовата, корабостроене, електротехническата и електронна промишленост, машиностроене и металообработване.
- Висок относителен дял на показателя привлечени чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия от ЮИР и област Бургас спрямо общите в страната.
- Изоставане по показателя инвестиции в научноизследователска и развойна дейност на ниво район.
- Общото ниво на безработицата е близко до средното за страната на ниво район и област, сравнително ниска безработица в община Бургас.
- В община Бургас има голям брой свободни квалифицирани лица, които да бъдат наети на подходящи длъжности и професии.
- Цената на труда в община Бургас е относително по- висока спрямо средната за страната.
- Най-високо заплатен е труда по икономическите дейности „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“; „Финансови и застрахователни дейности“; „Професионални дейности и научни изследвания“.

Анализ на привлекателността на средата на Североизточен район на планиране

Североизточният район се характеризира със стратегическо местоположение в страната. През територията на района преминава отсечката Бургас-Варна, част от Общоевропейския транспортен коридор № 8 Дурас-Тирана-Скопие-София-Пловдив-Бургас-Варна; сухопътната отсечка Русе-Варна, връзката с ОЕТК № 7 /р. Дунав/ и връзка с ОЕТК № 9 при град Русе. Пристанище Варна е основен пункт в логистичната верига на Общоевропейските транспортни коридори № 8 от Италия през Албания и Македония към Средна Азия и е основен логистичен център за връзка между общоевропейските транспортни коридори № 7, № 8, № 9 и ТРАСЕКА. Пътищата, които свързват СИР със съседни страни и райони са първокласни с международна категоризация- Е-772, път Е-70, път Е-87 и път I-7. В СИР се намира участъка Варна-Шумен от АМ „Хемус". Чрез летище Варна се осъществява връзка с множество дестинации по света.

Област Варна също се характеризира със стратегическо местоположение и представлява транспортен възел с национално и международно значение. През територията на областта преминават описаните по-горе транспортни коридори и пътища. Освен това, на нейна територия се намират и функционират пристанище Варна и летище Варна. Община Суворово се намира в близост до главен път Е 70, а транспортната достъпност до общината се осъществява от третокласни и местни пътища.

Икономическото състояние на Североизточния район се оценява като сравнително добро спрямо останалите райони в страната. По показателя относителен дял от националния БВП за 2012 г., СИР се нарежда на четвърто място след Югозападен, Южен централен и Югоизточен район, с постигнат относителен дял от 10,9% от националния БВП. Създаденият БВП в СИР за 2012 г. е в размер на 8710,978 млн.лв. от 80044,37 млн.лв. общо за страната. Наблюдава се положителна динамика в развитието СИР през периода 2009-2012 г., изразяваща се в нарастване на БВП от 15% спрямо 2009 г., когато създаденият БВП в района е в размер на 7559,458 млн.лв. В област Варна се създава 60,7% от БВП на СИР, като за 2012 г. БВП, генериран в областта, е в размер на 5 290.49 млн.лв.

По показателя БВП на човек от населението за 2012 г. СИР се нарежда на трето място с 9 077лв. при среден за България - 10 956 лв. БВП на човек от населението в област

Варна (11 163 лв.) е по-висок както от средния за страната, така и от средния за Североизточния район за 2012 г.

Приносът на Североизточния район в националната БДС за 2012 г. е с относителен дял от 10,9% или 7495,523 млн.лв., което нарежда района отново на четвърто място след изброените по- горе райони, а БДС на област Варна е 4551,922 млн.лв.(60,7% от БДС на СИР). За 2012 г. в СИР в сектора на услугите се формира 61 % от брутната добавена стойност на района, в сектора на индустрията съответно 30,9 %, а в сектора на селското стопанство – 8,1%.

Селското стопанство е един от приоритетните отрасли на СИР. В икономиката на Североизточния район структуроопределящите производства са: химическата промишленост, транспортното машиностроене, производството на изделия от минерални суровини, както и хранително-вкусовата промишленост. Много добре развит е сектора на услугите и по-специално на обслужващите дейности в областта на публичните услуги, бизнеса, финансово-застрахователната сфера, транспорта и туризма.

По-различна е ситуацията в област Варна, където за 2012 г. в сектора на услугите се формира 66,6% от брутната добавена стойност на района, в сектора на индустрията – 30,3 %, а в сектора на селското стопанство – едва 3,1% при средно за страната 5,44%. Това показва водещата роля на Варна като регионален обслужващ център, насочен към развитие на туризма и съпътстващите го услуги. В икономиката на община Суворово доминира сектора селско стопанство, а промишленото производство допринася незначително за местната икономика.

Преките чуждестранни инвестиции все още не са достигнали предкризисното си ниво в СИР, макар че се отчита лек ръст за периода 2011-2013 г. Към 31.12.2013 г. по данни на НСИ по показателя привлечени чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия е отчетена стойност от 23 339 733,1 хил.евро общо за страната, за СИР тя е 2 041 479,7хил.евро (8,7% от общите ЧПИ), което нарежда района отново на четвърто място сред останалите в страната. Привлечените чуждестранни инвестиции в област Варна са 1 424 057,7 хил.евро към същия период, което представлява 70% от инвестициите в СИР. Към 31.12.2011 г. ПЧИ в община Суворово са били отрицателни в размер на - 13 хил.евро.

Приносът към научно-изследователското, технологично и иновационно развитие на СИР се дължи най-вече на административния център Варна, където са съсредоточени пет висши учебни заведения и три колежи с прием след средно образование, както и на градовете Шумен и Добрич, където функционират два колежа и един университет. Освен това, в района работят три института, занимаващи се с развойна дейност под шапката на Селскостопанската академия. Разходите за научно-изследователска и развойна дейност (НИРД) като % от БВП за 2013 г. в Североизточния район е нисък- 0,37%, а стойността на инвестициите е 29741 хил.лв. (5,7% от стойността на общите разходи за НИРД в страната), което нарежда района на второ място след ЮЗР. Персоналът зает с НИРД достига и изпреварва броя, отчетен в предкризисните нива- 2296 д. (2013 г.), като в СИР са заети 10,29% от персонала в НИРД в страната.

В СИР функционира добре развита мрежа от учебни заведения - общо 349 учебни институции за учебната 2013/2014 г. От тях в област Варна функционират общо 136 бр., от които общообразователни училища - 98, специални училища - 4, училища по изкуствата и спортни училища - 2 , професионални гимназии - 24, професионални колежи с прием след средно образование - 3, университети и специализирани висши училища - 5. Висшите учебни заведения са съсредоточени в град Варна - Икономически университет, Медицински университет, Технически университет, Висше военно морско училище, Варненски свободен университет с общо 30510 студенти за разглежданата учебна година. Колежите са: Колеж по туризъм, Медицински колеж и Колеж по технологии с общо 1341 студенти. Учебните институции в община Суворово са 4, от които 3 общообразователни училища и една професионална гимназия.

Общото ниво на безработица в Североизточния район по данни на НСИ за 2014 г. е 12,6% и е по-високо от средното за страната 11,4%., а коефициентът на безработица в област Варна е много по-нисък – 8,7%. Коефициентът на заетост на населението на 15 и повече навършени години в СИР за 2014 година е 47,9% близък до средния за страната 48%, а за област Варна коефициентът на заетост е 49,8%. По данни на АЗ средногодишното равнище на безработица за 2014 г. в област Врана е 7,3 %, а в община Варна - 4,2%.

Средно месечният брой на регистрираните безработни лица в област Варна за 2014 г. са 16281 лица, от които с висше образование са 2607, със средно - 6956, с основно - 2414, с начално или по-ниско – 4304.В областта преобладават безработните лица със средно образование, докато висшистите са 16% от регистрираните безработни лица. По

професионално-квалификационна структура най-много са регистрираните лица без квалификация - 51%. Регистрираните безработни специалисти в областта са 3829 души, от които най- много са от областите: „обществени науки, икономика и право“ - 1357 лица „техниката и технологиите“ - 1137 лица. Регистрираните безработни младежи на възраст до 29 г. са 2977 лица, а над 55 г.- 3620 лица. Заявените свободни работни места за 2014 г. в област Варна са 8689 бр. Заявените работни места по програми на ОП РЧР за 2014 г. в областта са 3283.

Средната годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в СИР за 2013 г. е 8205 лв. Районът е на трето място по този показател след ЮЗР (11583лв.) и ЮИР (8363 лв.). Средната заплата в област Варна е 8922 лв., сравнително по-висока от средната заплата в района. На графиката по-долу е изложено разпределението на средната заплата по икономически дейности в област Варна.

Фигура № 22 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в област Варна

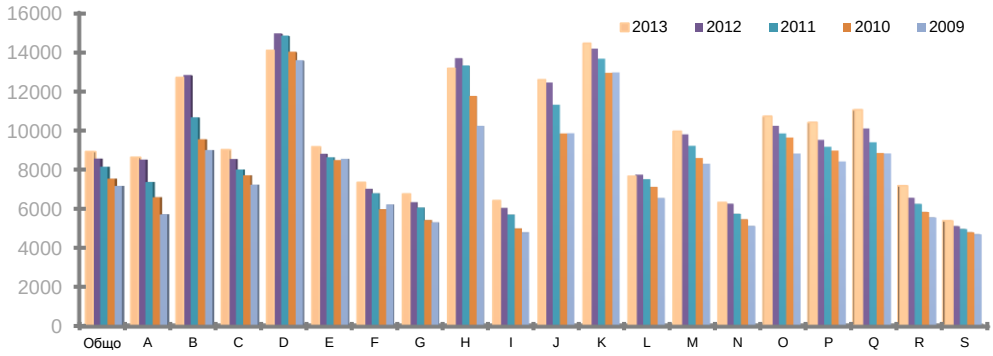

Източник:НСИ

За 2013 г. в област Варна най-високо е заплатен труда по икономическите дейности: „Финансови и застрахователни дейности“ - 14460 лв., „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ - 14096лв. и „Транспорт, складиране и пощи“ - 13175лв., а най- ниско- по дейностите: „Други дейности и услуги- 5367лв. и „Административни и спомагателни дейности“ - 6305 лв.

Основните цели и мерки, които са залегнали в плановете за развитие, касаещи директно или индиректно развитието на индустриалните зони и паркове на отделните нива - СИР, област, община са:

Регионален план за развитие на Североизточен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.[46]

„Стратегическа цел 1:* "Повишаване конкурентоспособността на района чрез активиране на специфичния му потенциал, съчетано с опазване на околната среда"

„Приоритет 1.1. Повишаване на иновационния потенциал и научното и технологичното развитие в района"

„Специфична цел 1.1.2. Изграждане на инфраструктура в индустриални зони и бизнес паркове и поддържане на активна и привлекателна бизнес среда"

Дейности: „Изграждане на нова и подобряване на съществуващата инфраструктура в индустриалните зони на градовете."

„Приоритет 2.3. Интегрирано селищно развитие и екологизация на жизнената среда"

„Специфична цел 2.3.2. Подобряване на водоснабдителните услуги и внедряване на съвременни технологии за екологизация на жизнената среда."

Дейности: „Изграждане на нови и реконструкция на съществуващи индустриални зони"

Областна стратегия за развитие на Област Варна 2014-2020 г.[47]

„Приоритет 1.1. Подобряване на научното и технологичното ниво на икономиката и иновационния потенциал в областта ("икономика на знанието")"

„Специфична цел 1.1.2 Поддържане на активна и привлекателна бизнес среда, изграждане и подобряване на инфраструктурата на високотехнологичен парк, на индустриални зони и иновационни центрове"

Мерките и дейностите за реализиране на специфичните цели:

---

[46] Регионален план за развитие на Североизточен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521

[47] Областна стратегия за развитие на Област Варна 2014-2020 г.- http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=843

- „Създаване на индустриална зона Варна-Запад на територията на общини Суворово, Ветрино и Вълчи дол, с подкрепата на "Национална Компания Индустриални Зони" ЕАД на площ 399 дка.“
- „Насърчаване използването на изследователската дейност и технологиите от бизнеса и трансфера на знания към бизнеса.“
- „Стимулиране на стартиращи малки и средни предприятия, в т.ч. в периферните общини, да прилагат иновации и нови технологии.“
- „Укрепване на инфраструктурата за НИРД и иновации - научно-технологични паркове, центрове за трансфер на знания и комерсиализация на иновациите.“

Общински план за развитие на Община Суворово за периода 2014-2020 г.[48]

Приоритет 1.2. „Развитие на бизнеса и привличане на външни инвестиции“

Специфична цел 1.2.2. „Инвестиционен маркетинг и икономическо развитие“

Дейности и проекти: „Създаване на индустриална зона Варна-Запад на територията на общини Суворово, Ветрино и Вълчи дол, с подкрепата на "Национална Компания Индустриални Зони" ЕАД на площ 399 дка.“

Изводи:

- Стратегическо местоположение на индустриалните зони с достъп до главни пътища и морско пристанище.
- Няма изградена инфраструктура в зоните, необходимост от големи начални инвестиции за изграждане на индустриалните зони.
- В района има налична конкуренция, но тя е в процес на развитие.
- Североизточният район и област Варна се характеризират със стратегическо географско разположение на Черноморския басейн.
- Важни Общоевропейски транспортни коридори преминават през територията на района и областта. Наличие на летище и морско пристанище.
- Сравнително добро икономическо състояние на СИР, по повечето показатели се нарежда на четвърто място след ЮЗР, ЮИР, ЮЦР.Възходящо и много добро развитие на област Варна.

[48] Общински план за развитие на Община Суворово за периода 2014-2020 г. http://www.suvorovo.bg/

- Структуроопределящите производства са химическата промишленост, транспортното машиностроене, производството на изделия от минерални суровини, както и хранително-вкусовата промишленост. Водещ сектор в икономиката на област Варна е сектора “услуги“. В икономиката на община Суворово доминира сектора селско стопанство, а промишленото производство допринася незначително за местната икономика.
- Ръст в ПЧИ и в разходите за НИРД на ниво район и област.
- Наличие на научни институти, висши учебни заведения и научен потенциал за развитие на високотехнологични производства, концентрирани най-вече в област Варна.
- Добре развита мрежа от учебни заведения в СИР и област Варна.
- Безработицата в СИР е около средното ниво за страната, в област Варна се отчита нисък коефициент на безработица.
- Сравнително ниска средна годишна работна заплата в СИР и по- висока в област Варна.
- Наличие на стратегически цели и мерки в регионалния, областния и общинския план за развитие, насочени към изграждане на индустриални зони.

II.3 Секторен анализ

Анализът на структурата на БВП след членството на България в ЕС показва относителна стабилност и определя ключова роля на индустрията и сектора на услугите за развитието на икономиката на страната:

- Аграрен сектор – 5%;
- Индустрия – 25% (добивна промишленост, преработваща промишленост, производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива, доставяне на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване)
- Строителството - 6.0%;
- Сектора на услугите - 64%.

Водеща роля в индустрията играе преработващата промишленост, където се създава почти 80% от произведената продукция. Делът на създадената добавена стойност в произведената продукция е най-висок във високотехнологичните дейности:

- Високо-технологични дейности – 35%
- Средно високо-технологични дейности – 23%

- Средно ниско-технологични дейности – 11%
- Ниско-технологични дейности – 24%

От средно и високо-технологичните икономически дейности могат да се открият лекарствените вещества, компютърната и комуникационна техника, машини и оборудване и метални изделия, където делът на добавената стойност в произведената продукция е между 30-35%.

Секторът на услугите създава 64% от общата добавена стойност в страната, което възлиза на близо 40% от стойността на предоставяните услуги. Делът на добавената стойност при предоставянето на услуги е най-голям при наукоемките високо-технологични услуги:

- ✓ Наукоемки пазарни услуги – 34%
- ✓ Наукоемки високо-технологични услуги – 51%
- ✓ По-малко наукоемки услуги – 32%
- ✓ Други по-малко наукоемки пазарни услуги – 40%

Преобладава износът на средно- и ниско-технологични продукти (71%), като 65.3% е резултат от производствена и експортна специализация, която осигурява конкурентни предимства на българските изделия на международните пазари. При 7 продуктови групи България е лидер между страните-членки на ЕС и тези от Балканите по сравнителни конкурентни предимства (едножични влакна от пластмаса, метални соли, руди на благородните метали, олово, мед, маслодайни семена и плодове за извличане на „меки” масла, дамско облекло).

Важността от приоритизирането на секторни политики за развитие на индустрията се припознава все повече от публичната власт, която от своя страна следва да дефинира разнообразни механизми за подкрепа. Такъв, примерен, механизъм, подкрепящ и изпълнението на Европа 2020, е определеният от ЕК подход, базиран на интелигентна специализация. Съветът на ЕС дефинира понятието "интелигентна специализация" като процес, в който всяка страна/регион надгражда собствените си достижения, определяйки приоритетите в национални и/или регионални иновационни стратегии. България има приета Иновационна стратегия за интелигентна специализация (ИСИС), която представлява интегриран документ, обединяващ въпросите на иновационната и научната политики, политиката в областта на цифровия растеж, ресурсна ефективност и др. Стратегическата цел на ИСИС до 2020 е България да премине от групата на „плахите иноватори” в групата на „умерените иноватори”. На практика, тази промяна в

индикаторите би могла да се реализира с подкрепата на ясни секторни политики, обединени под обща индустриална политика, каквато ЕС комплексно налага чрез различни свои подходи, а такава в България отсъства. Целта е да се постигне синергия между различните инструменти като рамковите програми за наука и иновации, образователните европейски програми, структурните фондове, други европейски и/или регионални инструменти. Например, след широка публична консултация[49], ЕК предложи Европейското индустриално развитие, обединяващо инвестиции и иновации, да се фокусира върху 6 приоритетни направления: (1) усъвършенствани производствени технологии, (2) главни базови технологии, (3) биопроизводство, (4) устойчива индустриална, строителна и ресурсна политика, (5) екологично чисти превозни средства, (6) интелигентни комуникационни и инфраструктурни мрежи.

Приоритетно направление 1: Усъвършенстваните производствени технологии, които дават възможност за екологично чисто производство, са основна част от новата индустриална революция. Например, 3-D печата позволява производство в много по-малки количества без това да води до оскъпяване и превръщането му в икономически необоснована бизнес практика. 3-D печата отваря хоризонти за изготвяне на нови нишови продукти и за откриване на нови пазарни възможности за иновативни МСП. Тези технологии са важна възможност за всяко производство с надрегионален пазар, чиито мащаби се очаква да се удвоят в размер на над € 750 милиарда до 2020.

Приоритетно направление 2: Производството в сферата на главните базови технологии, които обхващат микро- и наноелектрониката, усъвършенстваните материали, промишлените биотехнологии, фотониката, нанотехнологиите се очаква да се увеличи с над 50% от € 646 милиарда до над € 1000 милиарда до 2015 г., което се равнява на около 8% от БВП на ЕС.

Приоритетно направление 3: Биоиндустриите използват възобновяеми ресурси или използват биологична основа в техните производствени процеси. В сравнение с тези, базирани на изкопаеми горива, повечето биопродукти консумират по-малко енергия, отделят по-малко въглероден диоксид и летливи органични съединения, както и генерират по-малко токсични отпадъци. Нарастването на обема на био-базирани продукти на химическата промишленост на ЕС до 2020 г., включително био-пластмаса, био-смазочни материали, био-разтворители, био-повърхностно активни вещества и химически суровини се оценява на 5,3% на годишна база и формира пазар на стойност

[49] http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0582:FIN:EN:PDF

€ 40.0 милиарда, който предоставя над 90 000 работни места в рамките само на биохимична индустрия.

Приоритетно направление 4: Увеличаването на енергийната и ресурсната ефективност и намаляването на отпадъците ще повиши конкурентоспособността на строителния сектор. Използваната в жилищни, търговски и обществени сгради енергия възлиза на 40% от крайното енергийно потребление в ЕС, като съществено допринася за емисиите на CO_2 и замърсяването на въздуха. Новите инвестиции в енергийна ефективност в жилищни и обществени сгради и инфраструктура имат голям потенциал за растеж, който се остойностява на около € 25-35 билиона годишно до 2020 г. Държавите-членки се насърчават да разработят стратегии, адаптирани към техните национални особености, които да стимулират рециклирането и разработването на нискоенергийни сгради.

Приоритетно направление 5: Превозни средства с алтернативни системи за задвижване, и/или използване на алтернативни горива, са ключов етап към въвеждането на устойчива мобилност. Електрифицираните превозни средства и хибриди се очаква да достигнат дял от около 7% от автомобилния пазар до 2020. Едновременно със стимулиране на растежа и заетостта, инвестициите в екологично чиста мобилност могат да донесат допълнителни ползи, като подобряване качеството на въздуха и въздействието му върху здравето.

Приоритетно направление 6: Необходима е адекватна инфраструктура (включително интелигентни мрежи, съхранение и предоставяне на междусистемна преносна способност) за интегриране на възобновяема енергия в електроенергийната система, която допринася за енергийната ефективност. Третият енергиен пакет за либерализация определя изисквания за инсталирането на интелигентни системи за отчитане на потреблението в най-малко 80% от домакинствата до 2020 г. като първа стъпка към по-масово внедряване на интелигентни мрежи в ЕС. Като цяло, до 2020 г., ЕС планира да инвестира около € 60 милиарда в тези мрежи, а до 2035 г. сумата се очаква да нарасне да около € 480 милиарда.

Националната ИСИС определя сходни, но сведени до 4, тематични области, с пазарен потенциал за развитие в България, както следва:

(1) Информационни и комуникационни технологии (ИКТ);

(2) Мехатроника и чисти технологии;

(3) Индустрии за здравословен живот и биотехнологии;

(4) Нови технологии в креативни (творчески) и рекреативни индустрии.

Информационни и телекомуникационни технологии (ИКТ)

Внедряването на ИКТ в промишлеността включва огромен спектър от действия, свързани с оптимизиране на управлението, производствените процеси, електронната търговия и електронен бизнес, осигуряването на достъпни интерактивни онлайн услуги, следене на екологични характеристики и ефекти върху изменението на климата, и опазване и мониторинг на околната среда като цяло (напр. директивата INSPIRE[50]), подобрена мобилност посредством изграждане на интелигентни транспортни системи и много други. Следователно, ИКТ е ключов сектор за изграждане на конкурентоспособна икономика, основана на знанието и иновациите с хоризонтално действие във всички социални и икономически сектори. От 2005 г. функционира Фондация "Клъстер информационни и комуникационни технологии", чиято цел е повишаване на конкурентоспособността на малките и средни предприятия от ИКТ бранша, чрез насърчаване на сътрудничеството и създаване на нови бизнес възможности. „ИКТ Клъстер Пловдив" също доказва своята амбиция да превърне региона в основен ИКТ център в страната чрез целенасочена политика и действия в тази посока. В действителност, от няколко години насам, Пловдив е на път да се превърне в национален ИКТ център, където голяма част от случващото се в сектора е позиционирано в региона. Резултати от социологическото проучване *„Нагласи на бизнеса за инвестиции в индустриалните зони на НКИЗ"* потвърждават тази тенденция: от всички целеви райони, обект на проучването, делът на ИКТ предприятията е най-голям в Пловдив. По последни данни на НСИ за 2011 г., общата картина на инвестициите в ИКТ по икономически дейности изглежда по следния начин:

[50] INSPIRE се основава на инфраструктури за пространствена информация, установени и управлявани от 27-те държави-членки на ЕС. Директивата се отнася и за 34 теми на пространствени данни, необходими за опазване на околната среда, с основни компоненти, описани чрез технически правила за прилагане.. Влиза в сила през 2007 г.

Таблица № 1 Инвестиции в ИКТ по икономически дейности, 2011 (хил. лв)

Икономическа дейност	Преработваща промишленост	Производство на енергия и газообразни горива; ВиК, управление на отпадъци	Строителство	Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	Транспорт, складиране и пощи	Хотелиерство и ресторантьорство	Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	Операции с недвижими имоти	Други дейности	ИКТ сектор
Стоки и услуги										
Лизинг на ИКТ	1 199	1 365	38	1 663	103	267	13 560	31	193	13 999
ИТ услуги	97 775	28 629	12 223	800 997	16 812	48 014	243 377	4 035	53 435	232 261
Софтуер произведен за собствена сметка	4 294	163	15	3 148	517	19	23 346	422	939	24 702
Софтуер пакет или произведен по поръчка	20 185	8 209	12 401	70 530	10 566	870	88 876	628	80 050	90 123
Потребителско електронно оборудване и други ИКТ стоки	2 543	2 167	549	41 047	436	1 672	16 198	177	5 104	15 020
ИТ и телекомуникационни стоки	52 926	13 791	6 041	468 320	10 127	6 650	223 932	1 215	74 072	285 569
Общо	178 922	54 324	31 267	1 385 705	38 561	57 492	609 289	6 508	213 793	661 674

Източник: НСИ

Таблицата ясно илюстрира степента на внедряване на ИКТ в страната в полза на търговията и творческата индустрия. ИКТ секторът, включващ подсектори като: производство на компютърен хардуер, разработчици на софтуер; софтуерни интегратори, доставчици на телекомуникационни услуги, и като обслужващ останалите индустрии, е лидер в производството на софтуерни пакети и продукти по поръчка. Според данни на НСИ за 2011 г. ИКТ секторът в страната включва малко повече от 9000 бизнес предприятия, като за последните три години сред тях преобладават микропредприятията с до 10 души заети (около 89 %), а средните и големите предприятия с над 50 души заети са едва 11 %. Сектор ИКТ разполага с 1% от заетите лица в националната икономика и произвежда 3% от БВП на страната. Жизнеспособен е и демонстрира постоянен ръст дори по време на световната икономическа криза като за последните пет години продължи да разкрива нови работни места, а средното възнаграждение за персонал нараства с 36% средногодишно. Секторът има значителен потенциал за иновации и експортно-ориентиран растеж и в последните пет години се характеризира с постоянен растеж по отношение на приходите (14%), печалбите (83 %) и износа на ИКТ продукти и услуги, който достига 2 милиарда евро през 2011 г. (47 % от общия износ на бизнес услуги, според данни на Световната банка). Добавената стойност, произведена в ИКТ сектора, също се увеличава с 10.1 % през 2011 спрямо 2008 г., като основен принос за това имат предприятията от отрасъл „Дейности в областта на ИТ“, където ръстът е най-висок (39.8 %). Секторът има висок интензитет на НИРД, като по данни на МТИТС разходите за НИРД в ИКТ сектора са 11 % от общите разходи за НИРД в икономиката. Чуждестранните инвестиции в ИКТ сектора през последното десетилетие са значителни. Сред най-големите източници на преки чуждестранни инвестиции са мобилните оператори, които са собственост на чужди компании - "М-Тел" е част от Telekom Austria Group, "Глобул" - от норвежкия Теленор / ОТЕ, а „Виваком” е притежание на чужди инвестиционни фондове. През последното десетилетие България и ИКТ секторът се утвърдиха като успешен модел не само за изнесени центрове за обслужване на клиенти и производство на софтуер и хардуер на ниски цени, но и като предоставящи условия за научноизследователска дейност и иновации, удовлетворяващи високите изисквания на мултинационалните компании. Според *Иновации.бг* (2014) редица чужди компании имат интегрирани развойно-производствени центрове в България, които правят водещи световни иновации в различни сектори – най-вече ИКТ (ИМИ, Сензор-найт, Мелексис, ЗМД Истърн Юръп, САП лабс, Вистеон, ВиЕмУеър) и машиностроене (АМК, Мехатроника), смесени

(Спесима, Софарма) и български компании, които се конкурират успешно на международните пазари със собствени брандове и понякога са първи в нишите си (Телерик, Сирма Груп, Датекс, Уолтопия, Оптикс, АваСпорт, Ники Ротор Авиейшън, Интерконсулт, Софтуер Груп, Хаос Груп, Алпи и др.).

По отношение използването на цифрови технологии, България изостава в значителна степен. Например, според цифровата програма на Европа до 2015 г. 33% от МСП трябва да продават продуктите си онлайн. Към края на 2013 г., обаче, едва 4% от тези компании у нас развиват електронна търговия, докато средното ниво за ЕС е 13 %. В същото време България е на първо място в ЕС по скорост на фиксиран широколентов интернет, но при проникването му сред населението страната ни изостава значително и е предпоследна на Стария континент. Това сериозно затруднява изпълнението на плана на Европейската комисия за дигитална политика до 2020 г., според който се предвижда 50% от населението на съюза да имат достъп до интернет със скорост от 100 Mbps.

Мехатроника и чисти технологии

Мехатрониката и автоматизацията се очаква да бъдат своеобразен мост между индустриалните системи в бъдеще, комбинирайки механика, електроника и софтуер. За да може секторът (който включва електромобилност, съхранение на енергия, роботика, софтуерни разработки за целта и др.) да се развива в стимулираща и подкрепяща среда се създадоха няколко клъстера, които да работят в посока повишаване на неговата конкурентоспособност. Членовете на клъстер „Мехатроника и Автоматизация” са високотехнологични фирми, работещи в областта на машиностроенето, хардуера и софтуера. Техните усилия са насочени към търсене на експортно ориентирани пазарни ниши за реализация както на компоненти на мехатронни системи (механични, електротехнически, електронни и софтуерни), така и на завършени мехатронни производствени системи за автоматизация на непрекъснатите и дискретни производства.

Членовете на клъстер „Електромобили” са предимно компании, занимаващи се с дизайн и производство на компоненти и резервни части, както и предоставящи услуги в сферата на конверсията и производството на електрически превозни средства. Клъстерът обединява усилията на своите членове за индустриално развитие, стратегически разработки, технологично развитие, промяна в нормативната база, висше

и професионално образование и обучение, стандартизация, връзка с централната и местни власти, и др.

Чистите технологии представляват разнообразна гама от продукти, услуги и процеси, които използват възобновяеми материали и източници на енергия, благоприятстват за драстичното намаляване на използването на природните ресурси, както и за намаляване или премахване на вредните емисии и отпадъци. На практика, чистите технологии са с хоризонтално влияние във всички социални и индустриални сектори.

Европейският съюз има едно от най-обширните екологични законодателства в света. От приемането на първата Програма за действие в областта на екологията през 1973 г., политиката по околната среда се разраства от фрагментирана група от мерки, подчинени на първостепенните цели на общия пазар, до един от най-популярните и ключови елементи на ЕС. В момента ЕС има над 500 директиви, решения и регламенти като минимална обща рамка за 28-те държави членки, които включват области като промишленост, енергетика, транспорт, риболов, селско стопанство, регионално развитие, научни изследвания, иновации и външна помощ. ЕС държи приблизително една трета от световния пазар на екологични технологии. Декарбонизацията (екологосъобразните и обществено приети технологии, продукти и услуги) може да бъде предимство за Европа като пионер на растящия глобален пазар за свързани с енергията стоки и услуги.

Един от основните начини за постигане на зелен растеж е повишаването на енергийната ефективност. Между 1995 и 2012 г. енергийната производителност на България (съотношението между БВП и енергийното потребление) почти се удвоява – от 0,8 на 1,5, но тази стойност все още е далеч по-ниска от средната за ЕС, която е 7[51]. Все още предстои икономическият растеж в България да бъде отделен от високите нива на енергийно потребление. Ниските равнища на енергийна ефективност са характерни за всички сектори на българската икономика.

Цитираното изследване обобщава, че близо 60 % от българските предприятия разполагат с поне една система за оценка на въздействието върху околната среда, която им позволява да оценяват и управляват поне един от следните елементи: емисии на парникови газове; токсични химикали; консумация на енергия и/или вода; използване на материали, замърсяване на водите, почвите и въздуха; обем на отпадъците. Съдейки

[51] http://www.arcfund.net/arcartShowbg.php?id=17215

по вида на преобладаващите системи, свързани с консумацията на материали, енергия и вода и производството на отпадъци, може да се заключи, че българските предприятия инвестират в мониторинг и управление на въздействието върху околната среда, когато става дума за ключови ресурси, пряко свързани с доходността, или за да изпълнят изискванията на задължителните екологични стандарти.

Индустрии за здравословен живот и биотехнологии

В България производителите на **биохрани** са над 1000, а по предварителни данни броят на биологичните производители, преработватели и търговци се е увеличил значително – от 2 016 през 2012 г. те са достигнали 3 157 през 2013 г. Тенденцията на увеличаване се наблюдава и при площите в системата на контрол, които през 2013 г. са 79 709 ха, а през 2012 г. същите са били 40 378 ха. Водени от световните тенденции, българските производители се стремят да увеличат площите и биопродукцията си. Същевременно динамичното развитие на биопазара формира недостиг на суровини за производство на биопродукти. От това видимо се възползват и българските био производители, които изнасят над 90% от произведената биопродукция, предимно в Германия. Износът се осъществява основно от организации на земеделски стопани. Поради постоянно нарастващия брой на производителите, които преминават от конвенционално към биологично земеделие, последното става основен приоритет в политиката на Министерството на земеделието и храните през новия програмен период 2014-2020 г. В рамките на ОПИК 2007-2013 е подкрепен проект *„Клъстер за развитие и популяризиране на биохраните и биохраненето в България”*, който е в процес на изпълнение на територията на Югозападна и Южна централна България. Предвижда се изграждане на административно тяло, участие и организиране на конференции, кръгли маси, семинари по проблемите на биопродуктите и много др.

Нови технологии в креативни (творчески) и рекреативни индустрии

„Творческите индустрии“ са индустриите, произвеждащи и разпространяващи стоки или услуги, които от момента на тяхното разработване се считат като притежаващи специфично качество, употреба или цел, и които въплъщават или предават определена форма на културно изразяване, независимо от търговската стойност, която могат да имат. Освен традиционните сектори на изкуствата (сценични изкуства, визуални изкуства, културно наследство – включително обществения сектор), те включват изработката на филми, видео, телевизия и радио, видеоигри, нови медии, музика, книги

и преса. Това понятие е определено по отношение на културното изразяване в контекста на Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г. за защита и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване. Ръстът в броя на предприятията, заетостта и добавената стойност са в пъти по-високи от другите сектори. Това най-вече се дължи на приноса на информационните технологии, информационните услуги и производството на филми, телевизионни предавания и звукозапис. За периода 2008-2012 година броят на предприятията в България от творческите индустрии се увеличава с 23,5% срещу 10,6% за цялата икономика. Добавената стойност нараства също с 23,5%, докато ръстът сред предприятията от всички сектори е само 0,7%. Най-значима е разликата в ръста на заетостта. В предприятията от творческите индустрии заетостта за периода се е увеличила с 13,7%, а като цяло в секторите е спаднала с -9,6%. Очевидно е, че творческите индустрии заемат все по-широки позиции в българската икономика и приносът им нараства динамично.

Транспорт и логистика

Сектор "Транспорт, складиране и пощи" обхваща много икономически дейности, разпределени в няколко основни вида транспорт (автомобилен, железопътен, воден, въздушен, тръбопроводен), складиране и обработка на товари, спомагателни дейности, както и пощенски и куриерски услуги. Таблицата по-долу показва разликите в обема на превозения товар по видове транспорт.

Таблица № 2Общо превозени товари по видове транспорт, 2011-2013 (в хил. тонове)

Година	Автомобилен транспорт	Железопътен транспорт	Воден транспорт	Въздушен транспорт	Общо превозени товари
2011	58 883,5	14 152,0	29 415,0	22,0	102 472,5
2012	65 286,6	12 469,8	29 906,0	19,0	107 681,4
2013	79 397,7	13 538,9	32 672,0	20,0	125 628,6

Източник: НСИ

Автомобилният транспорт е най-предпочитан за превоз на товари, въпреки че има редица негативи, измежду които: големи енергийни разходи, висока себестойност на превозите на големи разстояния, по-малка превозна способност, ниска степен на централизация и автоматизация при управлението, най-силно замърсява околната среда и предизвиква голямо шумово замърсяване.

Състоянието на бранша дава значителна представа за развитието на останалите икономически сектори. Той играе и роля на изпреварващ индикатор за тенденциите - свиването на обема на превозите предшества обща икономическа криза, а ръстът на транспортните услуги е белег за излизането от рецесия.

Световната банка поддържа Индекс на логистични услуги (Logistics Performance Index (LPI)). Източници на данните за индекса са доставчици на логистични услуги. Изследването се провежда сред над 1000 логистични компании от 155 държави. Ключовите послания на LPI са, че търговската логистика е важен елемент от конкурентоспособността на всяка национална икономика и данните могат да бъдат използвани, за да се идентифицират съществените затруднения в дадена страна. Шест са показателите, по които Световната банка измерва състоянието на логистичния бранш: (1) митници, (2) транспортна инфраструктура, (3) международни доставки, (4) логистична компетентност, (5) проследяване на товари, (6) доставки в срок. Графиката по-долу визуализира състоянието на логистичния сектор в страната в периода 2007-2014 г. Единица е най-доброто/желаното състояние/цел. Колкото повече съответната стойност се отдалечава от 1, толкова по-негативна тенденция илюстрира.

Таблица № 3 LPI Индекс на Световната банка – данни за България за периода 2007-2014

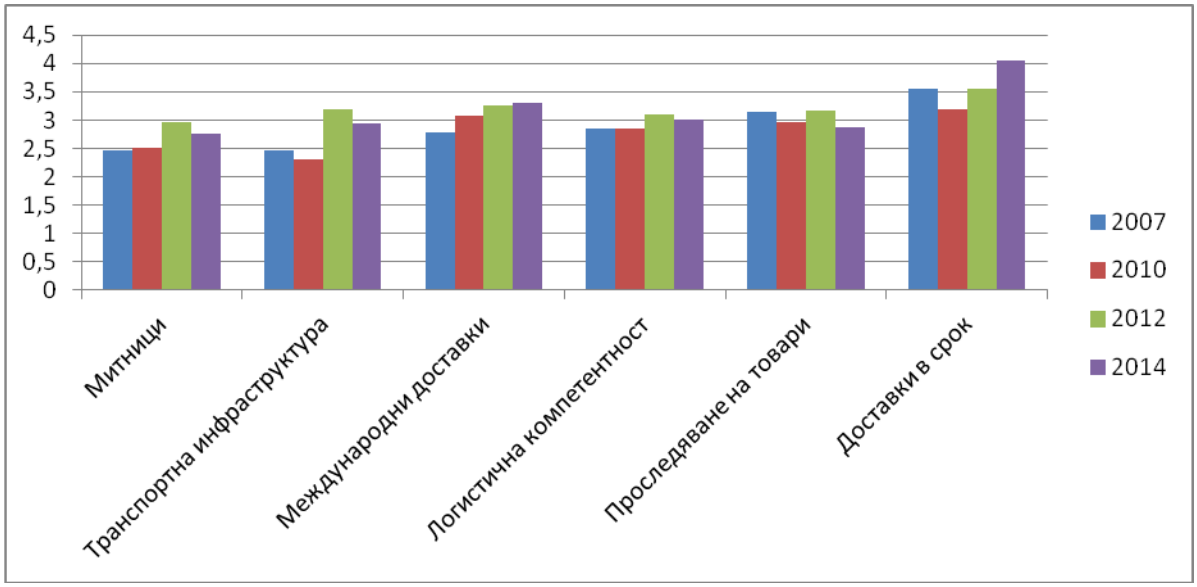

Източник: Световна банка[52]

През 2014 г. двата най-неблагоприятни индикатори за състоянието на логистичния сектор в страната, „Международни доставки" и „Доставки в срок", бележат известно подобрение спрямо предходната 2012 г. Представените LPI данни разкриват друга

[52] http://lpi.worldbank.org/

положителна, макар и неустойчива, тенденция - в сравнение с 2007 г., когато за първи път в страната е проведено изследването на Световната банка, от 55-а позиция България колебливо се изкачва на 47-ма позиция през 2014 г.

Европейската транспортна политика е приоритетно ориентирана към насърчаване на енергийноефективния транспорт, имайки за цел до 2030 г. придвижването на 30% от автомобилните товарни превози на разстояние над 300 км към комбинирания транспорт (Ро-Ла, Ро-Ро, вътрешноводен, контейнерен, морски магистрали и др.), а до 2050 г. този дял трябва да достигне 50%. Стратегиите предвиждат още в рамките на следващите 35 години всички ключови летища и пристанища да бъдат свързани с железниците. Дотогава трябва да има и цялостно разгръщане на европейските системи за управление на влаковете ERMTS.

Българските практики в развитието на комбинирания транспорт са сравнително далече от желаното състояние. Налице е изоставане на интермодалната инфраструктура у нас в сравнение с другите европейски страни – има необходимост от развитие и укрепване на железопътните връзки, усъвършенстване и развитие на нови интермодални възли /контейнерни терминали/ и др. На практика, пазарът на комбинираните транспортни услуги на територията на България не е развит; безопасността и сигурността на транспорта са също проблематични сфери, които чувствително изостават в сравнение с другите европейски страни. Така, транспортът се е превърнал в един от най-големите замърсители на околната среда у нас и вече надминава енергийното потребление на индустрията.

В тази обстановка бизнесът започна да търси и намира собствени пътища и решения. Бяха построени и започнаха да функционират мултимодални терминали от водещи спедиторски и логистични фирми: ДБ Шенкер в Божурище с проекти за разрастване на 100% и строеж на още 5 терминала в България; Милицер и Мюнх в София; терминали в Русе и Горна Оряховица. Много от западните компании, инвестирали в България построиха собствени логистични терминали – Лидъл, Кауфланд, Била и др. Предстои пускане в експлоатация на ИМТ във Видин на оператора БРП, като от сега се работи активно за осигуряване на товаропотоци. Като реално действащ интермодален терминал може да бъде определен фериботният комплекс Варна с фериботна линия за превози на товари с жп вагони и автомобили директно между България и Русия.

Интернационализация

Доскоро интернационализацията се свързваше главно с вноса и износа на предприятията. Според изследване на ЕК от 2010 г.[53], самата интернационализация се разбира не само като експорт, а включва всички дейности, които поставят МСП в значими бизнес отношения с чуждестранен партньор: експорт, импорт, ПЧИ, международни поддоставчици и международно техническо сътрудничество. Според същото проучване, 25% от предприятията в ЕС изнасят за други страни, докато в България този дял е около 8%. Неблагоприятна е тенденцията за понижаване на износа на България с 3.6% през 2012 г. спрямо 2011 г. по данни на НСИ.

Основните бариери за интернационализацията на МСП в ЕС са високите цени на продукцията им и високите разходи за излизането на чужди пазари. Други, външни за предприятието бариери, се явяват липсата на капитал, достъпът до информация, липсата на подкрепа от страна на държавата и административните трудности, свързани с организацията на транспорта.

В износа все повече се утвърждават високотехнологичните продукти (компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти, лекарствените вещества и продукти), резултат от наличния и нарастващ капацитет, основа за секторна специализация на страната. Лидери на експортни продукти на България остават горивата и меда. Биологичните продукти (преди всичко от сектора на селското стопанство и храните) имат непосредствен принос за значителното нарастване на износа на тези групи стоки. Наличието на традиции в производството и износа на различни продукти от сферата на машиностроенето, козметиката, текстила и облеклото и др. са необходимото приложно поле за нанотехнологиите. По данни на НСИ за 2012 г. основният пазар на българската продукция е ЕС, където е реализиран 61% от износа. Близо 21.2% от износа към ЕС е предназначен за пазара в Германия. Към съседните страни са насочени следните дялове от общия износ на България: 8.3% за Турция, 7.4% за Румъния, 6% да Гърция, 2.1% за Македония и 2% за Сърбия. В страните от ОНД е реализиран 3.5% от общия износ, следвани от електрически и електронни изделия и машини.

[53] EC Internazionalization of SME, 2010

Прогноза за бъдещо развитие на иновативни сектори и регионална специализация

В България разработването на иновационна политика стартира през 2003 г. и се свързва с действията и мерките, произтичащи от покриването на критериите за членство в ЕС. Приета бе иновационна стратегия, чиято цел бе да легитимира създаването на Националния иновационен фонд (НИФ). Голяма част от очакванията от успешното действие на иновационната стратегия не се реализираха главно поради две основни причини:

1) недостатъчно финансиране на националната иновационна система, която обхваща научни организации, иновативни фирми, традиционни големи и малки фирмени структури, неправителствени иновативни формирования и т.н.;

2) липса на координация между различните стратегически и нормативни документи, за да се получи една обща регулативна и благоприятна рамка. Този извод и до ден днешен запазва своята релевантност и актуалост по отношение на развитието на индустриалните зони, като следващият раздел очертава този проблем.

Ежегодният доклад *Иновации.бг*[54] вече цяло десетилетие осигурява надеждна оценка на иновационния потенциал на българската икономика и на състоянието и възможностите за развитие на българската иновационна система. Според последния доклад за 2014 г., средният иновационен индекс продължава да нараства за последните 5 години (2009 – 2014 г.), най-вече заради увеличената иновационна интензивност на предприятията (повече и по-разнообразни иновации). През 2014 г. вече 75 % от иновативните компании извършват едновременно повече от един тип иновация, при дял от 62,5 % през 2009 г. Най-иновативните фирми – тези, които извършват и четирите типа иновации (продуктови, процесни, организационни и маркетингови), се увеличават от 6,30 % през 2009 г. на 14,70 % през 2014 г. Вече 3,4 % от фирмите са извършили и седемте иновации през последната година, като сред тях има и такива, които са направили и продуктови, и процесни иновации на световно равнище. Тези данни свидетелстват за системно иновиране, което често преминава през цикли (като сменя типовете иновации през годините). Повече от половината фирми (60 %), които са въвели нов продукт през последната година, планират да работят по нов продукт и през следващата.

[54] http://www.arcfund.net/index.php?id=2084

Анализът на **водещите иновативни икономически дейности** показва, че специализацията е съсредоточена в Югозападен район, но е налице потенциал за специализация и в другите райони - производство на лекарствени вещества (СЗР), производство на лекарствени продукти (СЦР) и информационни услуги (СИР). Регионален потенциал за иновационна специализация се наблюдава и при производство на пестициди (ЮЦР), производство на измервателна апаратура (СЗР, СИР, ЮЦР), въздухоплавателни и космически средства (ЮЦР, ЮИР), химични вещества, тоалетни и козметични препарати (СИР, ЮЦР), електронни елементи и печатни платки (СЦР, ЮЦР), производство на машини с общо предназначение (СЗР, СЦР, ЮИР) и др. Информационните технологии, архитектурните и инженерни дейности, в съчетание с научните изследвания в техническите науки, издаването на програмни продукти, производство на компютърна техника, на уреди и апарати за измерване, битова електроника, оптични уреди и апарати, далекосъобщителните дейности, консултантската дейност в сферата на управлението и др., са в основата на развитието на **информационните и комуникационни технологии и мехатрониката**. Другата иновативна сфера е производството на лекарствени продукти. Заедно с научните изследвания в медицинските науки тя формира наличния и бъдещ потенциал за регионална специализация в областта на **фармацията**. Не на последно място може да се открои **машиностроенето** и по-конкретно потенциалът за специализация в **електромобилостроенето**. Най-много продуктови иновации се правят от фирмите в информационния сектор – "Създаване и разпространение на информация и творчески продукти (71 %) и преработващата промишленост (53 %). Процесните иновации са най-много в преработващата (54 %) и добивната индустрия (33 %).

От географска гледна точка наличният потенциал за регионална специализация във водещите иновационни дейности е разположен по диагонала Югозападна България – Централна България – Североизточна България. Разчетите на ИСИС показват, че 73% от заетостта в тази икономическа дейност е съсредоточена в София, но потенциалът на Пловдив и Стара Загора е приблизително равен на този в Плевен и Варна, следвани от Русе и Бургас. Групата на високотехнологичните производства и високотехнологичните услуги обхваща производството на лекарствени вещества и продукти, производството на компютри, електроника и оптика, услуги в сферата на производство на филми и ТВ предавания, звукозапис и издаване на музика, радио-и ТВ дейност, далекосъобщения, информационните технологии, информационните услуги и

научната и развойната дейност. За всички дейности от групата е характерна висока степен на специализация в областните градове, като е налице силна концентрация в София – над 80% от заетите в промишлените предприятия и в услугите оперират в столицата.

Групата на средновисоките и среднониските технологични производства[55], каквито са рафинирани нефтопродукти, химични продукти, машини, превозни средства, каучук и пластмаси, метали и др. и наукоемките пазарни услуги – юридически, счетоводни, управленски, технически изпитвания и анализи и др., като се изключи София, маркира своеобразна регионална специализация в централните райони на страната – областите Пловдив, Стара Загора, Габрово и Велико Търново, както и в източната част на страната – Варна, Бургас, Русе и Шумен.

Нискотехнологичната група обхваща икономическите дейности, свързани с производството на храни, напитки, тютюневи изделия, текстил, облекло, кожени изделия, дървен материал, мебели, както и услуги като търговски, сухопътен транспорт, услуги на хотели, ресторанти, недвижими имоти, оперативен лизинг, туроператорска дейност, резервации, ремонт на компютърна техника и др. Това е групата от икономически дейности и услуги, която генерира максимална заетост и се характеризира с наличието на сравнително добра регионална специализация в сферата на хранителната промишленост, дървообработване, мебелна промишленост, текстил и облекло.

На база на разполагаемите данни, прегледът на секторната специализация на голяма част от индустриалните зони в страната разкрива по-скоро слаба иновационна активност с преобладаващо конвенционални средновисоки и среднониски технологични производства.

II.4 Общ преглед на индустриалните зони в България

„Национална компания Индустриални Зони" ЕАД (за краткост „НКИЗ" ЕАД) е създадена през 2009 г. с протокол на Министъра на икономиката, енергетиката и туризма. „НКИЗ" ЕАД е дружество от холдингов тип със 100% държавно участие в капитала и едноличен собственик на капитала - Министърът на икономиката.

[55] Обхваща икономическите дейности от C19 до C30 по КИД-2008

Дейността на “НКИЗ” ЕАД е насочена към подпомагане на българското правителство в реализирането на политики и стратегии за развитието на икономиката и привличане на преки чуждестранни инвестиции в страната.

Основните стратегически цели на „Национална компания Индустриални Зони” ЕАД, според приетата Бизнес програма за периода 2014-2016 г., са:

- Изграждане на индустриални и икономически зони от нов тип - модерни и конкурентни, в регионален и световен мащаб;
- Насърчаване и осъществяване на инвестиции в структуроопределящи отрасли, както и в производства с висока добавена стойност;
- Създаване на най-благоприятни условия за инвеститорите в чужда и непозната за тях икономическа среда;
- Идентифициране на нови терени, подходящи за развитие на индустриални зони;
- Осъществяване на инвестиции в нови за страната бизнес отрасли;
- Утвърждаване на компанията като водеща движеща сила на пазара на индустриалните площи в България;
- Подпомагане развитието на отделни икономически райони в страната и създаване на предпоставки за дългосрочна трудова заетост.

„НКИЗ” ЕАД оперира с три действащи зони:

- **„Свободна зона – Русе” ЕАД** - дружеството осъществява своята дейност, както в съответствие с българското законодателство, така и съобразно Указ №2242 за свободните безмитни зони от 1987 г. и Правилника за прилагане на Указ №2242 за свободните безмитни зони. В зоната се предоставя възможност на инвеститорите, които развиват дейност, да използват данъчни и митнически облекчения. „Свободна зона – Русе“ обхваща 370 235 кв.м. в Източната промишлена зона на гр.Русе. Има стратегическо географско и транспортно местоположение. Към февруари 2015 г. всички производствени и складови помещения са заети, единствените свободни терени са терените за инвестиции на зелено, обхващащи 35 000 кв.м. Зоната е сключила договори с 18 фирми. Общото финансово състояние на „Свободна зона – Русе“ ЕАД е добро. За разглеждания период приходите на зоната надхвърлят разходите, с изключение

на 2012 г., когато е отчетена счетоводна загуба от 191 хил.лв. За 2013 г. печалбата е 165 хил.лв.

- **„Свободна зона – Видин" ЕАД** – Зоната е със стратегическо местоположение, което я характеризира със сравнително предимство, и достъп до различен вид транспорт - речен, шосеен, железопътен. Общата площ на „Свободна зона – Видин" е 308 627 кв.м., има изградена и функционираща инфраструктура. Дейностите и услугите, които се извършват от „Свободна зона – Видин" ЕАД, са стандартни за този вид зони и са фокусирани най-вече в областта на логистиката; административното обслужване; отдаване на площи, складови бази и съоръжения под наем. Нетните приходи от продажби (НПП) в „Свободна зона – Видин" се формират основно от предоставяните услуги. Темпът на изменение на НПП на „Свободна зона – Видин" ЕАД за 2012 г. и 2013 г. е отрицателен, поради поетапното освобождаване на наетите терени от "ФЦЦ Конструксион" АД Испания, след завършване на проекта „Дунав мост- 2", в който фирмата е главен изпълнител. Отчетеният спад в НПП е в размер на 285 хил.лв. (39.31%) за 2013 г. спрямо НПП за 2012 г. През 2015 г. броят на сключените договори с фирми се е увеличил от 9 на 27.
- **„Свободна зона – Свиленград" ЕАД** - Зоната е разположена в южния край на град Свиленград на площ от 70 139 m². В зоната има изградена материално – техническа база, която включва: складове, павилиони, кафе-магазин с кухненски блок, канцелария, други. Застроената площ е 4 130 m², разполага с открити складови площи от 2 500 m²; паркинги с площ от 3157 м2, а незастроената свободна площ е между 50-55 дка. Цялата материална база е предназначена за производствена и логистична дейност. „Свободна зона – Свиленград" има стратегическо местоположение, което й дава предимство при осъществяване на услуги като логистичен център. Стратегическото местоположение, статутът на зоната, както и изградената инфраструктура, са ключови фактори за привличане на бъдещи инвеститори. Анализът на предоставяните услуги показва, че те са основни и характерни за изпълнението на функции на свободна зона и логистичен център, но е необходимо да бъдат обогатени с нови, за да отговорят на търсенето на бъдещите инвеститори. Приходите от дейността на „Свободна зона – Свиленград" ЕАД се формират главно от отдадените под наем площи - закрити и открити. Нетните приходи от продажби за 2012- 2013 г. са на относително постоянно ниво, независимо че през 2013 г. наемните цени са били

актуализирани спрямо пазарните. Фирмите, които оперират на територията на зоната са 6.

Активно развива две зони:

- **“Икономическа зона София-Божурище”** - Тя обхваща площ от 2 550 000 кв. м. Отличава се със стратегическо местоположение. На територията на „Икономическа зона София – Божурище“ се предвижда да бъдат обособени: административен и бизнес център, високотехнологичен център, индустриален парк и логистична база, интермодален терминал. Зоната е подходяща за изграждане на производствени, логистични и аутсорсинг центрове, и за обекти, насочени към развитие на иновации и научноразвойна дейност. През следващия период 2015-2016 г. е предвидено завършване на отделните етапи от изграждането на индустриалната зона, включващи: проектиране, реконструкция на съществуващи сгради, финализиране на строителството на основна и спомагателна инфраструктура във фаза I и част от фаза II, провеждане на финални преговори с инвеститори за изграждане на интермодален терминал. По данни на „НКИЗ” ЕАД инвеститорите, с които дружеството има сключен договор към февруари 2015 г., са 8. Техните инвестиционни проекти са сертифицирани по Закона за насърчаване на инвестициите в периода 2013- 2015 г. Два от инвестиционните проекта са сертифицирани с клас на инвестицията „А“ (Инвеститори - „Бер-Хелла Термоконтрол“ ЕООД и „Клаймат“ ООД), а останалите с клас „Б“. Общата сума на инвестициите от бъдещите инвеститори за три годишен период възлиза на 63,785 млн. лв., а предвидените нови работни места са 431.
- **„Индустриален и логистичен парк - Бургас“** - заема 238 150 кв. м. от територията на промишлена зона „Север“. Паркът се отличава със стратегическо местоположение. Има изградена визия и стратегически план за реализирането на проекта, включващо стратегия за изграждане на парка, маркетингова стратегия, мерки за привличане на инвеститори, комуникационен план. Терените, които се предлагат на инвеститорите, са различни по големина - от 2 до 30 дка, с благоприятно разположение и частично изградена довеждаща инфраструктура. Освен това, на територията ПЗ „Север“ има улици, тротоари, терени за озеленяване и места за паркиране (с обща площ около 75 дка), както и терени

чужда/частна собственост (около 110 дка). До момента са сключени договори с 6 фирми.

НКИЗ разполага с терени и при интерес на инвеститори може да развие следните зони:

- **„Индустриална зона Варна –Запад”** - Зоната е разположена в землището на гр. Суворово, Варненска област и обхваща площ от 399 000 кв. м., предимно селскостопански земи.
- **“Индустриална зона “Карлово“** - Индустриалната зона с площ от 580 дка е разположена в землището на село Марино поле, на 10 км от общински център Карлово, на 50 км северно от град Пловдив и на 60 км от летище Пловдив. Земята се отдава под наем за земеделски нужди. На територията на зоната няма изградена инфраструктура, в близост има налични електрическа подстанция, далекопроводи 20 KV и 110 KV, канализационна мрежа и ПСОВ, източници на питейна и промишлена вода, телекомуникации.
- **“Индустриална зона Телиш“** - 2036,638 дка имот, находящ в с.Телиш, Плевенска област. Зоната е подходяща за развитие на селскостопанска и преработвателна индустрия. Към настоящия момент инфраструктурата в зоната е амортизирана. Необходимо е да бъде изградена нова инфраструктура.

Тракия икономическа зона (ТИЗ) е мащабен проект, който се намира в непосредствена близост до гр. Пловдив. Според Industry Watch, Пловдив вече е втората дестинация след София за аутсорсинг на бизнес процеси. През последните няколко години общинската администрация полага целенасочени усилия да привлича и сектори с висока добавена стойност. ТИЗ обединява в себе си няколко съседни, по-малки зони, като всяка е секторно или функционално специализирана, и това обстоятелство дава основанието зоната да бъде дефинирана като икономическа. Обединението се прави с цел повишаване конкурентоспособността на територията. По думи на експерти, участващи в нейното управление, най-големият недостатък на зоната е нейната разпокъсаност и липса на единна инвестиционна политика. Досега във всички зони на ТИЗ са инвестирани над 1 милиард евро. ТИЗ се осъществява върху площ от 10 700 000 м², от която 3 250 000 м² вече е заета. От старта през 1995 г. като публично-частна инициатива, досега са привлечени над 100 инвеститори, от тях 80 чужди, разкрити са

над 12 000 работни места. Инициатори на ТИЗ са Сиенит Холдинг, дивелъпър на индустриални зони, и КЦМ, производител на цветни метали, заедно с 9 общини.

Тракия икономическа зона включва:

- **Индустриално-търговска зона „Марица”**: Площ – 5 000 000 м², на 6 км от гр.Пловдив. Индустрии: машиностроене, електроника, хранително-вкусова промишленост, логистика. Построени са 49 обекта, зоната се разширява с проект за изграждане на търговски и логистичен парк, в процес на изграждане и на етап влизане в експлоатация са 6 нови обекта.
- **Индустриална зона „Раковски”:** Площ - 1 000 000 м², на 14 км от гр. Пловдив, на 4 км от автомагистрала „Тракия“. Индустрии: автомобилостроене, битова химия, текстил, логистика, хранително-вкусова промишленост, енергийно оборудване. В процес на изграждане и на етап влизане в експлоатация са 3 нови обекта. Сключени договори с 17 инвеститори.
- **Промишлено-търговска зона „Куклен”**: Площ - 1 000 000 м², на 10 км от гр.Пловдив, непосредствено до международно летище Пловдив. Индустрии: металургия, машиностроене, химическа промишленост, автомобилостроене, логистика. Инвеститори - 5 компании. Проектирани и с издадено строително разрешение - 2 сгради по 4 000 квадратни метра.
- **Парк „Образование и високи технологии”:** Площ - 300 000 м². Разположение - на територията на град Пловдив. Зоната е предназначена за инвеститори в иновативни производства и развитие на високи технологии.
- **Индустриална зона и високотехнологичен център „Тракия”:** Площ – 2 600 000 м², на 12 км от гр.Пловдив, в Община Марица. Развитие на логистика, аграрен сектор и преработвателни дейности в хранително-вкусовата промишленост, изграждане на тържище за земеделска продукция и предприятия за опаковки, за сушени плодове, за консерви, за плодови сокове, завод за пелети, завод за тръби, завод за преработка на утайки и завод за течен тор. Високотехнологичен център в сферата на агроиндустрията и хранителните технологии. Изграждане на интелигентен град – електронно и високо-технологично управление на

всички дейности в зоната. В процес на изграждане и на етап влизане в експлоатация са 2 нови обекта.

- **<u>Индустриална зона „Калояново”</u>:** Площ - 800 000 м², на 22 км от град Пловдив. Зоната е насочена към развитие на биологично земеделие и натурални продукти, без да генерира органични отпадъци. Дейности - хранителна индустрия, производство на опаковъчни материали, дистрибуция на продукти, оборудване, препарати, ноу-хау и сервиз, логистика и лека промишленост.

Друг голям играч на този пазар се явява новоизграждащият се „**София Тех Парк” АД**. Паркът първоначално е замислен и стартира като зона от икономическата група на “НКИЗ“ ЕАД. Впоследствие излиза от групата и се обособява като самостоятелно акционерно дружество със 100% собственост на Министерство на икономиката. Основна задача на дружеството е осъществяването на проекти, чиято непосредствена цел е да благоприятстват развитието на изследователския, иновационния и технологичен капацитет на България. Силно конкурентно предимство на парка е фактът, че той е директен бенефициент по ОПИК, откъдето се очаква да получи близо 20 млн. евро за създаването на първия научен и технологичен парк в България, който да се превърне в престижна локация за световните, регионални и национални изследователи и иновативни компании.

Индустриален Парк София Изток е друг сериозен конкурент в областта на складовите площи, който представлява мащабен индустриален и логистичен комплекс, разположен в източните покрайнини на София на площ от 700 хил.кв.м., в непосредствена близост до основни национални и международни транспортни коридори. Индустриалният парк предлага пълна гама от решения в съответствие с конкретните нужди на клиента – наем на спекулативни площи, сгради под наем по поръчка (built-to-suit), както и продажба на парцели в регулация и с достъп до инфраструктура, предлагани с опция за изграждане до ключ. Базирайки се на стратегическото си разположение и отличния транспортен достъп, концепцията цели да създаде нов логистичен и индустриален хъб за региона на София. По този начин формира клъстер от предприятия със сходни дейности, създава условия за синергия, улеснява бизнес отношения и изгражда привлекателна производствена среда на база на сигурност и удобство. Освен основния си продукт от складови площи, паркът ще

предлага и административни площи (интегрирани офисни единици), както и разнообразие от търговски, паркинг и обществено - обслужващи обекти. Индустриален Парк София Изток е собственост на консорциум от местни и международни инвеститори и се управлява от Рослин Капитал Партнърс.

Индустриалната зона **East Ring** край Нови хан се развива по сходен модел. Паркът е разположен в промишлена зона, в непосредствена близост до София, между магистралите Хемус и Тракия. Заема площ от над 200 хил. кв м., с потенциал за изграждане на повече от 90 хил. кв. м. промишлени и складови халета. Строителството се извършва на етапи, до момента са завършени четири сгради, изградена е инфраструктурата. До 2020 г. се предвижда завършване на целия проект, включващ 91 хил. кв. м. сухи и хладилни складови халета и производствени помещения. Новото при проекта на "Глориент инвестмънт БГ" обаче е, че за първи път от години, редом с опцията за строителство по поръчка, той включва и част с площи за наемния пазар, тъй като пазарът на индустриални имоти продължава да е движен почти изцяло от инвестиции в собствени бази и разширения, докато в имоти под наем не се инвестира. Като цяло, за София интересът е основно от логистични компании, тъй като градът концентрира сериозно потребление.

Логистичен парк „Елин Пелин“[56]- създадено е специално дружество за изграждане на парка, община Елин Пелин притежава 10% дял. Паркът е предвиден за транспортно-логистичен център с екологично чисти производства от леката промишленост и Hi-Tech технологиите. Изградена е вътрешна пътна и електрическа мрежа.

„**Индустриален парк София”**[57]- на територията на община "Божурище" с площ общо от 1 045 000 кв.м. Паркът е подходящ за развитие на лека промишленост, средно-тежка промишленост, логистичен център, индустрия в сферата на услугите, изложбени търговски зали, молове и магазини, продажба на суровини за съответните индустрии. Изградената инфраструктура е: пътища, ж.п. линия, електрозахранване, водопровод, газоснабдяване, канализация, телекомуникации, оптична връзка.

Не бива да се подценява и факта, че общините също се включват в битката за инвеститори чрез развитието на собствени производствени зони. Такъв е случаят, например, с **Индустриален парк – Русе**, който е проект на общината, като

[56] Логистичен парк „Елин Пелин“- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/elin-pelin-industrial-park-28-c39.html?page=1

[57] „Индустриален парк София”-http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/sofia-industrial-park-31-c39.html?page=2

изграждането му е с финансова подкрепа от държавата. Индустриалният парк е разположен 800 м източно от Дунав мост, свързващ България и Румъния, в близост до пресечната точка на два европейски транспортни коридори №7 и №9; в близост до пристанище Русе (2км) и второкласен път Русе - Силистра. Общата площ на Индустриален парк Русе е 640 000 кв.м. Изградена инфраструктура: електрическа и газопреносна мрежа, канализация, телекомуникационни и интернет връзки, четвъртокласен път. В момента се изгражда и интермодален терминал, който трябва да направи логистиката още по-удобна. Паркът е подходящо място за привличане на инвеститори в областта на химическата и нефтопреработвателната промишленост, машиностроенето, машинното инженерство и металопроизводството, леката промишленост, хранителната индустрия и др.

„Свободна безмитна зона – Бургас[58]“- създадена с ПМС от 1989 г. Основни характеристики: специален статут „свободна зона“, стратегическо местоположение (достъп до пристанище, летище, жп транспорт, паневропейски транспортен коридор № 8); обща площ от 155 хил.кв.м., напълно изградена инфраструктура и комуникации, наличие на терени за инвестиции. Основните услуги са: складиране и съхранение на стоки, транспорт, митническо агентиране, обработка на стоки, товаро-разтоварни дейности, застраховки и финансови операции. Освен това „Свободна безмитна зона – Бургас“ предлага интермодални дейности тип „товарно селище” – фокусна точка за крос-докинг на различни видове транспортни единици– контейнери по море, жп вагони, камиони, въздушни транспортни единици.

Индустриален и бизнес парк „Айтос“[59]- съвместен проект на Община Айтос (49 % от капитала) и „Квинтесенц Кепитъл” АД, общата площ на парка е 800 хил.кв.м, наличие на изградена инфраструктура, пътища, електричество, ВИК, газоснабдяване и телекомуникации. Индустриалният парк е предназначен за инвеститори за развитие на дейност в областта на леката промишленост, електрониката, логистиката, производството на софтуер и високи технологии.

Индустриален парк „Кабиле“[60]- собственост на Община Тунджа, общата площ на парка е 190000 кв.м. Изградена инфраструктура: пътна и електрическа мрежа,

[58] „Свободна безмитна зона – Бургас- http://www.freezonebourgas.com/
[59] Индустриален и бизнес парк „Айтос“- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/aytos-industrial-and-business-park-13-c41.html
[60] Индустриален парк „Кабиле“- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/kabile-industrial-park-40-c41.html

водоснабдяване и канализация. Осигурен достъп до първокласна и второкласна пътна мрежа.

Логистичен Парк Варна[61]- инвестиционен проект на "Варна Лоджистикс" ЕАД. Обща застроена площ от над 120,000 кв.м. и местоположение в Западна промишлена зона. Проектът предвижда предлагане на складови площи, площи с температурен контрол, търговски и офис площи.

"**Свободна зона Пловдив" АД**[62] - изградени складови съоръжения и индустриални площи, осигурен достъп до всякакъв вид транспорт. Безмитен внос и износ на стоки, машини и оборудване, суровини и др. Освобождаване от ДДС, местни данъци и такси; гарантиране на инвестициите и избягване на двойното данъчно облагане; отдаване под наем на производствени и складови помещения; други услуги.

Индустриална зона „Асеновград“[63] - собственик Община Асеновград, площ: 73 362 кв.м. Изградена инфраструктура: пътища, електрозахранване - (20 kV), водопровод, канализация. Наличие на разрешителни за строеж, строителство според спецификации на инвеститори, възможност за закупуване и/или наемане на производствени съоръжения; възможност за прилагане на други схеми, предложени от инвеститорите; възможно освобождаване от корпоративен данък.

Промишлена зона „Караджалово-Първомай“[64] - в процес на разработване. Инвеститор Интерзона ООД. Площ - 1000 декара в с. Караджалово, област Първомай, с одобрен подробен устройствен план. Преимущества: в непосредствена близост минава жп линия, свързваща Западна Европа с Истанбул, възможност за организиране на площта според нуждите на заинтересованите лица - складови бази, офисни или флекс сгради, позициониране на оборудване за производство, терминали, съоръжения за логистика и спедиция, изграждане на инфраструктурна среда.

Логистична зона „Съединение“[65] - в процес на разработване. Промишлен терен от 20 дка за изграждане на керамичен комплекс- цех за производство на керамични изделия с капацитет 100-250 т. дневно, оранжерии и когенераторна система за комбинирано производство на електрическа и топлинна енергия.

---

[61] Логистичен Парк Варна- http://lpv.bpdplc.com/bg/page/1/
[62]"Свободна зона Пловдив" АД- http://www.freezone.bg/
[63] Индустриална зона „Асеновград“- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/assenovgrad-industrial-park-12-c40.html?page=1
[64] Промишлена зона „Караджалово-Първомай“- http://pcci.bg/img/files/Economical_Yearbook_2013.pdf
[65] Логистична зона „Съединение“- http://pcci.bg/img/files/Economical_Yearbook_2013.pdf

Индустриална зона „Плевен“[66]- площ от 2 000 000 кв.м., общинска и частна собственост. Основната дейност е отдаване под наем на свободни терени за производствени нужди и на открити и закрити складови площи. Има изградена инфраструктура.

Логистичен парк Видин[67]- с местоположение на входа на града, местност „Майски лес“. Площта на парка е 200 000 кв.м, със статут на урегулиран поземлен имот от 30 000 кв. м. с напълно изградена инфраструктура. Инвеститорът е "Глориент инвестмънт БГ“. На площадката на „Логистичен парк Видин“ функционира магазин „Техномаркет”.

Индустриална зона Свиленград“[68]- с площ от 103 653 кв.м., намираща се на 0,5 км от магистрала Марица, на 3 км. от границата на страната с Гърция и на 28 км. от границата с Турция. Изграждането на зоната е финансирано по програма ФАР. Инфраструктурата в зоната е частично изградена - в завършено състояние са пътищата, водопровод - за индустриални и питейни нужди и канализация, съществува електрическа подстанция на 77 м. от зоната. Няма изградена газопреносна и телекомуникационна мрежа. Разработен е идеен проект, който предвижда обособяване на терени за складови бази, производствени нужди, хипермаркети, логистичен център и др.

„**Индустриална зона Димитровград**“[69]- с площ от 188 704 кв.м., намираща се на 4 км. от Димитровград, на 7 км от магистрала Марица. Инфраструктура- няма изградена вътрешна пътна, канализационна и газопреносна мрежа. Има изградена електрическа и телекомуникационна мрежа, съществуваща канализация на 10 м. от зоната, водопровод и газопровод на 500 м. от зоната.

С потенциал за успешно развитие е публично-частният проект **Индустриален парк – Шумен**, който представлява партньорство между общината (40%) и "Ники-БТ" (60%). Проектът предвижда зоната да заема 2400 дка, от които 460 дка са подходящиза инвестиции. Зоната е напълно газифицирана, в нея има станция на "Булгаргаз", а за всеки парцел са предплатени по 100 киловата първоначална мощност към "Енерго-про". Централната жп линия София - Варна минава през самата зона, а на 1 км разстояние е най-близката товарна гара. Проектът за нова жп инфраструктурата в

[66] Индустриална зона „Плевен“- http://www.bcci.bg/bulgarian/zones/index.php?zone=21
[67] Логистичен парк Видин http://www.glorient-bg.com/portfolio_item/logistic-vidin/
[68] „Индустриална зона Свиленград“http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/svilengrad-industrial-zone-42-c41.html?page=2
[69] Индустриална зона Димитровград http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/dimitrovgrad-industrial-zone-33-c40.html?page=1

България предвижда линията на влаковете вече да не минава през града, а близо до "Индустриален парк - Шумен" и вероятно ще се изгради и нова товарна гара.

Докато София, Пловдив и Русе са интересни за логистичните оператори заради близостта до магистрала "Тракия" и до Дунав мост, по-малките областни градове са привлекателни за различни производства. Причините са по-голямото предлагане на работна ръка и по-ниските заплати. В това число влизат градове като Плевен, Шумен а покрай отварянето на втория мост над Дунав - също Монтана и Видин. Ботевград също се очертава като хъб за леката индустрия.

II.5 Анализ на действащата регулаторна рамка

Нормативното развитие на индустриалните зони в България най-общо може да се сведе до две ключови перспективи: (1) насърчаване и сертифициране на инвестиции и (2) изграждане и функциониране на индустриални зони за сертифицирани инвестиции, като намесата на държавата в процеса на индустриално развитие цели премахване на пречките пред дейността на предприемачите чрез осигуряване на подходящи стимули.

(1) Националната правната рамка, свързана с насърчаване и сертифициране на инвестиции се състои от следните закони:

- Закон за насърчаване на инвестициите (ЗНИ) и Правилник за неговото прилагане (ППЗНИ);
- Закон за чужденците в Република България
- Закон за корпоративното подоходно облагане;
- Закон за данъците върху доходите на физически лица;
- Закон за местните данъци и такси;
- Закон за акцизите;
- Закон за ДДС

Основните цели на ЗНИ са:

- ✓ Повишаване конкурентоспособността на българската икономика чрез нарастване на инвестициите за научни изследвания, иновации и технологично развитие в производства и услуги с висока добавена стойност при спазване принципите на устойчивото развитие;

- ✓ Подобряване на инвестиционния климат и преодоляване на регионалните различия в икономическото развитие;
- ✓ Създаване на нови и високопроизводителни работни места.

ЗНИ и ППЗНИ въвеждат система от насърчителни мерки за инвестициите съгласно Регламент № 651/2014 на Европейската комисия, като прилагат подхода на сертифициране на инвестициите, третирайки равностойно българските и чуждестранни инвеститори. В зависимост от размера на инвестицията, икономическият отрасъл и районът на страната, в който тя се реализира, инвеститорът може да получи сертификат за клас инвестиция („клас А“ и „клас Б“) или сертификат за приоритетен инвестиционен проект.

Инвестициите, които могат да получат сертификат за клас, са инвестиции в дълготрайни материални и нематериални активи и свързани с тях нови работни места, които инвестиции отговарят кумулативно на редица условия, детайлно описани на официалната страница на Българска агенция за инвестиции: http://www.investbg.government.bg/bg/pages/getting-certified-under-investment-promotion-act-166.html

Приоритетни са инвестиционните проекти, които се отнасят до всички сектори на икономиката и са особено важни за икономическото развитие на страната или на нейните региони и отговарят на определените със закона изисквания за минимален размер на инвестициите от 100 млн. лв. и 200 заети работни места, който може да бъде намален при приоритетен инвестиционен проект за изграждане на индустриална зона, на технологичен парк, за приоритетен инвестиционен проект във високотехнологичните и базирани на знания услуги, както и във високотехнологични дейности от преработващата промишленост и/или в общини с високо ниво на безработица.

Един от нормативно регламентираните стимули за насърчаване на инвестициите е отпускането на публични средства за финансово подпомагане изграждането на елементи на техническата инфраструктура – публична общинска или държавна собственост от най-близо изградения елемент на инфраструктурата до границите на имота на инвеститора. Чл.22б от ЗНИ указва, че отпускането на средства за тези цели се извършва за: т.1 - осъществяване на инвестиция от клас "А" и т.2 - *осъществяване на два или повече сертифицирани инвестиционни проекта, осъществявани на територията на индустриална зона.* Тук възниква първият сериозен недостатък на

националната правна рамка в областта, тъй като нито ЗНИ, нито друг нормативен акт дефинира по недвусмислен начин терминологичните и функционални характеристики на понятието „индустриална зона”. С промените в закона през 2013 г. се прави опит за определяне на функционалните параметри на понятието, чиито опити се свеждат до чл. 22е от закона, който пояснява, че приоритетни инвестиционни проекти с национално или регионално значение са такива, които (А) *предвиждат изграждане на индустриални зони* с необходимата техническа инфраструктура за привличане на инвестиции при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона, и (Б) *предвиждат изграждане на технологични паркове* с необходимата техническа инфраструктура за привличане на инвестиции в научни изследвания и/или образование, и/или информационни технологии, включително иновационни дейности за технологично обновяване на производствени продукти и технологии при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона.

Важно е да се отбележи, че индустриална зона и технологичен парк са две различни понятия. В параграф 1, т.12 и т.13 от Допълнителните разпоредби на ЗНИ понятието „индустриална зона” се дефинира като съвкупност от един или няколко съседни поземлени имота със сходни характеристики и преобладаващо предназначение за производствени дейности, предвидени с влязъл в сила подробен устройствен план, съгласно Закона за устройство на територията. За разлика от индустриална зона, технологичен парк е този, който отговаря на изискванията за индустриална зона, но с преобладаващи научноизследователска и развойна дейност и/или образование, и/или информационни технологии и за иновационни дейности за технологично обновяване на производствени продукти и технологии. Допустима е допълваща инвестиционна дейност в преработващата промишленост или в друг производствен сектор. Законът не реферира към понятия, които днес се използват все по-често в практиките за насърчаване на инвестициите – индустриален парк, икономическа зона, логистичен парк, бизнес парк, бизнес инкубатор. От друга страна, не може да се очаква ЗНИ да регламентира всички действия на държавата в подкрепа на индустриалното развитие – както самото му наименование разкрива, целта на закона е да стимулира инвестициите. Би следвало отделен нормативен акт да насърчи изграждането на атрактивна среда за реализация на привлечените инвестиции и да легитимира широк кръг от съпътстващи действия в тази посока. Зонирането на територии с цел привличане и реализация на индустриални капитали и превръщането на тези зони в инструменти за повишаване

конкурентоспособността на икономиката е достатъчно всеобхватна и широкоаспектна област, за да може да се детайлизира в самостоятелна правна рамка и най-важното – да регламентира изграждането и поддържането на такива зони. Първа стъпка към това е прецизиране на експертната терминология. Тя е от особено значение за всички страни в процеса на инвестиционното управление, тъй като е индикатор за наличие на ясна и фокусирана индустриална политика.

(2) В българското законодателство не е поставена правната основа за развитието на индустриалните зони. Наред с отсъствието на терминологична яснота, националната правна рамка не е синхронизирана както със стратегическата рамка за икономическо развитие в страната, така и с европейските релевантни политики. В Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020г. понятието „индустриална зона" се използва като синоним на икономическа зона в контекста на Интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР)[70]. Ако се прескочи това терминологично несъответствие, друго осезаемо отсъствие в националната нормативна рамка е новата европейска политика за интегриране на териториални инвестиции с устойчиво градско развитие[71].

Многобройните предизвикателства, пред които се изправя Европа – икономически, екологични и социални, показват необходимостта от интегриран и териториален подход за осигуряване на ефективен отговор. Този подход е многоизмерен и в повечето случаи излиза извън традиционните административни граници, което изисква по-голяма кооперативна и координационна готовност от различните нива на управление за постигането на резултати от общ интерес. Това е в съответствие с новата цел за териториално сближаване, въведена с Договора от Лисабон, който признава, че икономическото и социалното сближаване не могат да бъдат постигнати на европейско ниво без силен акцент върху териториалното въздействие на политиките на ЕС. Възможност за прилагането на тази нова европейска политика е нормативното обвързване на развитието на индустриалните зони с това на градското развитие, например чрез Интегрираните планове за градско развитие и възстановяване, за да може да се създаде интегрирана икономическа среда, която на базата на конкретни

[70] *„Подкрепата по ОПРР включва специфични мерки за развитие на зоните с икономически потенциал предвидени в интегрираните планове за градско възстановяване и развитие. Тези индустриални зони с цялата им съпътстваща инфраструктура са значима предпоставка за насърчаване на дейностите по иновативно предприемачество наред с предвидените форми от типа технологични паркове, лаборатории и др."* (стр. 99)

[71] http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/iti_en.pdf

политики и с широк избор от финансови инструменти да се развива конкурентно и ефективно (градовете Лил, Манчестър, Есен и др. извършват отлични практики в тази посока). Неслучайно ЕФРР подкрепя, в рамките на оперативните програми, устойчивото градско развитие чрез стратегии, които определят интегрирани действия за справяне с икономическите, екологичните, климатичните и социалните предизвикателства в градските райони. Обратният сценарий обрича зоните на политическа и финансова изолация, без визия и подкрепа за развитие, а оттук се дискредитира и тяхната изначална функция – да подпомагат икономическото развитие на страната. Данъчните и административни облекчения са от изключително значение, но с нарастването на конкуренцията те вече не са достатъчно условие за привличане на инвестиции. Един реален изход от този неблагоприятен сценарий е превръщането на индустриалните зони в макромодел на „one-stop shop" за инвеститорите. Не може да се очаква от големите инвеститори да контактуват по отделно с представители на всички министерства и органи, за да реализират своята инвестиция. Има налице и релевантен инструмент за това – европейска политика за интегрирани териториални инвестиции, заложена в новата Кохезионна политика. Този подход позволява на държавите-членки на ЕС да съчетават инвестиции от няколко приоритетни оси на една или повече оперативни програми за целите на многоизмерна и междусекторна интервенция. Източник на тези инвестиции може да бъде Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейският социален фонд (ЕСФ), Кохезионният фонд, както и създаденият наскоро Европейски фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) в партньорство между ЕИБ и ЕК. Финансирането може да бъде допълнено с подкрепата на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) или Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР). Свободна зона Видин например попада в обхвата на Интегрирана стратегия за прилагане на интегрирани териториални инвестиции в Северозападния район 2014-2020. Северозападният регион беше включен като пилотен за прилагане на интегрирани териториални инвестиции в Споразумението за партньорство с ЕК, поради факта, че е най-бедният район, с най-нисък размер на БВП на глава от населението от районите в ЕС-27 през последните четири години и със силно проявени негативни демографски процеси.

Освен създаването на единна благоприятна рамка за индустриално развитие в страната, особено значение за ускореното навлизане на инвестиции има и публично-частното партньорство (ПЧП). Неслучайно то е широко застъпено в новата програма за наука и

иновации „Хоризонт 2020”. Седем отделни инициативи с обща инвестиция 19,5 млрд. евро подкрепят публично-частното партньорство, като приносът от страна на ЕС е в размер на 7,3 млрд. евро. Очаква се тези седем инициативи, работещи в режим на публично-частно партньорство (Иновативни лекарства; Горивни клетки и водород; Чисто небе; Био базирана индустрия; Електронни компоненти и системи за европейско лидерство ECSE; SHIFT2RAIL; Единно европейско небе SESAR) да привлекат близо 12 млрд. евро от частния сектор и държавите - членки.

В един бъдещ Закон за индустриалните и технологични паркове (ЗИТП) е необходимо да залегнат основните изисквания за тяхното създаване у нас; да се прецизира както терминологичното им многообразие, така и процедурите по тяхната регистрация и сертификация (този въпрос е разгледан в следващия раздел „Стимули за повишаване конкурентоспособността на зоните”). Подобна регистрация на парковете е необходима, за да се гарантира целесъобразното използване на създадените стимули за инвестиране. Също така е необходимо нормативно да се разработи процедурата на учредяване, опериране и прекратяване дейността на парковете/зоните, целевото използване на предоставените активи и т.н.

Друга тема от съществено значение за развитието на индустриалната база в страната е ясното разграничаване на функции, отговорности и правомощия на публичните институции, участващи в този процес. Например, съгласно ЗНИ, основната задача на БАИ е да съдейства на местните и чуждестранните инвеститори на всички етапи на реализация на инвестиционни проекти, вкл. *слединвестиционно обслужване*, като това включва съдействие на инвеститорите за решаване на проблеми, възникващи при реализацията на инвестиционния проект. Аналогична функция изпълняват и повечето дружества, оперираци индустриални зони и паркове в страната. Но наличието на повече от една административна структура с правомощия по изпълнението на дейности за слединвестиционно обслужване създава опасност от дублиране на функции и недобра координация между тях. По-скоро под слединвестицонно обслужване, което БАИ извършва, следва да се разбира последващия контрол, упражняван от агенцията върху инвестиционните проекти, за да се гарантира, че няма да се допуснат злоупотреби с предвидените законови стимули за инвестициите. Но това не е прецизирирано в закона.

Заедно с прецизирането на отговорностите в процеса на насърчаване на инвестициите, създаването и управлението на индустриалните зони, както и поддържането на

вертикални и хоризонтални партньорства, при подготовката на потенциален ЗИТП е необходимо да се разгледа цялостното законодателство и стратегическата рамка, регламентиращи научноизследователската дейност, образованието, авторското и патентното право, външнотърговския режим, стимулирането на малките и средните предприятия, данъчното законодателство, Законът за счетоводството, нормите и актовете, регламентиращи процеса на стандартизация и сертификация на продукцията, и други. Целта е да се отстранят съществуващите пречки пред управляемото и предвидимо развитие на индустрията и, в частност, иновациите у нас, и да се потърсят различни допълнителни форми за стимулиране на тези дейности. Пазарните механизми и усилията на частния сектор не са достатъчни за стимулиране на конкурентоспособността дори и в икономически най-развитите държави. Ето защо активната държавна подкрепа в тази насока е безалтернативна.

II.6 Стимули за повишаване на конкурентоспособността на зоните

Мерките за повишаване на конкурентоспособността на зоните са неразривно свързани със стимулите за насърчаване на инвестициите, защото насърчителните мерки са една от ключовите теми за всички инвеститори, която те поставят за обсъждане при всеки инвестиционен проект, независимо от размера на проекта, профила на инвеститора или мястото за реализация.

С присъединяването към ЕС, страните от ЦИЕ започват процес на сближаване с развитите западни икономики и повишават своята стабилност, което в съчетание с по-ниските разходи за труд и данъчни ставки засилва привлекателността им за инвеститорите. От друга страна, бързият растеж на икономики като Китай, Индия, Корея, Тайланд, Сингапур, както и ниските разходи за труд, насочват много инвеститори към Азия и нейните просперииращи държави. Същата тенденция се наблюдава и в редица страни в Южна Америка, начело с Бразилия, които успяват да се възползват от стратегическите си предимства и да увеличат притока на ПЧИ в техните икономики, което става генератор за бързото им социално-икономическо развитие.

По отношение на България, годините преди началото на световната икономическа и финансова криза се характеризират с бурно развитие на икономиката на страната и устремно нарастване на БВП. Положителна роля за това оказва и непрекъснато нарастващият размер на преките инвестиции в страната, които спомагат за

приоритетното развитие на редица сектори в икономиката. За съжаление, въпреки сравнително големия за България обем на ПЧИ в годините преди кризата, тяхното секторно разпределение е насочено основно в областта на финансите, търговията и недвижимите имоти – сектори, които впоследствие са най-силно засегнати от негативните тенденции в икономическото развитие. Относително слаб е акцентът върху високотехнологичните отрасли, които могат да предложат висока добавена стойност и устойчив растеж. В годините преди кризата България има един от най-високите дялове на ПЧИ спрямо БВП сред страните членки на ЕС, който достига до нива от 22-23%. Това води до значителна зависимост на икономиката на страната ни от чуждестранните инвеститори. Насърчителните мерки по ЗНИ в този период са насочени предимно към привличане на по-големи и крупни инвеститори, като липсва акцент върху малките и средните предприятия. По този начин малкото на брой, но сравнително големи инвестиции, които формират обема на ПЧИ в България, правят икономиката уязвима от външната конюнктура и инвестиционния климат в чужбина. След началото на кризата, когато тези инвеститори започват масово да изтеглят своите капитали от България, икономическото развитие рязко се забавя, а размерът на ПЧИ в процентно съотношение спрямо БВП през 2012 г. достига едва около 4%. Това налага да се разгледат причините, довели до този значителен отлив на ПЧИ от страната през последните години, както и да се идентифицират конкретни стъпки, които да се предприемат с оглед подобряване на конкурентоспособността на България и връщане на привлекателността ѝ като предпочитана инвестиционна дестинация на Балканите и в Европа.

Добре известни са факторите, които имат най-голяма тежест за привличане на инвестиции и това са: благоприятна нормативна рамка, пазарна среда и инфраструктура, стабилна икономическа и политическа система, висококвалифицирана работна ръка. По-долу са разгледани отделните съставни елементи, които характеризират процеса по привличане на инвестиции в индустриални зони в страната, за да се открият някои слабости и възможностите за повишаване на неговата ефективност и ефикасност.

Ключови аспекти на инвестиционната дейност в България са регламентирани в ЗНИ. С едни от последните изменения и допълнения на закона през 2013 г. е въведен допълнителен критерий за издаване на сертификат за клас инвестиция – брой на новосъздадените работни места, с който се създава възможност за сертифициране на

проекти в сферата на услугите, създаващи значима заетост. Въведена е нова насърчителна мярка, свързана с частично възстановяване на разходите за осигуровки на работодателя за новоназначени служители за период до 24 месеца. Според закона, насърчаването на инвестициите се извършва основно чрез: (1) административно обслужване в съкратени срокове и индивидуално административно обслужване; (2) продажба или възмездно учредяване на ограничено вещно право върху имоти - частна държавна или частна общинска собственост, без търг или конкурс по пазарни или по-ниски цени; (3) продажба или възмездно учредяване на ограничено вещно право върху терени без търг или конкурс по пазарни или по-ниски цени с изградена довеждаща техническа инфраструктура публична собственост; (4) финансово подпомагане за изграждане на елементи на техническата инфраструктура; (5) финансово подпомагане за обучение за придобиване на професионална квалификация; (6) възстановяване на разходите за осигуровки на работодателя за новоназначени служители за период до 24 месеца; (7) възможности за други форми за държавна помощ, институционална подкрепа, публично-частно партньорство или създаване на смесени дружества - за приоритетни инвестиционни проекти; (8) различни видове сделки, сключени между инвеститора и търговско дружество, създадено с цел изграждане и развитие на индустриални зони; (9) данъчни облекчения по Закона за корпоративното подоходно облагане. В доклад по проект: „Проучване на удовлетвореността на инвеститорите от предлаганите от БАИ услуги и проучване на услугите и преференциите, предлагани от други европейски агенции“, обаче се отбелязват редица слаби страни на управлението на инвестиционния процес в страната, измежду които:

- Неадекватност на мерките спрямо приоритетните индустрии;
- Недостатъчна гъвкавост при предоставянето на инвестиционни стимули;
- Липса на конкретност и предвидимост при мерките за насърчаване;
- Неефективност и непривлекателност на част от стимулите.

По първия от горепосочените слабости, към момента предвидените мерки за инвестиции във всички сфери, разрешени за насърчаване от ППЗНИ (преработваща промишленост, високотехнологични услуги, образование, здравеопазване, научноизследователска дейност, транспорт и логистика) са еднакви, а именно:

- Възможност за закупуване на държавна и общинска земя без търг (при одобрение от съответния орган на централната или местна власт);

- Финансово подпомагане за изграждане на техническа инфраструктура до границите на съответния терен;
- Финансово подпомагане за обучение за придобиване на професионална квалификация на персонала;
- Финансово подпомагане за частично възстановяване на направените от инвеститора разходи за задължителни осигурителни и здравни вноски;
- Индивидуално административно обслужване от БАИ и териториалните органи на изпълнителната власт и съкратени административни срокове.

Първите две от горепосочените мерки биха могли да са от интерес на предприятия от производствената промишленост или транспорта и логистиката, които все още не са закупили земя. Тези мерки, обаче, не са привлекателни за инвеститори в сферата на услугите (образование, високотехнологични услуги или научноизследователска дейност), които се нуждаят от офисна площ или помещения в централната градска част или на друго комуникативно място. За тези фирми, възможността да получат без търг държавен терен извън града или да получат субсидия за изграждането на път до въпросния терен не представлява интерес.

Възможността за получаване на субсидии за обучение на персонала е важна, но един от основните проблеми, които инвеститорите отчитат, е *a priori* липсата на обучена и квалифицирана работна ръка в страната. В повечето случаи инвеститорите целят да започнат работа възможно най-бързо и субсидията за обучение може да представлява привлекателен допълнителен стимул към основните мерки за насърчаване на инвестиционния проект, но не може да бъде основна притегателна мярка сама по себе си.

На практика, единствената атрактивна насърчителна мярка, приложима за всички целеви индустрии, е възстановяването на разходите за осигуровки, която бе въведена в началото на 2013 г. Мярката предизвиква значителен интерес сред инвеститорите, като държавата следва да гарантира, че няма да бъдат допуснати злоупотреби при нейното приложение.

С оглед на това следва да се отбележи и вторият отчетен основен проблем – липсата на гъвкавост при определянето на възможните стимули. Всички насърчителни мерки са детайлно регламентирани в законодателството, което не оставя свобода на действие при конкретните преговори с даден инвеститор да му бъдат предложени и други възможни стимули, които да съответстват по-добре на неговите специфични нужди и

предпочитания. Следва да се разгледат възможностите за законодателни промени, които да позволят за приоритетни инвестиционни проекти да могат се договарят и други насърчителни мерки, освен заложените в ЗНИ и ППЗНИ. Това ще спомогне за по-висока адаптивност на системата на стимулите към конкретните инвеститори и ще може да отговори по-добре на специфичните им потребности. Необходимо е да се анализират също така възможностите за осигуряване на експертна подкрепа при процедури за ОВОС, изготвяне на строителна документация и др., тъй като инвеститорите често отчитат значителни затруднения в тези области.

Изследването на Investment Climate Advisory Services[72] към Световната банка идентифицира 14 общи практики, които спазват успешните агенции за насърчаване на инвестициите в глобален мащаб. Изводът, който предлагат изследователите, е че по-слабо представящите се агенции следва да приложат тези установени добри практики, тъй като това ще доведе до повишаване ефективността на тяхната работа и по този начин те ще могат да увеличат своя дял от пазара на ПЧИ. Най-характерните общи практики, използвани от успешните агенции за насърчаване на инвестициите, могат да бъдат обобщени в три основни категории:

1. Адаптиране на начина на работа на агенциите към успешните практики, характерни за частния сектор;

2. Натрупване на задълбочени познания относно секторите и отраслите, които се насърчават приоритетно в дадената държава;

3. Прилагане на вътрешни системи за подобряване на обслужването на инвеститорите.

Към **първата категория** спадат следните идентифицирани успешни практики:

1.1 Практически опит от работа в частния сектор;

1.2 Система на заплащане на служителите в агенцията, конкурентна на частния сектор;

1.3 Оперативна свобода – автономни структури, които не са второстепенни разпоредители към някое министерство, а са подчинени на по-висш орган – на министър-председателя или на друг орган.

[72] Изследването обхваща 96 агенции за насърчаване на инвестициите в глобален мащаб, като целта е да се открият общи приоритети и добри практики в дейността на успешните агенции, които останалите могат да използват, за да повишат ефективността в своята работа - **Ortega, C., Griffin, C.** Investment Promotion Essentials, Investment Climate Advisory Serives ,World Bank Group, Washington, D. C., 2009

1.4 Стратегически фокус в ограничен кръг приоритетни сектори;

1.5 Мрежа от офиси в страната и зад граница;

1.6 Свободно ползване на чужди езици от служителите на агенциите;

1.7 Непрекъснато обучение на служителите;

Към **втората група** успешни практики спадат:

2.1 Създаване и поддържане на изследователски капацитет;

2.2 Определяне на персонален отговорник за всеки инвестиционен проект;

2.3 Ефективно използване на бази данни, информационни системи и системи за управление на взаимодействието с клиентите;

Третата група практики включва:

3.1 Приоритизиране на обслужването на инвестиционните запитвания;

3.2 Лесен достъп за инвеститорите – успешните агенции успяват да създадат максимални улеснения за инвеститорите при контактуването с тях, като предоставят необходимата информация за контакт (телефон с гласова поща, имейл и пр.), ясно определят лицето за контакт, без да е нужно инвеститорът да търси различни служители по различни въпроси и пр.;

3.3 Поддържана интернет страница – инвеститорите могат лесно и удобно да намерят всичката им необходима информация относно съществуващите регулации, реализирани инвестиционни проекти, възможности за инвестиране и пр.

3.4 Ясна система за управление на инвестиционните запитвания;

Добре известен икономически факт е, че колкото повече една територия привлича инвестиции, толкова повече и нейната икономика просперира и доходите се увеличават. От друга страна, високата степен на развитие на дадена област, значителната бизнес активност и високите доходи също привличат инвестиции, заради по-големия потенциал на местния пазар и по-широките възможности за партньорство с други видове бизнес. През последните години все по-ясно се очертава тенденция, при която **глобализацията** (свободно движение на капитали, стоки, хора, информация, идеи) **се съчетава със задълбочаваща се регионална специализация** по отношение на технологичното производство, вкл. и в рамките на иновационния процес. Съществуват обособени центрове, региони и държави, които специализират в

предприемачество и лансиране на нови предприемачески идеи[73], и други центрове, региони и държави, които развиват компетенции и бизнес модели в подкрепа на ефективното и на най-ниска цена внедряване на тези идеи в масово производство. Глобалният предприемачески индекс за 2015 г. поставя България на 44 място от 130 държави, по-напред от Унгария, но по-назад от Словакия и Румъния или с 5 места по-нагоре спрямо същите данни за 2013 г. Според цитирания индекс най-слабите (и следователно най-уязвимите) елементи на предприемаческата екосистема в страната са ниските нива на усвояване на: (1) технологии, (2) рискови капитали, (3) интернационализация, (4) иновативни продукти и още други 10 стълба. От другата страна на класацията, най-високото ниво се заема от показателя „лансиране на нови предприемачески идеи" или т.нар. start-up. Редица други международни класации и индекси, които определят тенденциите и перспективите за развитие на световния бизнес, започват все по-често да маркетират България като новопоявяващ се и бързо развиващ се start-up пазар. Въпреки, и именно заради, този позитивен имидж, индустриалните зони в България срещат сериозна конкуренция по отношение на съседни на страната зони, които имат инвестиционно по-атрактивен профил. Повечето региони могат да получат истинско конкурентно предимство, като намерят ниши или включат нови технологии в традиционните индустрии и използват своя „интелигентен" регионален потенциал. Чрез фокусирането върху факторите, които осигуряват на региона най-голям конкурентен потенциал, интелигентната специализация помага за позиционирането на региона в конкретни глобални пазари/ниши и международни вериги за създаване на стойност. За да се привлекат частни инвестиции, както и вниманието на международните инвеститори, е важно регионът да превърне в „запазена марка" (брандиране) своя опит в определена област на познанията или пазарна ниша и да предоставя стабилна интегрирана подкрепа, за да помогне за засилването на тази специализация. Следователно, една от ключовите стъпки към изграждане на конкурентен потенциал на отделните индустриални зони в страната е **брандирането на всяка една зона** на база на функционално профилиране и интегриране на потенциално свързани производства в нея. С индивидуален бранд маркетингът на зоните ще е по-ефективен за управляващото дружество и по-атрактивен за инвеститорите.

[73] The 2015 Global Entrepreneurship Index, http://thegedi.org

На практика, българските индустриални зони се конкурират помежду си на база цени на площ, достъп до транспортни коридори и степен на инфраструктурна обезпеченост, особено от гледна точка на газификацията. В Русия, например, се прилага друг подход за насърчаване на конкурентостта между различните индустриални зони. От 2011 г. функционира Асоциация на индустриалните паркове, която е неправителствена организация. Тя доброволно сертифицира индустриалните паркове в Русия. Това е процес, чрез който асоциацията определя статуса на парка и потвърждава точността на информацията, съдържаща се в неговия паспорт, който е неразделна част от сертификата. Той се издава за период от две години, в които паркът функционира. Особеното тук, е че членове на асоциацията са представители на самите индустриални паркове, с което до известна степен се дискредитира нейната независимост и обективност, макар взимането на решение за издаване на сертификат да е организирано чрез избори. Участието на лица от сертифициран в сертифициращ обект създава предпоставки за опорочаване на сертификационния процес чрез натиск и защита на интереси. Сертификацията протича в три основни фази:

1. Кандидатстване – индустриалният парк подава заявление за сертификация;

2. Проверка – проверка на територията, копия на релевантни документи, доказващи верността на информацията в паспорта на парка (маркетингов профил) и проверка на качеството на управление на парка и предоставяните услуги;

3. Сертификация – комитет, чийто членове се избират всяка година от Асоциацията взимат решение дали съответния парк е допустим за сертификат и ако да – същият се издава. За 2014 г. от общо 101 парка (61 частни и 40 държавни), 57 са членове на Асоциацията и само 24 са сертифицирани.

Сертификацията се подпомага от Национален стандарт на Руската федерация за индустриалните зони, който се разработва и приема от Федералната агенция за технически регулации и метрология. Стандартът покрива широк кръг от теми, измежду които: терминология; препратки към нормативната рамка; необходима документация за създаване на парк; условия за компанията, управляваща парка; характеристики и специфики на територията на парка; транспортна достъпност и инженерна инфраструктура; интернет страница.

Не става, обаче, ясно какви конкурентни предимства създава сертификатът за индустриалния парк. Той се издава, когато са покрити определени стандарти за

неговото функциониране, но фактът, че вече функционира също означава, че е покрил изискванията на Националния стандарт на Руската федерация за индустриалните зони. Отсъства статистика, която да покаже какви са степента на развитие и обема привлечени инвестиции между сертифицирани и несертифицирани зони. Изглежда практиката на Русия е по-скоро създаване на класификатор на парковете, които да отговарят на едни и същи критерии и на базата на събраната информация по признаци, еднакви за всички, инвеститорът да ги сравнява по-лесно.

Все пак, България би могла да заимства този опит и да създаде подобен инструмент за засилване на конкуренцията между зоните, което се очаква да доведе и до повече инвестиции като отговор на подобрени условия и услуги. Процесът на сертификация би могъл да се регламентира в Закон за индустриалните зони и технологични паркове или да остане извън неговия обхват, на свободната воля на заинтересовани страни. Първа стъпка би било създаването на независима членска организация (най-удобният вариант е да се регистрира по Закона за юридическите лица с нестопанска цел), която да извършва сертификацията на базата на подробна и широко съгласувана методика. Членове на асоциацията могат да бъдат както представители на индустриалните зони в страната, така и външни експерти, като съотношението да е в полза на външните лица, за да се избегнат съмнения за зависимост и защита на интереси. Изборът на представители на индустриалните зони би могъл да се организира чрез номинации между самите зони. Част от финансирането на нейната работа би могло да дойде под формата на членски внос от индустриалните зони. Друг източник на приходи може да бъде продажбата на консултански и обучителни услуги, на пазарни анализи, маркетингови стратегии и т.н. Най-съществен момент от концептуализирането на този инструмент е дефинирането на ясни, изчерпателни и реалистични критерии за сертификация, както и ползите и предимствата на сертификата (например по-лесен достъп до средства от ЕС), които следва да носи. Възможен подход в тази посока би бил диференцирането на зоните по класове/категории (напр. категория А, Б или друг, напълно различен модел, но със сходна философия и логика), като по възходящ ред за всяка категория се дефинират повече критерии. Например, критерий за най-високия клас зона би могъл да бъде достъп до международни транспортни коридори. По този начин се създава стъпаловидна структура на индустриалните зони и всеки инвеститор, съобразно своите потребности, може по много по-атрактивен и удобен начин да вземе решение за локализиране на инвестицията. Разбира се, цената на инвестицията следва

да нарасне с избора на по-висок клас зона, но пък в този случай, възвръщаемостта се очаква да бъде постигната в по-благоприятен времеви диапазон, както и да се подобри производителността в резултат от наличието на повече фактори за това, които обосновават и по-високия клас.

Преди да се поставят основите на сертификацията, обаче, трябва да има ясна нормативна рамка за създаване, управление и развитие на индустриалните зони и технологичните паркове в страната. Подобно на Русия, Румъния също предлага специален лицензионен режим на създаване и управление на индустриалните зони. От 2001 г. в страната действа Постановление на Министерски съвет, което регулира създаването и функционирането на индустриални паркове, като тази цел се подкрепя и от специален закон, приет през 2002 г. (Закон №490 от 11.07.2002 г.). Министерство на администрацията и вътрешните работи е институцията, която лицензира индустриалните паркове за период, не по-малък от 15 години, по предложение на заинтересованите страни, които кандидатстват за този лиценз. Създаването на индустриален парк се ръководи от асоциация, изградена на базата на партньорство между публични институции, изследователски центрове, фирми и др. заинтересовани страни. За да бъде лицензиран един индустриален парк, земята, сградите и инфраструктурата, които се използват от момента на „отваряне" на зоната, трябва кумулативно да отговарят на следните условия (не всички условия са изброени):

- Да осигурява достъп до национални и европейски пътища;
- Да покрива територия от поне 10 хектара;
- Да бъде притежаван или използван за поне 30 години от асоциацията, която изисква лиценз;
- Да не е в никакво затруднение (финансово, управленско и т.н);
- Да отговаря на всички изисквания съгласно Закона за опазване на околната среда;

Условията за получаване на лиценз за придобиване и управление на индустриални паркове са следните:

- Освобождаване от такса за промяна на предназначението на земята/имота;
- Освобождаване от данък печалба в размер на 20% в годината, в която е направена инвестиция в изграждане на обекти, които остават публична собственост, и реконструкция на публични сгради и (до)изграждане на свързваща инфраструктура.

- Освобождаване от местна такса/данък върху недвижими имоти или при възмездно придобиване на имущество от територията на парка;

Освен индустриални паркове, румънският законодател регламентира и условията за създаване и функциониране на технологични паркове. Разликата между двете е, че последните са фокусирани върху развитието на образователни и изследователски дейности, съпровождани от технологични иновации. Условията за лицензиране на технологичните паркове са сходни с тези на индустриалните.

Какви са стимулите за привличане на инвестиции и развитие на индустриалните зони в други европейски държави?

Тук се представя кратко обобщение на опита на съседни страни на базата на информация за други европейски държави относно насърчителни мерки за развитие на индустриалните зони, чийто опит би могъл да залегне в законовата уредба в България с цел повишаване конкурентността на зоните у нас.

ГЪРЦИЯ

В Гърция индустриалните зони се наричат индустриални паркове и се създават и развиват единствено от частни юридически лица. Зоните не са секторно, а функционално профилирани, което означава, че се разграничават съобразно вида производство. Зона тип А включва всички видове производства, тип Б изключва някои производства на тежката промишленост и тип В – включва само лека промишленост. Съществува и четвърта категория – „специализиран индустриален парк“, който включва високотехнологични и „зелени“ производства. Насърчителните мерки за инвестиране в зоните са:

- Освобождаване от данък върху прехвърлянето (или дарението) на сделките по покупко-продажба (или дарение) на земи от землищата на индустриалните паркове. Фирмата, която придобива земята, се задължава за срок от пет години да не прехвърля на трето лице съответния терен и да извършва декларираната дейност поне за този срок;
- Единен данък собственост върху недвижимите имоти (т.нар. ЕНФИА) – 1-3 евро за декар площ на година;

- Възможности за публично субсидиране на проекти за създаване и опериране на индустриални паркове в зависимост от региона. Съгласно закона за инвестициите, територията на Гърция се разделя на три вида региони за подпомагане, където финансирането на проекти може да достигне до 40% за големи предприятия, 45% за МСП и до 50% за микропредприятия.
- За фирмите, които създават и управляват индустриални зони, ДДС се счита за част от цената на съответния проект, като по този начин се включва в допустимите разходи за финансиране.
- Възможност за публично субсидиране, до максимално определен праг за съответния регион, на проект за започване (или преместване) на производствена дейност в индустриален парк.
- В повечето случаи, компаниите, които управляват индустриални паркове, предлагат допълнителни услуги на инвеститорите като финансово и кредитно консултиране, а също и дейности, свързани с енергийна ефективност.

ТУРЦИЯ

Установената практика в сферата на индустриалните зони в Турция е сравнително богата по отношение на обхвата и особеностите на индустриалните зони. Разграничават се три вида: (1) Технологични паркове, (2) Организирани индустриални зони; (3) Свободни зони.

(1) Конкурентни предимства на технологичните паркове

- Приходите от разработката на софтуер и научно-изследователски дейности са освободени от данък върху доходите и корпоративни данъци до 31.12.2023 г.
- Заплатите се освобождават от всички данъци и такси до 31 декември 2023 г., като броят на изпълнителния персонал не трябва да надвишава 10% от целия персонал на съответната фирма, работеща в НИРД.
- Половината от разходите за социално осигуряване, които са за сметка на работодателя, се поемат от държавния бюджет в продължение на 5 години до 31.12.2024 г.

(2) Конкурентни предимства на организираните индустриални зони

- Придобиването на земя е освободено от ДДС;
- Освобождаване от данък за недвижими имоти за срок от пет години, който започва да тече след построяването на производствения актив;

- По-ниски цени на вода, природен газ, телекомуникации;
- Освобождаване от местен данък за изграждане на производствени сгради;
- Освобождаване от данък/такса за твърди битови отпадъци, ако зоната е обект на общинско обслужване;

(3) Конкурентни предимства на свободните зони

- 100% освобождаване от мита;
- 100% освобождаване от корпоративен данък за производствени компании;
- 100% освобождаване от ДДС и специален данък върху потреблението;
- Компаниите, които продават най-малко 85% от продукцията си в чужбина, са 100% освободени от дължимия данък върху заплатите на служителите.
- Компаниите, опериращи на територията на свободните зони, са свободни да прехвърлят своите печалби в чужбина или в други региони в Турция;
- Според Споразумението за митнически съюз между Турция и ЕС, турските стоки с произход от страната са в свободно обръщение на пазара на ЕС (няма данък между Турция и ЕС)
- Разходите за комунални услуги са освободени от ДДС;
- Компаниите са свободни да внасят уреди и машини втора ръка за свободните зони и няма възрастови ограничения за внос на използвана техника;
- Сделките в рамките на зоните се извършват с конвертируеми валути и вътрешното равнище на инфлацията не влияе на покупката и продажбата на дейности и инвентар, както и на контрола на счетоводните процедури като цяло.
- Компаниите могат да запазят своята стока в безмитните зони за неограничен период от време.

МАКЕДОНИЯ

Република Македония също прилага ясни насърчителни мерки за привличане на инвестиции в индустриалните зони, които в страната се наименуват „технологично развити индустриални зони”. Регулирани са следните фискални преференции:

- 0% корпоративен данък за първите 10 години. За сравнение, размерът на данъка извън границите на зоната е 10%;
- 0% личен подоходен данък;
- ДДС – 0% за първите 10 години, иначе данъкът без преференции е 18%;

- Предприятията, оперираци в рамките на зоните могат да получат до € 500,000 финансова помощ за изграждане на производствени сгради;
- Осигурява се безплатна връзка с комунална инфраструктура;

СЪРБИЯ

В законодателството на Република Сърбия, насърчаващо развитието на свободните зони, са предвидени следните облекчения и преференции за инвеститорите, които имат изградени обекти в тях:

- Освобождаване от плащане на данък добавена стойност;
- Освобождаване от мито;
- Намаление на ставката на корпоративния данък;

Освен данъчните стимули по Закона за ДДС, Закона за корпоративния данък и митническото законодателство, местните власти също имат възможност да определят и други преференции, в т.ч. освобождаване от плащане на данъци върху доходите от трудови правоотношения, общински такси и данъци, както и такива за изграждане и експлоатация на производствени мощности.

Както се вижда от обобщения преглед на стимулите за насърчаване на инвестиции на територията на индустриални зони в съседни държави, България може би изостава в известна степен в политиките и практиките за обособяване на икономически зони като мярка за превръщане на страната в атрактивна и конкурентоспособна дестинация за инвестиране. Българското законодателство предлага специални условия за сертифициране на инвестиции, но не и конкурентни преференции за инвестиране в обособени и атрактивни за целта зони. Следва да се дефинират и приемат мерки, които коригират този дефицит, за да може страната да запази наличния инвестиционен интерес, особено в определени сектори (разгледани са в раздел „секторен анализ”). Най-адекватното решение е изготвянето и приемането на Закон за индустриалните зони, в който, освен стимулите, описаните тук и в предходния раздел, да се включат и редица фискални такива, съобразявайки се с националната и международна конкурентна среда. Нереалистично е да се смята, че 0% корпоративен данък за 10 години (Турция) е по-привлекателна мярка от 0% корпоративен данък за 2 години в общини с най-висока безработица, където очевидно високата безработица е резултат от липса на местна икономика и квалифицирана работна ръка (България). В новия закон за

индустриалните зони, като цяло, трябва да се заложи нова концепция, различна от тази, заложена в сега действащия ЗНИ.

Не на последно място, дружествата, които управляват индустриални зони, биха могли да взаимстват и добрата практика от Великобритания за организиране на мрежа от ментори с нужните знания и опит, които да спомогнат за успешното развитие на новосъздадена компания или реализирана инвестиция, с оглед подобряване на слединвестиционното обслужване. Успешната реализация на инвестицията, или прогресивното разрастване на новата фирма, е не само в интерес на инвеститора, но и на държавата, в която тя е създадена, тъй като това ще доведе до устойчивост на инвестицията, разкриване на нови работни места, навлизане на нови технологии и стимулиране на икономическото развитие като цяло.

II.7 SWOT анализ

На база на получените резултати от проблемните анализи в предходните точки се изготви оценка на изводите чрез метода SWOT-анализ. Този инструмент дава възможност да се определят силните, слабите страни, възможностите и заплахите, които стоят пред развитието на индустриалните зони в България, на база на данни за социално-икономическо състояние, тенденции в развитието на приоритетни сектори, анализ на правната рамка, стимули за повишаване на конкурентоспособността и потенциал за развитие в бъдеще.

Силни страни	Слаби страни
▪ Стратегическо местоположение на отделните индустриални зони в близост до паневропейски транспортни коридори ▪ Достъп на индустриалните зони до различен вид транспортна мрежа – речна, морска, шосейна, железопътна ▪ Заявено желание за подобряване на предоставяните услуги от страна на управляващите дружества ▪ Наличие на различни по тип зони в	▪ Липсва интегриран пакет от услуги, свързан с обслужването на инвеститорите в зоните ▪ Липса на правна рамка и единна визия за развитие и функциониране на зоните ▪ Продължителна и тромава процедура по сертификация на инвестиции ▪ Остаряла инфраструктура в част от зоните ▪ Изостаналост на зоните в сферата на „зелените пазари” и високотехнологичните

страната с възможност за предоставяне на широка гама услуги (свободни, индустриални, икономически)

- Изградено тясно сътрудничество с местни органи и власти за развитие на съвместни инициативи и дейности
- Индивидуално инвеститорско обслужване, вкл. изграждане на довеждаща инфраструктура
- Наличие на относително квалифицирана работна ръка в повечето райони, където са разположени индустриалните зони; наличие на висококвалифицирана работна ръка в област София (столица)
- Ниско ниво на разходите за труд, с изключение на област София (столица)

производства

- Някои зони не могат да финансират големи инфраструктурни проекти за модернизиране с реализираните приходи от своята дейност
- Слабо изградена инфраструктура за почивка и рекреация – зелени площи, спортни съоръжения, места за хранене
- Липса на гъвкавост на съществуващите стимули за насърчаване на инвестициите в индустриалните зони
- По-високи оперативни разходи на инвеститорите в действащите индустриални зони

Възможности	Заплахи
▪ Стабилна макроикономическа, фискална и политическа обстановка в страната, благоприятен инвеститорски климат ▪ Наличие на относително висококвалифицирана работна сила и ниски разходи за труд в страната ▪ Подобряване на инвестиционния климат в България ▪ Наличие на стратегически национални, регионални и общински цели за възраждане на индустрията ▪ Заявен интерес от страна на големи чуждестранни предприемачи да развиват	▪ Силна зависимост от политическата и икономическата обстановка в страната ▪ Наличие на силна конкуренция в лицето на частните индустриални зони от страната и такива от съседни страни ▪ Задълбочаване на дълговата криза в Европа ▪ Продължаване на отлива на инвестиции в страната ▪ Ниски разходи за НИРД ▪ Високи изисквания за кредитиране на бизнеса ▪ Висока емиграция на интелектуалния и квалифициран трудов потенциал от

бизнес в индустриални зони у нас ▪ Определяне на България като атрактивна дестинация за развитие на ИКТ и start-ups от международни компании ▪ Наличие на висши учебни заведения и професионални гимназии в страната с широк спектър и възможности за професионално обучение ▪ Постоянно увеличаващи се изисквания и очаквания от предприемачите за качество и интегрираност на услугите	общините, в които са локализирани една част от индустриалните зони

III. Стратегия за развитие на индустриалните зони в България

Стратегическото планиране за развитието на дадена политика, институция или дори идея се базира на йерархична и взаимноподкрепяща се структура от визия, цели и дейности.

Визията представлява твърдение, показващо какво е желаното състояние и посоката за развитие на индустриалните зони в бъдеще. Тя е съобразена с настоящата ситуация и техния потенциал за развитие. Визията следва да бъде отправна точка за вземане на ключови стратегически решения. Тя е необходимо да бъде припозната от всички заинтересовани страни - управленски екип, изпълнители, клиенти. Формулира се за времеви диапазон от 10 години.

Целите показват крайния резултат, който следва да бъде постигнат след осъществяване на прилаганите политики и дейности и са пряко свързани с възприетата визия. Широко прилаганата практика за стратегическо развитие диференцира два типа цели: стратегически и оперативни.

Стратегически цели

Те определят резултата, който трябва да бъде постигнат в дългосрочен период (за 5 или повече години) и степента, в която визията следва да бъде реализирана.

Оперативни цели

Те показват какво е необходимо да бъде реализирано, за да се постигне стратегическата цел/цели. Оперативните цели се отнасят за период до три години. Дефинират очаквани и измерими резултати и определят посоката, към която дейностите да бъдат насочени.

Дейности

Изпълнението на всяка оперативна цел се осигурява от конкретни дейности. Те могат да бъдат от разнообразен характер, но тяхната реализация трябва да има индивидуален и кумулативен ефект за постигане на съответната оперативна цел, която подкрепят.

Следвайки накратко описаната логика на стратегическото планиране и на база на резултатите и изводите от предходните раздели, се формулираха визия, 3 стратегически цели, подкрепени от 7 оперативни цели, които от своя страна са декомпозирани в 25 дейности.

Необходимо е да се отбележи, че повечето индустриални зони у нас са локализирани в територии с разнообразна степен на социално-икономическо развитие. Това обстоятелство създава пречки пред формулирането на една общоприложима и комплексна политика за развитие на зоните. Затова се приложи индуктивен подход в изготвянето на стратегическата рамка – на базата на индивидуалните характеристики на отделните зони се извеждат сходните свойства, особености и тенденции, и така те стават основа за дефиниране на обща посока на тяхното развитие.

III.1 Визия

Екипът, разработващ настоящата стратегия, предлага следната визия за развитие на индустриалните зони в страната:

Дружествата, управляващи индустриални зони на територията на България – компетентни, надеждни и предпочитани партньори за реализация и управление на инвестиции с ключов принос за икономическия растеж на България, достигайки 10% дял от общия размер на привлечени инвестиции в различните индустриални зони и паркове до 2025 г.

III.2 Стратегическа цел 1, оперативни цели и дейности

Стратегическа цел 1: *Развитие на индустриалната база в подкрепа на икономическия растеж на българската икономика*

Оперативна цел 1. *Създаване на благоприятна нормативна и оперативна рамка за развитие на индустриалните зони и за взаимодействие между всички заинтересовани страни*

Дейности:

1.1 Приемане на Закон за индустриалните зони и технологичните паркове и Правилник за неговото прилагане

1.2 Изготвяне на методическо ръководство за създаване и управление на индустриална зона

1.3 Инициране и участие в консултативни съвети с представители на значими индустриални, технологични, логистични паркове и зони в България, бизнеса, университети и други заинтересовани страни.

1.4 Инициране формирането на независим сертифициращ орган

Връзката между индустриалната политика, условията за нейното прилагане и икономическия растеж е толкова очевидна, че не се нуждае от допълнителна обосновка. За да може, обаче, тази връзка да функционира и да генерира очакваните икономически ползи, е необходимо изпълнението на няколко предпоставки за това. От първостепенно значение е наличието на благоприятна стратегическа и законодателна рамка, която да регламентира всеки етап от развитието на индустриалната база – привличане на инвеститори, изграждане на конкурентна среда с подходяща инфраструктура за реализация на привлечени инвестиции, разработване на пакети от интегрирани услуги за слединвестиционно обслужване с акцент върху задържането на тези инвестиции и предлагането на условия за тяхната експанзия. Създаването на такава рамка не може да бъде осъществено с еднократно действие. Това е времеемък процес, който въвлича всички заинтересовани страни и заедно, на база на широка съгласуваност и консултации, могат да бъдат предложени решения за справяне с предизвикателства, проблеми и трудности. Резултатите от този процес следва да се формализират в конкретна индустриална политика/концепция, в която ясно и отговорно се заявява посоката на развитие, участващите страни, техните отговорности и очакваните

обществени ползи. В България към момента липсва такава политика и всяка страна от този процес функционира отделно, което може да доведе до несъвместими и некохерентни резултати, чийто краен ефект би могъл да отблъсне потенциалните инвеститори. Това може да бъде преодоляно чрез приемане на Закон за индустриалните зони и технологичните паркове. Желаната перспектива в този случай е препоръчително да бъде следната: водеща цел трябва да бъде не постигането на икономически растеж, а създаването на благоприятна и конкурентна среда за инвестиране в България, и ако тази цел бъде постигната, то това неминуемо ще произведе ефекти и ползи за икономическия растеж. В закона следва да се регламентира широк кръг от теми, измежду които: дефинитивна рамка на използваните понятия, условия за създаване и функциониране на зоните/парковете, въвеждане на лицензионен режим, стимули за привличане на инвестиции на тези територии, които да са конкурентни на стимулите в съседни държави и др. Конкретни методологически инструкции за реализация на закона следва се регламентират в Правилник за неговото прилагане. Дружеството, което законът определи като институцията, отговорна за контрола по спазването на условията за създаване и функциониране на зоните, а защо не и лицензиращ орган, би могло да издаде методическо ръководство за тези цели, което ще е от полза за всички страни в този процес. След приемане на закона е уместно да се стартира разработването и инициирането на различни инструменти, повишаващи конкурентността между зоните, ако тези инструменти не са включени в самия закон. В настоящата стратегия, раздел „Стимули за повишаване конкурентоспособността на зоните" накратко се представи опита на Русия в тази посока (сертифициране на индустриалните зони) и с известни модификации, той успешно би могъл да се адаптира към средата в България. Ролята на дружествата, управляващи индустриални зони в тази посока би могла да се изрази в защита на идеята пред заинтересовани лица/институции и в търсене на партньори, които впоследствие да създадат сертифициращата организация. Членове на дружеството могат да станат нейни членове.

Оперативна цел 2 *Укрепване на индустриалната база на зоните*

Дейности:

1.2.1 Увеличаване на териториалния обхват на индустриалните зони

1.2.2 Създаване на нова и рехабилитация на съществуваща базова инфраструктура в зоните

1.2.3 Разработване на пакети built-to-suit спрямо потребностите на стратегическите инвеститори

Резултатите от социално-икономическия и секторен анализ разкриват потенциала на индустриалните зони за превръщане не само в ключови локални и регионални индустриални центрове, но и в такива от национално значение. Други ключови перспективи пред развитието им са разширяването на териториалния обхват на тези от тях, които имат най-много конкурентни предимства и потенциал за тяхното превръщане в предпочитани инвестиционни дестинации. Наред с увеличаване на землищните граници са необходими и паралелни действия в посока изграждане и модернизиране на базова инфраструктура във всички зони, за да може не само да се привличат инвеститори, но и да се предлагат атрактивни и променящи се, съобразно инвеститорските потребности, условия за тяхното задържане и експанзия. Това включва и изграждането на пакети built-to-suit, което може да се превърне в огромно конкурентно предимство. Пакетите built-to-suit са особено атрактивни за зони, където са концентрирани различни производства, тъй като производители, за които е трудно да намерят зони/паркове с преобладаваща сходна специализация, избират територии без секторно профилиране, каквито до момента са повечето зони у нас.

Оперативна цел 3. *Изграждане на привлекателна логистика и модерна съпътстваща инфраструктура*

Дейности:

1.3.1 Изграждане и доизграждане на комунална инфраструктура във всяка от функциониращите зони (улици, зелени площи, улично осветление, сметосъбиране, транспорт от/до зоната на работещи и пр.)

1.3.2 Изграждане на обекти и зони за спорт и отдих във всяка от функциониращите зони

1.3.3. Изграждане на допълнителни обекти за търговски цели – ресторанти, магазини и др.

Тенденциите сочат, че на пазара на индустриални и логистични паркове ще се търсят локации, които разполагат с добре развита инфраструктура, високотехнологични информационни технологии, включващи различна техника за обработка и комисиониране и осигуряващи надеждна комуникация (за логистичните центрове например – баркод скенери, персонални терминали за обработка на поръчки и системите Pick by Voice). Следвайки тенденциите, е силно препоръчително да се инвестира в комунална инфраструктура и в облагородяване на зоните, така че да придобият облик на приятна среда за работа и отдих. Изборът и дизайнът на компоненти на подобна среда е неизчерпаем – от зелени площи, през ресторанти и заведения/обекти за отдих и спорт, до индустриални и административни обекти, чиито фасади, например, могат да бъдат покрити с арт инсталации. Освен средата, друг ключов фактор за повишаване конкурентността на зоните е предлагането на обслужващи комунални услуги като сметосъбиране, транспорт от/до зоната за работещите на нейна територия и др. – изобщо онези общи услуги, които всяко производство или логистична фирма иначе, индивидуално, не би планирало с приоритет спрямо други свои дейности и разходи. И не е необходимо тези услуги да са изцяло за сметка на оператора на зоната. Напротив, биха могли да се разработят ценови пакети от услуги за предприятията, които обаче не бива да са на цена, по-висока от тази, която клиентът би заплатил, ако беше организирал самостоятелно тези услуги. Примерните допълнителни услуги и дейности в полза на предприятията от съответната зона могат да се дефинират като критерии за сертификация на категория/клас зона, както е разгледано в раздел „Стимули за повишаване на конкурентоспособността на зоните”.

III.3 Стратегическа цел 2, оперативни цели и дейности

Стратегическа цел 2: *Въвеждане на управление с подкрепяща организационна структура и административен капацитет в дружествата, оперирящи индустриални зони*

Оперативна цел 1. *Развитие на човешките ресурси, фокусирано върху привличането и обслужването на инвеститори и върху изграждането на аналитичен капацитет за маркетингово и индустриално развитие*

Дейности:

2.1.1 Провеждане на обучения на служители от дружествата оператори на зони за привличане и обслужване на инвеститори

2.1.2 Създаване на аналитично звено към дружествата, управляващи индустриални зони за изследване и прогнози на динамиката на пазара на индустриални терени и бизнес инициативи, както и извършване на предпроектни и прединвестиционни проучвания

Привличането на инвестиции, още повече чуждестранни, е безспорен фактор за икономически растеж, особено за по-слабо развитите икономики като българската, в които вътрешните спестявания са относително ниски. В същото време при преките чуждестранни инвестиции се наблюдава тенденция да се насочват към по-големи бизнес центрове заради позитивите от вече изградената инфраструктура, по-голямото предлагане на работна ръка и по-големия пазар за бизнес и потребителски стоки и услуги, които тези територии предлагат. Силно препоръчително е да се подготвя и приема, на база проучени потребности, годишна обучителна програма за служителите от дружествата, управляващи индустриални зони. Обученията могат да покрият многообразие от теми, но най-важното е те да са отговор на индивидуални и организационни потребности. Постоянната квалификация на екипа е гарант за постигане целите и визията на дружеството и за повишаване удовлетвореността от предоставяните услуги сред неговите клиенти.

С оглед на възможности за подобряване на вида, обхвата и качеството на услугите, които се предлагат, създаването на силно аналитично звено към компанията за изследване и прогнози на динамиката на пазара на индустриални терени и бизнес инициативи, както и извършване на предпроектни и прединвестиционни проучвания ще доведе, от една страна, до финансови икономии за фирмата, тъй като ще се избегне лесния, но скъп вариант за външно възлагане на тези услуги. От друга страна, наличието на изграден аналитичен и маркетингов капацитет на едно дружество би могло да убеди неговите партньори в компетентност и надеждност.

Оперативна цел 2 *Привличане на средства и партньори за устойчиво развитие на индустриалните зони*

Дейности:

2.2.1 Създаване на партньорства с релевантни институции за насърчаване и реализиране на инвестиции в зелени сектори

2.2.2 Инициране на ПЧП за развитие на индустриалните зони

2.2.3 Инициране на съвместни дейности с местни и чуждестранни партньори

Компаниите, управляващи индустриални зони, следва да инициират или да търсят възможности за присъединяване към съществуващи партньорства с разнообразни институции, които директно или индиректно биха оказали подкрепа за тяхното развитие. Това включва: (1) партньорства с публични/научно-изследователски/неправителствени организации и предприятия в приоритетни за националната икономика сектори с цел, например – секторно профилиране на някои от зоните; (2) партньорства с местни власти за привличането им в ПЧП проекти за модернизиране на зоните; (3) и не на последно място партньорство с чуждестранни организации в подкрепа на интернационализацията на предприятията от целевите зони или като инструмент за създаване на общ, регионален инвестиционен продукт, съвместно с оператори на зони от съседните държави.

III.4 Стратегическа цел 3, оперативни цели и дейности

Стратегическа цел 3: Развитие на интегрирани услуги за привличане и обслужване на сертифицирани инвестиции

Оперативна цел 1 *Разработване и прилагане на широк спектър от услуги, насочени към привличане на инвеститори в индустриалните зони*

Дейности:

3.1.1 Индивидуално брандиране на зоните

3.1.2 Провеждане на активна кампания в страната и чужбина за промотиране на българските индустриални зони

3.1.3 Разработване на маркетингови и промоционни материали, вкл. мултимедийни и аудио-визуални продукти, таргетиращи както националния, така и международния инвестиционен пазар

3.1.4 Разработване и прилагане на интернет-базирани интерактивни платформи за обслужване на инвестиционни запитвания и намерения

Една от основните препоръки в посока повишаване на конкурентоспособността на зоните е презентирането им като уникален продукт, различен от съществуващите

сходни такива. За да се превърнат в такъв, може да се избере модерния маркетингов подход брандиране. В този контекст, би могъл да се формулира слогън или бранд за всяка зона, който да я различава от останалите и да я оформи като цялостен продукт, съдържащ отличителни характеристики и конкурентни предимства. Освен всички произтичащи от брандирането маркетингови ползи, това ще превърне дружеството в разпознаваема и авторитетна институция.

Брандирането е доказан маркетингов инструмент, независимо от географското местоположение на целевия пазар. Но само той не е достатъчен да се повиши информираността на всички заинтересовани страни относно възможностите, които предлагат тези зони. Необходимо е да се фокусират повече ресурси върху изграждане и управление на модерна визия и намирането на подходящи канали за реализация на продуктите (зоните). Това включва изработване на редица материали, в т.ч. кратки видео продукти. Печеливша формула за един успешен и конвертируем продукт е представянето му в провокативна и атрактивна форма, изпълнена с по-традиционно съдържание, като комбинацията от двете генерира запомнящо се послание.

Едновременно с разрастващите се маркетингови възможности, решаващи за конкурентоспособността на индустриалните зони ще са и разработването на комплексни логистични решения и наличното ноухау за оптимизация на индустриалните зони, като все по-голямо значение ще придобива управлението на информационните потоци и внедряването на нови информационни технологии. Новите технологии биха оптимизирали и работата на служителите в управляващите дружества. Биха могли да се създадат всеобхватни бази данни с информация за отделните зони, приоритетни пазари и инвеститори и пр., които да се актуализират своевременно. Наличието на ефективно функциониращи информационни системи и системи за управление на взаимодействието с клиентите могат значително да облекчат дейността на една компания, както и да повишат удовлетвореността на инвеститорите от полученото обслужване. Особен акцент следва да се постави върху подобряване на интернет страниците на зоните. Те са лицето на дружествата пред света и често първа точка за контакт с тях, поради което потребителският интерфейс трябва максимално да улеснява работата на инвеститорите, като им позволява бързо и удобно да намират необходимата им информация, и то в сравнителен контекст.

Оперативна цел 2 *Разработване и прилагане на широк спектър от услуги, насочени към обслужване на инвеститори в индустриалните зони в България*

Дейности:

3.2.1 Разработване на пакет от услуги, съобразени с потребностите на стратегическите инвеститори

3.2.2 Поддържане и предлагане на комунално обслужване във всяка от функциониращите зони

3.2.3 Поддържане на зоните за спорт и отдих и разработване на пакети услуги за тяхното използване във всяка от функциониращите зони

3.2.4 Създаване на информационно-консултантски център във всяка функционираща зона

3.2.5 Извършване на услуги в подкрепа на интернационализацията на предприятията в индустриалните зони

3.2.6 Разработване и предлагане на по-голям пакет услуги, обслужващи иновативни производства

Отчитайки непрекъснатите промени във факторите, влияещи върху пазарните и производствените дейности, както и необходимостта от създаване на конкурентен профил, всяка компания, управляваща индустриални зони следва, паралелно с изграждането на базова инфраструктура в тях, да започне да предлага разнообразни пакети от интегрирани услуги за слединвестиционно обслужване. Предизвикателство е не само привличането на инвестиции, но и тяхното задържане и експанзия. В резултатите от социологическо проучване „Нагласи на бизнеса за инвестиции в индустриални зони", направено в началото на 2015 г., на въпроса от какъв тип услуги на територията на зоните биха имали нужда, 54% от респондентите посочват товарни и претоварни операции, 46% избират обработка на транзитни стоки, предназначени за износ, 41% - денонощна професионална охрана и почти равен процент анкетирани (39%) считат, че биха имали най-голяма нужда от организиране на производството на стоки и обработка на митнически документи. Многообразието от услуги, както и оценка на необходимостта от тях, би могло да се концентрира в специални обслужващи центрове на територията на всяка зона, изградени по модела "на едно гише". Примерно направление за работа на тези центрове е предоставянето на информация и

професионални консултации, както и специализирани обучения на предприятията на база на техни заявки, интереси и потребности. Центровете биха могли да се превърнат и в организатор на т.нар. **трансферни фактори:** да подпомагат формалните и неформални връзки между фирмите, оперирящи в зоните (още по-интересно би било тези връзки да са изграждат между предприятия от различни зони), взаимоотношенията между потребители и доставчици, отношенията между фирми, регулаторни агенции и изследователски институции, както и стимули в рамките на производствено взаимосвързаните компании, които могат да произведат информационни потоци, подпомагащи иновациите, или да подпомогнат фирмите при достъпа им до тях, както и при експортна дейност. Също така, обслужващите центрове биха могли да подпомагат дейността на предприятията, свързана с набиране на персонал – широко застъпена практика във Великобритания, заедно с предоставянето на данъчна информация, възможности за финансиране от ЕС и много други услуги.

Като цяло, българските фирми имат слаби организационни способности и нямат конкурентно предимство на експортните пазари. Те се нуждаят от подобрения в производствения потенциал и са откъснати от регионалните и глобалните вериги за създаване на стойност. Следователно, едно дружество, управляващо индустриална зона може да привлече инвестиционен интерес, разширявайки и подобрявайки кръга от услуги, които предоставя в подкрепа на интернационализацията на предприятията, като например транспортно-обслужващи дейности, съдействие при работа с публични институции, преиздаване и заверка на сертификати за произход на стоки.

III.5 Оперативен план за изпълнение на стратегията

Оперативният план представлява „снимка” на стратегическата рамка, обобщаваща: (1) срока на изпълнение на всяка дейност, (2) примерни индикатори, чрез които да се измерва степента на постигнат резултат от реализацията на всяка дейност, (3) единица, по която фактически се измерва индикатора, (4) възможен източник на финансиране за всяка дейност. Конкретни финансови средства не се посочват, тъй като отсъства релевантна детайлна информация, на базата на която да се направи прогнозен бюджет на плана.

Реф. №	Наименование	Срок за изпълнение						Индикатори за оценка на постигнат резултат	Мерна единица	Източник на финансиране
		2015	2016	2017	2018	2019	2020			
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИАЛНАТА БАЗА В ПОДКРЕПА НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА										
Оперативна цел 1 Създаване на благоприятна нормативна и оперативна рамка за развитие на индустриалните зони и за взаимодействие между всички заинтересовани страни										
Дейности:										
1.1	Приемане на Закон за индустриалните зони и технологичните паркове и Правилник за неговото прилагане							Приет закон и правилник	Брой	Държавен бюджет
1.2	Изготвяне на методическо ръководство за създаване на индустриална зона							Ръководство	Брой	Собствени средства
1.3	Инициране и участие в консултативни съвети с представители на значими индустриални, технологични, логистични паркове и зони в България, бизнеса, университети и други заинтересовани страни.							Консултативни съвети	Брой	Собствени средства
1.4	Инициране формирането на независим сертифициращ орган							Органи (НПО)	Брой	Собствени средства
Оперативна цел 2 Укрепване на индустриалната база на зоните										
Дейности:										
1.2.1	Увеличаване на териториалния обхват на индустриалните зони							Площ	Кв.м	Собствени средства
1.2.2	Създаване на нова и рехабилитация на съществуваща базова инфраструктура в зоните							Обекти, тръби, улици	Брой, кв.м	Собствени средства, държавен бюджет, ПЧП

1.2.3	Разработване на пакети built-to-suit спрямо потребностите на стратегическите инвеститори							Инвеститори, услуги, пакети	Брой, % съотношение м/у инвеститори и пакети	Собствени средства, ПЧП
Оперативна цел 3 Изграждане на привлекателна логистика и модерна съпътстваща инфраструктура										
Дейности:										
1.3.1	Изграждане и доизграждане на комунална инфраструктура във всяка от функциониращите зони							Съоръжения, обекти	Брой, кв.м	Собствени средства, държавен бюджет
1.3.2	Изграждане на обекти и зони за спорт и отдих във всяка от функциониращите зони							Зелени площи, съоръжения, обекти	Брой, кв.м	Собствени средства, държавен бюджет
1.3.3	Изграждане на допълнителни обекти за търговски цели- ресторанти, магазини, др.							Съоръжения, обекти	Брой	Собствени средства, ПЧП
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: ВЪВЕЖДАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕ С ПОДКРЕПЯЩА ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ В ДРУЖЕСТВАТА, ОПЕРИРАЩИ С ИНДУСТРИАЛНИ ЗОНИ										
Оперативна цел 1: Развитие на човешките ресурси, фокусирано върху привличането и обслужването на инвеститори и върху изграждането на аналитичен капацитет за маркетингово и индустриално развитие										
Дейности:										
2.1.1	Провеждане на обучения на служители от дружествата оператори на зони за привличане и обслужване на инвеститори							Договори за партньорства, сектори	Брой	Собствени средства
2.1.2	Създаване на аналитично звено към дружествата, управляващи									

	индустриални зони за изследване и прогнози на динамиката на пазара на индустриални терени и бизнес инициативи									
Оперативна цел 2: Привличане на средства и партньори за устойчиво развитие на индустриалните зони										
Дейности:										
2.2.1	Създаване на партньорства с релевантни институции за насърчаване и реализиране на инвестиции в зелени сектори							Договори за партньорства, сектори	Брой	Собствени средства
2.2.2	Инициране на ПЧП за развитие на индустриалните зони							Договори за ПЧП	Брой	Собствени средства, ПЧП
2.2.3	Инициране на съвместни дейности с местни и чуждестранни партньори							Договори за партньорства, проекти	Брой	Собствени средства, фондове от ЕС, ПЧП
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: РАЗВИТИЕ НА ИНТЕГРИРАНИ УСЛУГИ ЗА ПРИВЛИЧАНЕ И ОБСЛУЖВАНЕ НА СЕРТИФИЦИРАНИ ИНВЕСТИЦИИ										
Оперативна цел 1 Разработване и прилагане на широк спектър от услуги, насочени към привличане на инвеститори в индустриалните зони										
Дейности:										
3.1.1	Индивидуално брандиране на зоните							Брандов продукт	Брой	Собствени средства
3.1.2	Провеждане на активна кампания в страната и чужбина за промотиране на българските индустриални зони							Кампании, инвестиционни запитвания	Брой	Собствени средства, държавен бюджет
3.1.3	Разработване на маркетингови и промоционни материали, вкл. мултимедийни и аудио-визуални продукти, таргетиращи както националния, така и международния инвестиционен пазар							Материали, продукти	Брой	Собствени средства
3.1.4	Разработване и прилагане на интернет-базирани интерактивни платформи за обслужване на инвестиционни запитвания и намерения							Платформи, посещения на платформата,	Брой	Собствени средства

								инвестиционни запитвания		
Оперативна цел 2 Разработване и прилагане на широк спектър от услуги, насочени към обслужване на инвеститори в индустриалните зони в България										
Дейности:										
3.2.1	Разработване на пакет от услуги, съобразени с потребностите на стратегическите инвеститори							Пакет от услуги	Брой	Собствени средства
3.2.2	Поддържане и предлагане на комунално обслужване във всяка от функциониращите зони							Договори за услуги	Брой	Собствени средства
3.2.3	Поддържане на зоните за спорт и отдих и разработване на пакети услуги за тяхното използване във всяка от функциониращите зони							Договори за услуги, обекти, съоръжения	Брой	Собствени средства
3.2.4	Създаване на информационни-консултантски център във всяка функционираща зона							Център, консултации, обучения, договори за услуги	Брой	Собствени средства
3.2.5	Извършване на услуги в подкрепа на интернационализацията на предприятията в индустриалните зони							Договори за услуги	Брой	Собствени средства
3.2.6	Разработване и предлагане на по-голям пакет услуги, обслужващи иновативни производства							Пакет от услуги, договори за услуги	Брой	Собствени средства

III.6 Институционално партньорство и координация в изпълнението на стратегията

Поради липсата на конкретна правна рамка, регламентираща функционирането на индустриалните зони в страната, от ключово значение е да се изгради и поддържа вертикално и хоризонтално партньорство с други институции, имащи пряко или косвено отношение към инвестиционната и индустриална политика в страната. Партньорството е ключово, тъй като то създава синергичен и кумулативен ефект от

реализацията на сходни политики. Тук идентифицираме институции от публичния, частния и неправителствен сектор, чието потенциално партньорство с дружествата, управляващи зони в съвместни инициативи и обмяна на данни и опит, би допринесло за ефективната реализация на стратегията:

Министерство на икономиката - важен партньор за разработване на нормативна и оперативна рамка за развитие на индустриалните зони в България, подпомагане на зоните в привличането на инвеститори.

Българска агенция за инвестиции[74] - правителствена агенция за насърчаване на инвестициите, с която може да се работи активно по разработването на нормативна и оперативна рамка за развитие на индустриалните зони, обмен на информация и партньорство за привличане на чуждестранни инвеститори и провеждане на маркетингова политика, консултиране при разработването на интегрирани пакети от услуги, взаимодействие при обслужване на сертифицирани инвеститори.

Агенция за приватизация и следприватизационен контрол – осъществяване на взаимодействие с агенцията при продажба на недвижими имоти на инвеститори в зоните.

Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средни предприятия[75] - обмен на информация във връзка с обслужването на малките и средни предприятия. Партньорство при изграждане на интегрирани пакети от услуги, достъп до анализи и научно-приложни изследвания, изготвяни от ИАНМСП.

Българска асоциация за спедиция, транспорт и логистика[76] **–** партньорство за привличане на нови инвеститори от спедиторския бранш, изграждане на специализирани пакети от услуги, формулиране и осъществяване на мерки, касаещи интермодалността и развитието на устойчива транспортна система.

Сдружение "Българска Изследователска и Образователна Мрежа" (БИОМ)[77]- осигуряване на достъп до информационната инфраструктура на сдружение БИОМ и осъществяване на връзка с Паневропейските и световни научно-изследователски мрежи.

---

[74] Българска агенция за инвестиции- http://www.investbg.government.bg/bg
[75] Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средни предприятия http://www.sme.government.bg/
[76] http://nsbs.bg/bg/new-page/
[77] http://www.bren.bg/

Фондация "Клъстер информационни и комуникационни технологии"[78] **–** обмен на информация в областта на информационните и комуникационните технологии, партньорство в търсене на нови инвеститори в ИКТ сектора, изграждане на услуги, насочени към удовлетворяване на потребностите на инвеститорите в зоните от този бранш- например предоставяне на обучения на служителите.

Общински администрации - партньорство с кметове на общини и областни управители при провеждане на политики за насърчаване на инвестициите на ниво област и община, привличане на инвеститори, осигуряване на по-улеснени административни процедури за осъществяване на инвестиционни проекти.

Национално сдружение на общините в България - осъществяване на партньорство, особено, при осигуряване на нови терени за изграждане и разширяване на индустриалните зони.

Партньорство с други зони - инициране и участие в консултативни съвети за развитие на индустриалните зони в България, обмен на информация и опит за изграждане на интегрирани пакети от услуги, партньорство за привличане на повече инвеститори.

Трябва да се подобри координацията на дружествата, управляващи индустриални зони с други институции и с органите на местната власт за повишаване на ефективността на инвестиционното обслужване. Успешният модел за насърчаване на инвеститорите изисква централната администрация и регионалните й структури и органите на местното самоуправление да си сътрудничат за предоставяне на качествено и навременно обслужване за всеки инвестиционен проект. Необходимо е да се разшири сътрудничеството на дружеството с браншовите организации, както и да се използват възможностите за активизиране на българските посолства и Службите по търговско-икономическите въпроси към задграничните представителства на Република България. Тъй като последните са подчинени на Министерството на икономиката, следва да се осигури нужната координация в действията им с дружествата, управляващи индустриални зони, която да гарантира кохерентност на провежданата политика в областта на инвестициите и развитието на тези зони.

[78] http://www.ictalent.org/

III.7 Мониторинг и оценка на изпълнението на стратегията

Ключов елемент от стратегическото планиране е мониторингът, който включва наблюдение, оценка и контрол при осъществяване на заложените цели и изпълнение на предвидените дейности. Мониторингът е систематичен процес на събиране и анализ на информация, необходима за управлението и вземането на навременни решения в процеса на работа по изпълнение на Стратегията за развитие на индустриалните зони. Резултатите от провеждания систематичен мониторинг дават възможност на управленския екип реално да оцени напредъка по изпълнението на планираните дейности със заложените резултати. Предмет на мониторинг и оценка е изпълнението на стратегическите, оперативните цели и дейности, заложени в стратегическата рамка, както и действията на администрацията и заинтересованите страни, свързани с изпълнението на Стратегията за развитие на индустриалните зони. Систематичният мониторинг предотвратява възможността от отклонение от предварително заложените резултати и намалява риска от тяхното неизпълнение.

Мониторингът и оценката са два взаимосвързани процеса. Мониторингът има за цел да проследи напредъка на стратегическите и оперативните цели, заложени в стратегията, като анализира дали дейностите се изпълняват адекватно, финансовите средства се разходват по предназначение.

Оценката на изпълнението на стратегията е фокусирана върху резултатите и ефекта от реализиране на дейностите и показва доколко една цел е изпълнена към определен период от време спрямо изходните данни за целта.

Ръководството на новосъздадената структура за управление на съответните индустриалните зони определя работна група, която по изрична заповед да извършва мониторинг и оценка на изпълнението на стратегията. В заповедта се включва информация за периодичността на наблюденията; честотата на докладване за напредъка по отношение на реализацията на заложените цели. Докладите включват изводи от анализа на постигнатия напредък по заложените цели, използваните ресурси, предприети коригиращи действия и други.

На база на отчетените резултати от провежданите систематични действия по мониторинг и оценка, и под въздействието на вътрешни/ външни фактори за дружеството, управляващият орган може да вземе решение за актуализиране на настоящата стратегия.

Системата за наблюдение на Стратегията за развитие на индустриалните зони включва следните основни компоненти:

- Система от индикатори за наблюдение на изпълнението на Стратегията- основен инструмент за проследяване на степента на изпълнение.
- Източници, начини и периодичност на събиране, обработка и анализиране на информацията.
- Използвани финансови, технически и човешки ресурси за осъществяване на дейностите.
- Методи на работа на органите за управление, наблюдение и изпълнение на Стратегията за развитие на индустриалните зони.
- Система за докладване на изпълнението и актуализиране на Стратегията за развитие на индустриалните зони.

Системата от индикатори за наблюдение проследява напредъка по изпълнение на интервенциите, заложени в стратегията, и степента на постигане на резултатите върху индустриалните зони. Дефинират се два вида индикатори: индикатори за въздействие и индикатори за резултат.

Индикаторите за въздействие отчитат изпълнението на стратегическите цели, както и цялостното изпълнение на Стратегията за развитие на индустриалните зони. Степента на въздействие се отчита качествено или количествено в зависимост от дефинираните индикатори.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението и резултата от определените дейности за развитието на стратегията. Индикаторите са количествено измерими и предоставят информация за конкретната степен на реализация на заложените дейности. Индикаторите за резултат са формулирани за всяка дейност по отделно в Оперативния план за реализация на Стратегията за развитие на индустриалните зони. Представената матрица с индикатори за оценка на резултатите от изпълнението на стратегията (Приложение 2) следва да бъдат детайлно разписана при изготвяне на годишните доклади.

Индикатори за въздействие, които да проследят изпълнението на стратегическите цели, са:

- Осъществени законодателни промени, касаещи развитието на индустриалните зони в България (брой)
- Подобрено взаимодействие между заинтересованите страни относно развитието на индустриалните зони (брой срещи/решения)
- Подобрена организационна структура и ефективност на дейността на индустриалните зони
- Повишен административен капацитет на персонала (атестационни карти)
- Ръст от 30% в броя на привлечените инвеститори в зоните (процент)
- Повишена удовлетвореност на инвеститорите от предоставяните услуги от зоните (процент)

IV.Фигури

Фигура № 1 Изменение на БВП и компонентите за крайно използване на национално ниво в % спрямо предходната година 5
Фигура № 2 Брутна добавена стойност в млн.лева по сектори 6
Фигура № 3 Изменение на Брутната добавена стойност в млрд.лева и годишен реален темп на изменение в % 6
Фигура № 4 Индикатор на икономическата активност и реалния растеж на БВП 7
Фигура № 5 Оценени циклични колебания в еврозоната и България 7
Фигура № 6 Изменение на Индекса на потребителските цени в % 8
Фигура № 7 Безработица (хил.) и коефициент на безработица (%) на 15-64г. лица в България ... 9
Фигура № 8 Коефициент на заетост в % на 15-64г. лица в ЕС-28 и България 9
Фигура № 9 Завършили висше образование по образователно-квалификационна степен и относителен дял на 30 - 34 годишните със завършено висше образование 10
Фигура № 10 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности и сектори за 2013 година, България 11
Фигура № 11 Средни годишни разходи за труд на час в евро и производителност за един отработен час в евро за 2013 г. 12
Фигура № 12 Инвестиции в научноизследователската и развойна дейност (НИРД) като % от БВП 13
Фигура № 13 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в община Видин 19
Фигура № 14 БДС по икономически сектори за 2011 г. в млн.лв. 25
Фигура № 15 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в община Русе 27
Фигура № 16 БДС по икономически сектори за 2011 г. в млн.лв. за ЮЦР и област Хасково 31
Фигура № 17 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в община Свиленград 36
Фигура № 18 БДС по икономически сектори за 2011 г. в млн.лв. в ЮЗР и област София (столица) 40
Фигура № 19 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в област София (столица) 43
Фигура № 20 БДС по икономически сектори за 2011 г. в млн.лв. ЮИР и област Бургас 46
Фигура № 21 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в община Бургас 48
Фигура № 22 Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в област Варна 54

V.Таблици

Таблица № 1 Инвестиции в ИКТ по икономически дейности, 2011 (хил. лв) 62
Таблица № 2 Общо превозени товари по видове транспорт, 2011-2013 (в хил. тонове)..... 67
Таблица № 3 LPI Индекс на Световната банка – данни за България за периода 2007-2014..... 68

VI. Приложение

Приложение №1

Номенклатура на икономическите дейности А21

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
Селско, горско и рибно стопанство	Добивна промишленост	Преработваща промишленост	Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	Строителство	Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	Транспорт, складиране и пощи	Хотелиерство и ресторантьорство	Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; телекомуникации	Финансови и застрахователни дейности	Операции с недвижими имоти	Професионални дейности и научни изследвания	Административни и спомагателни дейности	Държавно управление	Образование	Хуманно здравеопазване и социална работа	Култура, спорт и развлечения	Други дейности и услуги

Приложение №2

МАТРИЦА С ИНДИКАТОРИ КЪМ СТРАТЕГИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ЗОНИ (2015-2020)

Реф. №	Наименование	Индикатори за оценка на постигнат резултат	Мерна единица	Източник на информация	Базова стойност	Резултат						Целева стойност в края на програмния период
						2015	2016	2017	2018	2019	2020	
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИАЛНАТА БАЗА В ПОДКРЕПА НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА												
Оперативна цел 1 Създаване на благоприятна нормативна и оперативна рамка за развитие на индустриалните зони и за взаимодействие между всички заинтересовани страни												
Дейности:												
1.1.1	Приемане на Закон за индустриалните зони и технологичните паркове и Правилник за неговото прилагане	Приет закон и правилник	Брой	нормативна уредба, МИ	0							1
1.1.2	Изготвяне на методическо ръководство за създаване на индустриална зона	Ръководство	Брой	Индустриални зони	0							1
1.1.3	Иницииране и участие в консултативни съвети с представители на значими индустриални, технологични, логистични паркове и зони в България, бизнеса, университети и други заинтересовани	Консултативни съвети	Брой	МИ	0							1

	страни.											
1.1.4	Инициране формирането на независим сертифициращ орган	Органи (НПО)	Брой	МИ, индустриални зони	0							1
Оперативна цел 2 Укрепване на индустриалната база на зоните												
Дейности:												
1.2.1	Увеличаване на териториалния обхват на индустриалните зони	Площ	Кв.м	индустриални, БАИ	n/a							
1.2.2	Създаване на нова и рехабилитация на съществуваща базова инфраструктура във всички зони	Обекти, тръби, улици	Брой, кв.м	Индустриални зони	n/a							
1.2.3	Разработване на пакети built-to-suit спрямо потребностите на стратегическите инвеститори	Инвеститори, услуги, пакети	Брой, % съотношение м/у инвеститори и пакети	Индустриални зони	0							
Оперативна цел 3 Изграждане на привлекателна логистика и модерна съпътстваща инфраструктура												
Дейности:												
1.3.1	Изграждане и доизграждане на комунална инфраструктура във всяка от функциониращите зони	Съоръжения, обекти	Брой, кв.м	Индустриални зони	n/a							
1.3.2	Изграждане на обекти и зони за спорт и отдих във всяка от функциониращите зони	Зелени площи, съоръжения, обекти	Брой, кв.м	Индустриални зони	n/a							
1.3.3	Изграждане на допълнителни обекти за търговски цели- ресторанти, магазини, др.	Съоръжения, обекти	Брой	Индустриални зони	0							
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2:												

ВЪВЕЖДАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕ С ПОДКРЕПЯЩА ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ В ДРУЖЕСТВАТА, ОПЕРИРАЩИ С ИНДУСТРИАЛНИ ЗОНИ												
Оперативна цел 1 Развитие на човешките ресурси, фокусирано върху привличането и обслужването на инвеститори и върху изграждането на аналитичен капацитет за маркетингово и индустриално развитие												
Дейности:												
2.1.1	Провеждане на обучения на служители от дружествата оператори на зони за привличане и обслужване на инвеститори	Обучения, обучени лица, привлечени инвестиции	Брой, Хил. лв	Индустриални зони	0							
2.1.2	Създаване на аналитично звено към дружествата, управляващи индустриални зони за изследване и прогнози на динамиката на пазара на индустриални терени и бизнес инициативи	Органограма, длъжностни характеристики, анализи, изследвания, проучвания	Брой	Индустриални зони	0							
Оперативна цел 2 Привличане на средства и партньори за устойчиво развитие на индустриалните зони												
Дейности:												
2.2.1	Създаване на партньорства с релевантни институции за насърчаване и реализиране на	Договори за партньорства, сектори	Брой	Индустриални зони	0							

	инвестиции в зелени сектори											
2.2.2	Инициране на ПЧП за развитие на индустриалните зони	Договори за ПЧП	Брой	Индустриални зони	0							
2.2.3	Инициране на съвместни дейности с местни и чуждестранни партньори	Договори за партньорства, проекти	Брой	Индустриални зони	0							
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: РАЗВИТИЕ НА ИНТЕГРИРАНИ УСЛУГИ ЗА ПРИВЛИЧАНЕ И ОБСЛУЖВАНЕ НА СЕРТИФИЦИРАНИ ИНВЕСТИЦИИ												
Оперативна цел 1 Разработване и прилагане на широк спектър от услуги, насочени към привличане на инвеститори в индустриалните зони												
Дейности:												
3.1.1	Индивидуално брандиране на зоните	Брандов продукт	Брой	Индустриални зони	0							
3.1.2	Провеждане на активна кампания в страната и чужбина за промотиране на българските индустриални зони	Кампании, инвестиционни запитвания	Брой	Индустриални зони	0							
3.1.3	Разработване на маркетингови и промоционни материали, вкл. мултимедийни и аудио-визуални продукти, таргетиращи както националния, така и международния инвестиционен пазар	Материали, продукти	Брой	Индустриални зони	0							
3.1.4	Разработване и прилагане на интернет-базирани интерактивни платформи за обслужване на инвестиционни запитвания и	Платформи, посещения на платформата, инвестиционни запитвания	Брой	Индустриални зони	0							1

	намерения											
Оперативна цел 2 Разработване и прилагане на широк спектър от услуги, насочени към обслужване на инвеститори в индустриалните зони в България												
Дейности:												
3.2.1	Разработване на пакет от услуги, съобразени с потребностите на стратегическите инвеститори	Пакет от услуги	Брой	Индустриални зони	0							
3.2.2	Поддържане и предлагане на комунално обслужване във всяка от функциониращите зони	Договори за услуги	Брой	Индустриални зони	0							
3.2.3	Поддържане на зоните за спорт и отдих и разработване на пакети услуги за тяхното използване във всяка от функциониращите зони	Договори за услуги, обекти, съоръжения	Брой	Индустриални зони	0							
3.2.4	Създаване на информационни-консултантски център във всяка функционираща зона	Център, консултации, обучения, договори за услуги	Брой	Индустриални зони	0							
3.2.5	Извършване на услуги в подкрепа на интернационализацията на предприятията в индустриалните зони	Договори за услуги	Брой	Индустриални зони	0							
3.2.6	Разработване и предлагане на по-голям пакет услуги, обслужващи иновативни производства	Пакет от услуги, договори за услуги	Брой	Индустриални зони	0							2

VII. Съкращения

АЗ	Агенция по заетостта
АМ	Автомагистрала
БАИ	Българска агенция за инвестиции
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БИБА	Българска международна стопанска асоциация
БНБ	Българска народна банка
БОП	Бюро за обслужване на превозвачи
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГКПП	Граничен контролно пропускателен пункт
ДМА	Дълготрайни материални активи
ЕЗФРСР	Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
ЕО	Европейска общност
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейският социален фонд
ЕФМДР	Европейския фонд за морско дело и рибарство
ЕФРР	Европейският фонд за регионално развитие
ЕФСИ	Европейски фонд за стратегически инвестиции
ЗДДС	Закон за данък добавена стойност
ЗИТП	Закон за индустриалните и технологични паркове
ЗКПО	Закон за корпоративното подоходно облагане
ЗНИ	Закон за насърчаване на инвестициите
ЗПСК	Закона за приватизация и следприватизационен контрол
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗЧИ	Закон за чуждестранните инвестиции
ИАНМСП	Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия
ИЗ	Индустриална зона
ИИА	Индикатор на икономическата активност
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИПГВР	Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие
ИСИС	Иновационна стратегия за интелигентна специализация
ИТ	Информационни технологии
МВР	Министерство на вътрешните работи
МВФ	Международен валутен фонд
МИ	Министерство на икономиката
МИЕ	Министерство на икономиката и енергетиката
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
МФ	Министерство на финансите
НИРД	Научно изследователска и развойна дейност

НКИЗ	„Национална Компания Индустриални Зони”ЕАД
НОИ	Национален осигурителен институт
НПИР	Национален план за икономическо развитие
НПО	Неправителствени организации
НПП	Нетните приходи от продажби
НПР	Национален план за развитие
НСИ	Национален статистически институт
НСНЗ	Национален съвет за насърчаване на заетостта
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие на Република България
ОЕТК	Общо европейски транспортни коридора
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ООН	Организация на обединените нации
ОП	Оперативна програма
ОП РЧР	Оперативна програма Развитие на човешките ресурси
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“
ОСР	Областна стратегия за развитие
ПЗ	Промишлена зона
ППЗНИ	Правилник за прилагане на закона за насърчаване на инвестициите
ПУП	Подробен устройствен план
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
ПЧП	Публично-частното партньорство
РЗП	Разгърната застроена площ
СЗР	Северозападен район
СИР	Североизточен район
СОУ	Средно общообразователно училище
СТИВ	Служби по търговско икономически въпроси
СЦР	Северен централен район
ТУ	Технически университет
ЦИЕ	Централна и Източна Европа
ЮЗП	Югозападен район
ЮИР	Югоизточен район
ЮЦР	Южен централен район

VIII. Използвана литература

- БНБ- www.bnb.bg
- БНБ, Дирекция „Статистика“,Макроикономически показатели към 20.03.2015 г.
- Българска агенция за инвестиции- http://www.investbg.government.bg/bg
- Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средни предприятия http://www.sme.government.bg/
- Индустриален и бизнес парк „Айтос“- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/aytos-industrial-and-business-park-13-c41.html
- Индустриален парк "Равнец- http://nsbs.bg/wp-content/uploads/2013/05/Burgas_Municipality.pdf
- Индустриален парк „Кабиле“- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/kabile-industrial-park-40-c41.html
- Индустриален парк Русе - http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/ruse-industrial-park-16-c37.html
- Индустриален парк София- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/sofia-industrial-park-31-c39.html?page=2
- Индустриална зона „ Долна Митрополия“- http://www.bcci.bg/bulgarian/zones/index.php?zone=56
- Индустриална зона „Асеновград“- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/assenovgrad-industrial-park-12-c40.html?page=1
- Индустриална зона „Българово“ http://www.burgas.bg/index.php/bg/info/index/223
- Индустриална зона „Плевен“- http://www.bcci.bg/bulgarian/zones/index.php?zone=21
- Индустриална зона „Тракия“- http://www.pd.e-gov.bg/trakiya-ikonomicheska-zona
- Индустриална зона Димитровград http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/dimitrovgrad-industrial-zone-33-c40.html?page=1
- Индустриална зона Свиленград- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/svilengrad-industrial-zone-42-c41.html?page=2
- Иновации.бг (2014)
- Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020
- Интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Бургас http://www.burgas.bg/bg/info/index/835
- Интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Видин 2014-2020- www.vidin.bg
- Логистичен парк „East ring“- http://www.glorient-bg.com/east-ring/

- Логистичен парк „Елин Пелин“- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/elin-pelin-industrial-park-28-c39.html?page=1
- Логистичен Парк Варна- http://lpv.bpdplc.com/bg/page/1/
- Логистичен Парк Варна- http://www.glorient-bg.com/portfolio_item/varna/
- Логистичен парк Видин http://www.glorient-bg.com/portfolio_item/logistic-vidin/
- Логистичен парк Русе http://www.ruselogisticspark.com/
- Логистична зона „Съединение“- http://pcci.bg/img/files/Economical_Yearbook_2013.pdf
- Министерство на финансите, Дирекция "Икономическа и финансова политика", Индикатор на икономическата активност в българи, Бр. 4/2014
- Национална програма за развитие: България 2020
- Национална пътна карта за научна инфраструктура
- Национална стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020
- Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2020
- НСИ- http://www.nsi.bg към 20.03.2015г.
- НСИ- Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по райони през 2013 г.
- НСИ, Безработни лица и коефициенти на безработица на населението на 15 и повече навършени години през 2014 година
- НСИ, Бизнес статистика, Разходи за НИРД в сектор Предприятия по големина на предприятията.
- НСИ, Годишна статистика на заетостта и разходите за труд, Средна работна заплата, данни извлечени
- НСИ, Заети лица и коефициенти на заетост на населението на 15 и повече навършени години през 2014 година
- НСИ, Наблюдение на работната сила към 20.03.2015 г.
- Областна стратегия за развитие на Област Варна 2014-2020 г.- http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=843
- Областна стратегия за развитие на Област Видин 2014-2020 г- http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=844
- Областна стратегия за развитие на област Плевен 2014-2020 г- http://www.pleven-oblast.bg/subsection-500-oblastna_strategiya_za.html
- Областна стратегия за развитие на област Пловдив 2014-2020 г- http://www.pd.government.bg/uploads/files/OSR/OSR_Plovdiv_2014-2020.pdf
- Областна стратегия за развитие на област Русе 2014-2020 г.http://www.ruse.bg/
- Областна стратегия за развитие на област Хасково за периода 2014-2020 г. http://www.hs.government.bg/bg/strategii.html
- Общински план за развитие на Община Божурище 2014-2020 г.- http://www.bozhurishte.bg/

- Общински план за развитие на Община Бургас за периода 2014-2020 г http://www.burgas.bg/bg/info/index/835
- Общински план за развитие на Община Карлово за периода 2014-2020 г- http://www.karlovo.bg
- Общински план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г. http://ruse-bg.eu/bg/pages/529/index.html
- Общински план за развитие на община Свиленград за периода 2014-2020 г. http://www.svilengrad.bg/index.php?cat=3&sub=115
- Общински план за развитие на Община Суворово за периода 2014-2020 г. http://www.suvorovo.bg/
- Общински план за развитие на Община Червен бряг за периода 2014-2020 г
- Парк Индустрия - София Изток- http://www.ipse.bg/bg/about_us/
- Правилник за реда за упражняване правата на държавата в търговските дружества с държавно участие в капитала
- Програма на Правителството за стабилно развитие за периода 2014-2018 г.
- Промишлена зона „Караджалово-Първомай“- http://pcci.bg/img/files/Economical_Yearbook_2013.pdf
- Първа индустриална зона – Аврен- http://www.investbg.government.bg/bg/destinations/first-industrial-zone-avren-21-c38.html?page=1
- Регионален план за развитие на Северен централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521
- Регионален план за развитие на Северозападен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521
- Регионален план за развитие на Североизточен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.-http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521
- Регионален план за развитие на Югозападен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.-http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521
- Регионален план за развитие на Югоизточен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.-http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521
- Регионален план за развитие на Южен централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.-http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521
- Световната банка- TheGlobalEconomy.com
- Свободна безмитна зона – Бургас- http://www.freezonebourgas.com/
- Свободна зона Пловдив АД- http://www.freezone.bg/
- София Тех Парк- http://sofiatech.bg/
- Търговски парк Видин http://www.glorient-bg.com/portfolio_item/%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D0%BD/
- УКАЗ № 2242 от 14.07.1987 г. за свободни зони, посл,доп. бр. 113 от 28.12.2004 г., в сила от 1.01.2005 г.
- Colliers International, „България: Пазар на логистични и индустриални площи“, януари 2013

- Colliers International, „България: Пазар на логистични и индустриални площи“, януари 2013
- Corruption Perception Index- https://www.transparency.org/cpi2014
- Doing Business- http://www.doingbusiness.org/rankings
- EC Internazionalization of SME, 2010
- Eurostat http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00173
- Eurostat http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tsdec310
- Eurostat, Employment rate, age group 15–64, 2003–13 (%) YB15.png, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Employment_rate,_age_group_15%E2%80%9364,_2003%E2%80%9313_(%25)_YB15.png
- Ortega, C., Griffin, C. Investment Promotion Essentials, Investment Climate Advisory Serives ,World Bank Group, Washington, D. C., 2009
- Sofia Airport Center- http://sac.bg/bg/why-sac/
- The 2015 Global Entrepreneurship Index, http://thegedi.org
- The Global Competitiveness Report http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf;
- http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/8/89/Hourly_labour_costs%2C_2013_%281%29_%28EUR%29_YB14_II.png
- http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/iti_en.pdf
- http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0582:FIN:EN:PDF
- http://lpi.worldbank.org/
- http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/#economy=BGR
- http://www.arcfund.net/arcartShowbg.php?id=17215
- http://www.arcfund.net/index.php?id=2084
- http://www.regionalprofiles.bg/var/docs/Rec-2015/RP_Recommendations_2015.pdf